

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE

Maģistra darbs

Zādzības kvalifikācijas problēmas

Pilna laika klātienes nodaļa

4. semestra studente

Aleksandra Pogorelova

ap05019

Zinātniskais konsultants

Prof., Dr. habil.iur. Uldis Krastiņš

Rīga, 2010

Satura radītājs

Ievads	3
1. Zādzības sastāva retrospektīva analīze.....	5
2. Zādzības sastāva juridiska analīze.....	13
2.1. Zādzības objekts.....	14
2.2. Zādzības objektīva puse.....	19
2.3. Zādzības subjekts.....	22
2.4. Zādzības subjektīva puse.....	25
3. Zādzības kvalificējošas pazīmes.....	27
4. Zādzības norobežošana no saskarīgiem noziedzīgiem nodarījumiem.....	32
5. Zādzības regulējums ārvalstu kriminālkodeksos.....	57
Kopsavilkums.....	66
Anotācija krievu valodā.....	71
Anotācija angļu valodā.....	71
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts.....	72

Ievads

Īpašums ir viens no svarīgākajām materiāli-ekonomiskām attiecībām, kurām ir liela un unikāla nozīme cilvēka, sabiedrības, valsts dzīvē.

Īpašums kā sociāla parādība un ekonomiskā kategorija, saskaņā ar Civillikumu, izpaužas kā pilnīgas varas tiesība pār lietu, t. i. tiesības valdīt un lietot to, iegūt no tās visus iespējamus labumus, ar to rīkoties un noteiktā kārtā atprasīt to atpakaļ no katras trešās personas ar īpašuma prasību.¹

Izveidojoties īpašuma tiesībām, lielu nozīmi iegūst arī īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Viens no īpašuma tiesību apdraudējumiem ir mantas nolaupīšana, tāpēc arī lielākā daļa noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijas problēmu saistās ar šiem nodarījumiem.

Šajā darbā autore izskatīs tādu mantas nolaupīšanas veidu kā zādzība un ar tās kvalifikācijas saistītiem problēmjaudājumiem.

Saskaņā ar Latvijas Republikas Iekšlietu Ministrijas Informācijas centra ziņām 2009. gadā tika reģistrēti 56748 noziedzīgi nodarījumi, no kuriem 38914 bija vērsti pret īpašuma interesēm, tajā skaitā 27067 zādzības.² Iepriekšējo gadu statistika rāda, ka katru gadu tikai palielinās zādzību izdarīšanas skaits.³

Gribas pievērst uzmanību ne tikai uz zādzību izplatīšanos, bet arī uz tās gadsimtiem vecu eksistenci un attīstību.

Šis antisociālais nodarījums atspoguļojas ne tikai Bībelē, kā viens no baušļiem: „Tev nebūs zagt”⁴, bet arī grieķu mitoloģijā⁵: Hermes bija ne tikai tirdzniecības, ekonomikas attīstības dievs, bet arī zagļu, sīku krāpnieku, afēristu un naudas viltotāju dievs. Neviens nevarēja pārspēt Hermesu šajā jomā. Viņš pirmo zādzību izdarīja, kad bija pavisam mazs zēns. Viņš nozaga joka pēc 50 govis, zeltas bultas un loku no Apollona, scepteri no Zeusa, trijzaru no Poseidona, knaibli no Hefesta, jostu no Afrodites, zobenu no Aresa.

¹ Civillikums. Ceturtā daļa - Saistību tiesības: LR likums. Ziņotājs, 1993. 14. janvāris, nr.1, 927. pants.

² Latvijas Republikas Iekšlietu Ministrijas Informācijas centrs. Kriminālā statistika. Pieejams: http://www.ic.iem.gov.lv/files/stat/krim_stat_2009.pdf (aplūkots 2010. gada 22. martā)

³ Latvijas Republikas Iekšlietu Ministrijas Informācijas centrs. Kriminālā statistika. Pieejams: <http://www.ic.iem.gov.lv/?q=lv/node/75> (aplūkots 2010. gada 22. martā)

⁴ Desmit Dieva baušļi.

Pieejams: <http://www.catholic.lv/main.php?parent=1094> (aplūkots 2010. gada 22. martā)

⁵ Гермес. Википедия.

Pieejams: <http://ru.wikipedia.org/wiki/> (aplūkots 2010. gada 22. martā)

Zādzība kā patstāvīgs noziedzīgs nodarījums bija pazīstams arī seno tiesībās, piemēram, Hamurapi likumos⁶, 4., 7., 8., 9., 10., 14 pantos bija iekļauti zādzības sastāvi un sodi. Pārsvārā par zādzības izdarīšanu draudēja nāves sods.

Romiešu tiesībās zādzība (furtum) traktēja daudz plašāk, nekā vēlāk pārējos laikmetos. Pie tā piederēja jebkura prettiesiska svešas mantas nolaupīšana - tai skaitā, piesavināšana. Kaitējuma kompensācija cietušajam realizējas ar nozagtas mantas atdošanu, ka arī tā varēja būt kompensācija naudas izteiksmē. Par tādu nodarījuma izdarīšanu vainīgajiem draudēja naudas sods, bet atsevišķos gadījumos nāves sods.⁷

Romiešu krimināltiesības nerasniedza tik augstu attīstības līmeni kā civiltiesības, jo policejiskais režīms valstī vienmēr dominēja pār taisnīguma idejām.⁸

Mūsdienās zādzība saprotama kā svešas kustamas mantas slepena vai atklāta nolaupīšana.

Zādzības kvalificējošie veidi noteikti Krimināllikumā (turpmāk – KL) 175. panta otrā, trešā un ceturtā daļā. Kā arī likumdevējs KL 180.pantā paredz kriminālatbildību par zādzību nelielā apmērā.

Darba aktualitāte ir saistīta ar to, ka zādzības sastāva nepilnības un neatbilstības mūsdienu situācijai, ir viens no pamatiem, kad ne vienmēr notiek pareiza kvalifikācijas piemērošana. Un, ka sekas tam varētu būt kriminālprocesa izbeigšana, norādot uz to, ka nav noziedzīga nodarījuma sastāva vai notiek pārkvalifikācija uz mazāk smagu noziedzīgo nodarījumu. Zādzības sastāva izpētes gadījumā var redzēt, ka šo darbību var izskatīt kā „bāzes” sastāvu krimināltiesībās, jo praktiski ir analizējami visi vispārīgi teorētiski jautājumi, piemēram, par pabeigtību, par dalību un līdzdalību, par kvalifikācijas pazīmēm.

Darba mērķis ir veikt zādzības sastāvu padziļinātu analīzi.

Lai sasniegtu mērķi darbā tiek izvirzīti šādi uzdevumi:

1. Izskatīt kvalificējošo pazīmju kopumu un ar to saistītos problēmjautājumus;
2. Salīdzināt zādzības tiesisko regulējumu Krimināllikumā ar citu valstu kriminālkodeksiem;
3. Analizēt tiesu prakses materiālus.

Darba izstrādē tiks izmantotas sekojošas pētīšanas metodes – salīdzināšana, analīze, analogija.

⁶ Законы вавилонского царя Хаммурапи

Pieejams: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/hammurap.htm> (aplūkots 2010. gada 22. martā)

⁷ Электронная библиотека юридической литературы

Pieejams: <http://pravoznavec.com.ua/books/75/3805/35/> (aplūkots 2010. gada 22. martā)

⁸ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 21. lpp.

1. Zādzības sastāva retrospektīva analīze

Zādzības sastāvs mainījās kopā ar krimināltiesību attīstību Latvijā.

Latvijas krimināltiesību avotu vēsture ir cieši saistīta ar tās novadu attīstību. Vispirms jāatzīmē, ka tā ir jāapskata kā teritoriālas vienības krimināltiesību vēsture, jo Latvija kā patstāvīga politiska vienība izveidojās tikai 20. gadsimta sākumā. Līdz patstāvības iegūšanai Latvijas teritorija ir Vācijas, Polijas, Zviedrijas vai Krievijas province, kurā katra valsts ienāca ar saviem tiesiskajiem uzskatiem. Tāpēc mūsu krimināltiesībās mēs neatrodam likumsakarīgu normu attīstības un pēctecības procesu, kāds tas ir Krievijā, Vācijā un citur. Līdzās tam jāatceras, ka Latvijai, septiņus gadsimtus atrodoties svešu zemju pakļautībā, nebija iespējas attīstīties nacionālajām juridiskajām tradīcijām un zinātnei. Jaunie valdītāji arvien mēģināja labot un pilnveidot iepriekšējās normas un to piemērošanas kārtību, bet daudzie kari iznīcināja arhīvus, kuros glabājās dokumenti par šiem procesiem.⁹

Atbilstoši pakļautības periodiem var vispārīgi sistematizēt Latvijas krimināltiesību vēstures avotu izcelsmi:¹⁰

1. Pirmsordeņa laiki (līdz 12. gs.);
2. Zobenbrāļu un Teitoņu (Livonijas) ordeņa laiki (no 12. gs. līdz 1561. g.);
3. Poļu laiki (Livonijā līdz 1621. g., Kurzemē līdz 1795. g., Latgalē no 1629. gada līdz 1772. gadam);
4. Zviedru laiki (Livonijā no 1629. gada līdz 1721. gadam);
5. Krievu laiki (Livonijā no 1710. g., Kurzemē no 1795. g.);
6. Krimināltiesības pēc valstiskās neatkarības iegūšanas (1918. g.):
 - a) 1903. g. Sodu likums;
 - b) 1933. g. Sodu likums;
7. Krimināltiesības padomju laikā:
 - a) 1926. gada KPFSR kriminālkodekss;
 - b) 1961. g. Latvijas PSR kriminālkodekss;
8. Krimināltiesības pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas.

Par latvju cilšu krimināltiesiskajām tradīcijām var spriest pēc tautas mutvārdu daiļrades - teikām un tautasdziesmām, kā arī vēsturiskiem dokumentiem.¹¹ Tā, piemēram, no Indriķa Livonijas hronikas var secināt, ka tiesu spriež tautas sapulcē, bet taisnību bieži vien uzzina ar

⁹ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 36. lpp.

¹⁰ Turpat., 36. lpp.

¹¹ Latvijas tiesību avoti. Teksti un komentāri. Seno paražu un Livonijas tiesību avoti 10. gs. - 16. gs. Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla "Latvijas Vēsture" fonds, 1998, 1. sēj., 19. lpp.

zīlēšanu (Dieva tiesa). Sapulces tiesas spriešanai parasti sasauca vainīgā notveršanas vietā. Ja vainīgais bija pamanīts, izdarot noziegumu, citi pierādījumi nebija vajadzīgi. Ja vainīgajam bija izdevies aizbēgt vai nebija tiešu pierādījumu, vainu noskaidroja ar dažādu ordāliju palīdzību, jo ar tām atbilstoši tolaiku uzskatiem varēja uzzināt Dieva gribu.¹²

Līdz ordeņa laikiem rakstītas krimināltiesiskās normas nav atrastas. Tāpēc jāsecina, ka šajā laikā tiesa spriesta atbilstoši ieradumu tiesībām, kuras veidojušās no paaudzes paaudzē. Šīs tiesības zināja un deva cilšu vecākie.¹³

Ordeņa laiki Latvijā iezīmējās ar tiesību partikulārismu - tiesību dažādību atkarībā no kārtas un novada. Vācu iekarotāji ieviesa Vācijas un citu Rietumeiropas zemju juridiskos institūtus. Taču ieviestās tiesības tika pārveidotas atbilstoši vietējiem apstākļiem. Ir saglabājušies likumu akti, kas raksturo tiesības šajā laikā.¹⁴

Laikā no 1270. gada līdz 1293. gadam Rīga pārņēma Hamburgas pilsētas tiesības.¹⁵ Pēc tam Rīgas tiesības (statūti) vairākkārt pārstrādāti. 1293. gadā sastādītie Rīgas statūti saturēja arī normas par noziegumiem pret īpašumu. 10. nodaļa noteica sodus laupītājiem un zagļiem. Baznīcas aplaupītājs bija jāšoda ar nāvi uz rata. Zaglis, kas nozadzis mantu, vērtīgāku par vērdiņu, bija jāpakar; ja vairāk par pusvērdiņu, jāiededzina zīme, jānogriež auss un viņš jāizraida no pilsētas. Ja zādzība bija mazāka, vainīgo nopēra un izraidīja no pilsētas. Par vistas, zoss, malkas vai siena zādzību vainīgais bija jāpiesien pie kāķa, bet viņš varēja arī izpirkties, samaksājot vienu sudraba marku cietušajam un četras ores soģim. Aizbēgušo zagļu vārdus ierakstīja pilsētas melnajā grāmatā.¹⁶

Viduslaiku sabiedrību raksturo tiesību plurālisms. Katra ļaužu kārta dzīvoja pēc saviem īpašiem likumiem. Zemnieku tiesības attiecās tikai uz zemniekiem, bruņinieku tiesības tikai uz bruņiniekiem, pilsētu tiesības tikai uz pilsētas pilsoņiem.¹⁷

Pilntiesīgs zemnieku tiesību subjekts bija katrs zemnieks, kas nebija cita vergs. Šāds tiesību subjekts varēja brīvi rīkoties ar savu mantu un pēc patikas mainīt dzīvesvietu. Kamēr viņa gods nebija aptraipīts, viņš varēja ar savu zvērestu atvairīt pret viņu celtās aizdomas un nepamatotus apvainojumus. Ja turpretī viņu apsūdzēja otrreiz, kaut arī nepierādītā zādzībā, viņa tikumiskais krietnums tika apšaubīts un tiesa vairs neticēja viņa zvērestam. Viņa godu vajadzēja apliecināt kādam līdzzvērētājam. Ja šo personu apsūdzēja trešo reizi zādzībā, viņam vajadzēja attaisnoties

¹² Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 36. lpp.

¹³ Turpat., 17. lpp.

¹⁴ Turpat., 17. lpp.

¹⁵ Latvijas tiesību avoti. Teksti un komentāri. Seno paražu un Livonijas tiesību avoti 10. gs. - 16. gs. Rīga: LU žurnāla "Latvijas Vēsture" fonds, 1998, 1. Sēj., 235. lpp.

¹⁶ Kalniņš V. Latvijas PSR valsts un tiesību vēsture, I daļa. Rīga: Zvaigzne, 1972, 85. - 86. lpp.

¹⁷ Švābe A. Latviešu cilšu tiesības. Rīga: [b.i.], 1939, 73. lpp.

Dieva tiesas priekšā, nesot karstu dzelzi. Pilnīga tiesību spējas zaudēšana iestājās, ja viņu notiesāja par vergu parādu vai noziegumu dēļ.¹⁸

Zemnieku likumu normās zādzību mēģināts dalīt mazā un lielā pēc nozagtās mantas vērtības. Rīgas virsbīskapijas tiesībās mazā zādzība ir tad, ja nozog mantu 1 markas vērtībā, bet lielā — ja nozog vērtīgāku mantu.¹⁹

Zemnieku tiesības paredz smagāku sodu par speciāliem zādzības gadījumiem. Par biškoku zādzību zaglim vispirms izgriezta nabu un izritināja zarnas ap apzagto koku, bet pēc tam vainīgo pakāra.²⁰ Šāds bargs sods izskaidrojams ar to, ka biškoki bija vairāk apdraudēti, jo atradās ārpus ciemiem. Bargs sods bija paredzēts par zādzību klētīs; zādzību, atlaužot (ar rungu atsitot) tīnes vai lādes; zirgu zādzību; par zādzību baznīcās un dzirnavās.²¹

Zādzības sastāvs arī bija regulēts bruņinieku tiesībās. Ar zādzību saprata ne tikai slepenu kustamas mantas izņemšanu no sveša valdījuma, bet arī citus īpašuma apdraudējuma gadījumus - piesavināšanos, naudas un citus viltojumus, kā arī dažādus krāpšanas veidus. Tātad zādzību izprata plašākā nozīmē.²²

Zādzības būtiskākās pazīmes pēc Vidējām bruņinieku tiesībām ir, pirmkārt, slepenība, jo mantas atrašanās svešās rokās ir zādzība tikai tad, ja vainīgais to ir slēpis. Ar šo pazīmi zādzība atšķiras no laupīšanas, kur slepenības apstākļa nav.²³ Otrkārt, zādzības priekšmets var būt tikai kustama manta. Treškārt, zādzība ir mantas izņemšana no sveša valdījuma, kas uzskatāma par pabeigtu ar to brīdi, kad vainīgais pieskāries svešai ar rokām tveramai lietai (pieskaršanās teorija). Taču zādzībai plašākā nozīmē šī pazīme nav obligāta jo, piemēram, piesavinoties svešu mantu, tā jau atrodas vainīgā valdījumā. Ceturtkārt, zādzības nolūks ir nozagtās mantas izmantošana savām vajadzībām. Piektkārt, zādzībai jābūt apzināti pretlikumīgai, jo svešas mantas paņemšana pārliecībā, ka tā pieder ņēmējam, tiek uzskatīta par vienkāršu kļūdīšanos. Zaglis nav tas, kas nav gribējis nozagt, jo netīša zādzība nav iespējama. Tāpēc neuzskata par zādzību gadījumu, ja kāds kopā ar saviem lopiem iedzen kūtī svešu mājdzīvnieku, bet rītā izdzen atkal laukā, neslēpjot to.²⁴

¹⁸ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 40. lpp.

¹⁹ Švābe A. Latvijas tiesību vēsture. Viduslaiki. Pēc 20. gadu lekciju pierakstiem. 3. d. Rīga: Latvijas Universitātes studentu padomes grāmatnīca, 1934, 200. lpp.

²⁰ Švābe A. Vecākās zemnieku tiesības. Rīga: Latvijas Skolotāju savienība, 1927, 25. lpp.

²¹ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 40. lpp.

²² Turpat., 21. lpp.

²³ Švābe A. Latvijas tiesību vēsture. Viduslaiki. Pēc 20. gadu lekciju pierakstiem. 3. d. Rīga: Latvijas Universitātes studentu padomes grāmatnīca, 1934, 200. lpp.

²⁴ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 44.-45. lpp.

Vidējās bruņinieku tiesības zādzībai pieskaita:²⁵

- 1) pieskalotu mantu slepenu paņemšanu, ja uz pieprasījumu vainīgais to noliedz, bet, izdarot kratīšanu, manta pie viņa tiek atrasta;
- 2) slepenu atrastas mantas piesavināšanu;
- 3) nepareiza mēra, svara vai dzeramā trauka turēšanu;
- 4) zagtas mantas pirkšanu, ja uz mantas īpašnieka pieprasījumu tā netiek atdota.

Poļu un zviedru laikos būtiskas izmaiņas krimināllikumos nenotika. Pamatā saglabājās iepriekšējās tiesības.

Krievu laiki iezīmējās ar tiesiskās sfēras sakārtošanu. 1846. gada 1. maijā Baltijas novadā stājās spēkā Krievijas "Nolikums par krimināliem un labošanas sodiem". Šis krimināllikums visā pilnībā atšķīrās no agrāko laiku krimināllikumiem gan noziegumu, gan sodu izpratnes ziņā. Vēlāk — 1866. un 1885. gadā — likums lika grozīts un papildināts. 1846. gada likuma 12. sadaļa "Par noziegumiem un pārkāpumiem pret privātpersonu īpašumu" paredzēja 5 nodaļas. Zādzības sastāvs atspoguļots bija 3. nodaļā.²⁶

Savā laikā 1845. gada nolikums bija progresīvs. Tā darbībai bija liela nozīme, jo tas izbeidza līdz tam pastāvējušo krimināltiesisko normu partikulārismu un patvaļu to piemērošanā. Tomēr, strauji attīstoties ekonomikai un sociālajām attiecībām, radās jauna krimināllikuma nepieciešamība. Bija izstrādāts 1903. gada Sodu likums.²⁷

1903. gada Sodu likumu²⁸ trīsdesmit otrā nodaļā „Zagšana, laupīšana un izspiešana” bija noteikta kriminālatbildība par zādzību, kas definēta kā prettiesiska sveša kustamas mantas paņemšana piesavināšanās nolūkā, kas izdarīta slepeni vai atklāti.

Pastiprināta atbildība bija par zādzību izdarīšanu ar sevišķu bezkaunību; laužot uzticību; novācot aizsprostojumus vai aizslēgumus, kuri kavē iekļūt sētā; dzelzceļa vilcienam ejot vai stāvot; nakts laikā; ja paņemtā manta apzināti bijusi nepieciešams līdzeklis cietušā uzturam; vai bija paņemta manta, kurai draudējušas briesmas no ugunsgrēka, plūdiem, kuģa katastrofas vai citas kādas vispārīgas nelaimes, ja paņemšana izdarīta tādas nelaimes laikā; ja bija nozagta baznīcai piederošie svēto krustu, svētās relikvijas, svētbildī vai citu kādu priekšmetu, kuru pareizticība vai cita kāda kristīga ticība godina par svētītu; ka arī priekšmetu, kurš iesvētīts lietojot dievkalpošanā, ja zādzība izdarīta no baznīcas, ģērbkambara, kapličas vai kristīgo lūgšanas nama; zirga vai liellopu zādzība; ja tā bija izdarīta personu grupā, kas apbruņojušās ar

²⁵ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 44.-45. lpp.

²⁶ Turpat., 53. lpp.

²⁷ Turpat., 55. lpp.

²⁸ 1903. gada Sodu likums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1930, 145. lpp.

ieroci vai rīku priekš uzbrukšanas vai aizstāvēšanās. Visas iepriekš minētās kvalificējošās pazīmes tika noteiktas Sodu likuma 582.-588.pantos.

Salīdzinot ar KL atsevišķu sastāvu neveidoja zādzības izdarīšana bandā, kā arī mantas paņemšana no kapa, tas bija tikai pastiprinošs apstāklis.

Ja zagtās mantas vērtība nepārsniedza vienu latu, vai ja vainīgais līdz sprieduma, rezolūcijas vai zvērināto piesēdētāju sprieduma pasludināšanai labprātīgi atdevis paņemto mantu vai citādi apmierinājis cietušo, vai arī ja zādzība izdarīta aiz galēja trūkuma, tas bija par atbildību mīkstinošajiem apstākļiem.

Ja, salīdzinot ar Krimināllikumā noteiktajām zādzības kvalificējošām pazīmēm, tad mēs varam saskatīt zināmu līdzību, piemēram, zādzības izdarīšana no apdzīvojamām ēkām vai glabātavām; ja bija nozagtas patronas, pulveri vai citi pie uzbrukuma vai aizsardzības līdzekļiem piederīgie priekšmeti; ja tas tika izdarītas atkārtoti.

Latvijas Republika izveidoja savu krimināllikumu - 1933.gada Sodu likumu, par pamatu bija ņemti 1903.gada Krievijas Sodu likumi.²⁹

Zādzības sastāva pamatpazīmes 1933.gada Sodu likumos, bija noteiktas trīsdesmit sestā nodaļā „Zagšana, laupīšana un izspiešana”.

Zādzība tika saprasta, kā slepena vai atklāta svešas kustama mantas paņemšana, ar nolūku paturēt to nelikumīgi savā vai citas personas labā.

Par atbildības pastiprinošiem apstākļiem likumdevējs noteica sekojošas pazīmes: zādzības izdarīšana ar sevišķu bezkaunību; laužot uzticību; vai novācot aizsprostojumus vai aizslēgumus, kuri kavē iekļūt sētā, no ēkā vai citā kādā telpā vai glabātuvē jeb no apdzīvotas ēkas, apdzīvota kuģa vai citas kādas apdzīvotas telpas, vai no tādas neapdzīvotas telpas, kur tajā laikā apzināti atradies cilvēks, vai no apdzīvotas ēkas iežogota pagalma, ja vainīgam apzināti bijis klāt ierocis vai rīks uzbrukšanai vai aizsardzībai; vai dzelzceļa vilcienam ejot vai stāvot; vai nakts laikā; vai ja paņemtā manta apzināti bijusi nepieciešams līdzeklis cietušā uzturam vai darbam; ja zādzība bija izdarīta nelaimes gadījumā; zādzības izdarīšana amatā; mantas zādzība, kuras vērtība pārsniedz tūkstoši latu, pie kam zaudējuma apmēra dēļ cietušām cēlies būtisks kaitējums; valsts aizsardzībai paredzētu priekšmetu zādzība no noliktavām vai karaspēka glabātuvēm vai telpām. Visas iepriekš minētās kvalificējošās pazīmes tika noteiktas Sodu likuma 546.-549.pantos.

Atšķirībā no 1903. gada Sodu likuma 1933. gada Sodu likums norādīja uz to, ka pastiprinošs apstāklis, būs ne tikai tad, ja tiek nozagtas no pareizticīgo vai kādas citas kristīgās

²⁹ Latvijas tiesību vēsture (1914-2000). Mācība grāmata juridiskajām augstskolām un fakultātēm. Prof. Dr. iur. Dīriha Andreja Lēbera redakcija. Rīga: Fonds Latvijas vēsture, 2000, 246. lpp.

ticības baznīcas piederošie priekšmeti, bet arī no Latvijā likumīgi pastāvošiem reliģiskās ticības godājamiem dievnamiem piederoši priekšmeti.

Zādzības izdarīšana bandā, tapāt kā 1903. gada Soda likumā, neveidoja atsevišķu sastāvu. Tas skaitījās kā atbildības pastiprinošs apstāklis.

Interesants moments ir tas, ka, ja zādzība tika izdarīta aiz galīga trūkuma un nodarītais zaudējums mazsvarīgs, tad tiesai bija iespēja vainīgo atbrīvot no soda. Mūsdienu KL neparedz tādu iespēju.

Latvijas inkorporācijas PSRS sastāva laikā pārstāja darboties 1933.gada Sodu likumi, un spēkā bija 1926.gada KPFSR kriminālkodekss³⁰.

1926.gada KPFSR kriminālkodeksa septītā nodaļa „Mantiskie noziegumi” saturēja dispozīciju par zādzību.³¹ Pamatsastāvs skanēja sekojoši- svešas mantas slepena, patvaļīga paņemšana, ja tā izdarīta, nepielietojot nekādus tehniskus līdzekļus, pirmo reizi un bez vienošanās ar citām personām.

Par kvalificēto sastāvu ar atbildību mīkstinošiem apstākļiem, likumdevējs noteica zādzību, ja tā tika izdarīta tādos pašos apstākļos kā norādīts pamatsastāvā, bet trūkuma un bezdarba dēļ, ar nolūku apmierināt savas un savas ģimenes minimālās vajadzības.

Kvalificēti sastāvi izpaudās gadījumos, ja zādzība tika izdarīta atkārtoti vai attiecībā uz mantu, kas apzināti bija nepieciešama cietušā eksistencei; ja tā bija izdarīta pielietojot tehniskus līdzekļus, vai vairākkārtēji, vai pēc iepriekšējas vienošanās ar citām personām, kā arī bez norādītiem apstākļiem, bet stacijās, ostās, tvaikoņos, vagonos un viesnīcās; ja to izdarījusi privāta persona no valsts un sabiedriskām noliktavām, vagoniem, kuģiem un citām glabātuvēm vai iepriekšējā punktā norādītās sabiedriskā lietošana esošās vietās, pielietojot tehniskos līdzekļus, vai pēc norunas ar citām personām, vai vairākkārtēji, kā arī ja to izdarījusi, kaut bez norādītiem apstākļiem, tāda persona, kurai bijusi speciāla pieeja šajās noliktavās vai kura tās apsargājusi, vai ja tā izdarīta ugunsgrēka, plūdu vai cita sabiedriskā posta laikā; ja to izdarījusi no valsts un sabiedriskām noliktavām un glabātavām tāda persona, kurai bijusi speciāla pieeja tajās vai kura tās apsargājusi, pielietojot tehniskus līdzekļus, vai vairākkārtēji, vai pēc vienošanās ar citām personām, kā arī par ikvienu zādzību no tām pašām noliktavām un glabātavām, ja patvaļīgi paņemtā apmēri ir sevišķi lieli; sīka zādzība, neatkarīgi no tās apmēriem, ja tā izdarīta uzņēmumā vai iestādē; elektriskās enerģijas zādzība; šaujama ieroča (izņemot medību un mazkalibra ieroci) un tā šaujamo materiālu zādzība; zirga vai cita liellopa

³⁰Latvijas tiesību vēsture (1914-2000). Mācība grāmata juridiskajām augstskolām un fakultātēm. Prof. Dr. iur. Dītriha Andreja Lēbera redakcija. Rīga: Fonds Latvijas vēsture, 2000, 338. lpp.

³¹ 1926.gada KPFSR kriminālkodekss. Maskava: PSRS TTK juridiska izdevniecība, 1944, 61. lpp.

patvaļīgu paņemšanu darba ļaudīm, zemkopjiem vai lopkopjiem vai par tiem pašiem nodarījumiem, ja tie izdarīti atkārtoti vai pēc norunas ar citām personām.

Atsevišķā pantā likumdevējs noteica atbildību par atklātu zādzību, t.i. par svešas mantas atklātu patvaļīgu paņemšanu tās personas klātbūtnē, kurai tā pieder, vai kura to lieto, vai to pārzina, ja tā izdarīta bez vardarbības. Pēc tā, ka sods par tādu prettiesisku nodarījumu bija noteikts lielāks, var spriest par to, ka 1926.gada KPFSR kriminālkodeksa spēka esamības laikā, atklāta zādzība skaitījās, kā smagāks nodarījums, nekā slepena zādzība. Panta otrajā un trešajā daļā bija paredzēti kvalificēti sastāvi: 1) par tiem pašiem nodarījumiem, ja tie izdarīti ar vardarbību; 2) par tiem pašiem nodarījumiem, ja tos izdarījusi personu grupa vai tie izdarīti atkārtoti. Mūsdienās KL neparedz objektīvajā pusē tādu pazīmi, ka vardarbības pielietošana. Ja mēs konstatējam, ka svešas mantas nolaupīšana saistīta ar vardarbību, tad noziedzīgs nodarījums būs kvalificējams pēc KL 176. panta.

1961.gadā LPSR izveidoja jaunu kriminālkodeksu. Zādzības sastāvs atspoguļojās divos patstāvīgos noziedzīgajos nodarījumos. Pirmajā gadījumā prettiesiska darbība, kas sadalījumā pēc piederības grupai bija vērsta pret sociālistisko īpašumu, kuras regulējums atrodas otrajā nodaļā „Noziegumi pret sociālistisko īpašumu”, 91. pantā, un saucas „Valsts vai sabiedriskas mantas izspiešana”. Otrajā gadījumā prettiesiska darbība, kas sadalījumā pēc piederības grupai bija vērsta pret pilsoņu personisku īpašumu, kuras regulējums atrodas piektajā nodaļā „Noziegumi pret pilsoņu personisku īpašumu ” 143. pantā.³²

Noziedzīga nodarījuma objektīvā puse gadījumā, kad bija vērsta uz sociālistisko īpašumu izpaudās, ka valsts vai sabiedriskās mantas izlaupīšana, izdarot zādzību. Zādzības pamatsastāvs bija noteikts 139. pantā: „Par pilsoņu personiskās mantas slepenu nolaupīšanu”. Zādzība varēja būt ne tikai slepena, bet arī atklāta. Atbildību par tādu darbību tika reglamentēta 1961.gada LPSR kriminālkodeksā 86. un 140. pantā.

Kvalificēti sastāvi saturēja sekojoša objektīvās pazīmes: zādzība, kas izdarīta atkārtoti vai, ko izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas norunas; zādzība, kas saistīta ar iekļūšanu telpā, dzīvoklī vai citā glabātavā; zādzība, kas izdarīta lielos apmēros vai ko izdarījis sevišķi bīstams recidīvists; atklāta zādzība, kas saistīta ar vardarbību, kura nav bīstama cietušā dzīvībai vai veselībai, vai ar šādas vardarbības piedraudējumu, vai ko izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas norunas, vai kas izdarīta atkārtoti; zādzība, kas cietušajam nodarījusi ievērojamus zaudējumus.

1961.gada LPSR kriminālkodeksā 90. pantā likumdevējs nostiprināja atbildību par valsts vai sabiedriskās mantas izlaupīšanu sīkos apmēros. Darbība varēja izpausties ne tikai kā zādzība, bet arī kā piesavināšana, izšķērdēšana, ļaunprātīgi izmantojot dienesta stāvokli vai izdarot

³² 1961.gada LPSR kriminālkodekss. Rīga: Avots, 1984, 129. lpp.

krāpšanu, ja to izdarījusi persona, kurai, ņemot vērā lietas apstākļus un personību, nevarēja piemērot sabiedriskās ietekmēšanas līdzekļus vai administratīvo sodu. Par kvalificētām pazīmēm skaitījās tādas pašas darbības, ja to sekas bijušas automobiļu, traktoru, lauksaimniecības vai citas tehnikas izkomplektēšana, pārvadājot to ar dzelzceļa, ūdens vai citu transportu.

Mūsdienās KL neparedz sadalījumu uz valsts vai sabiedriskas mantas zādzību uz pilsoņu personiskās mantas zādzību. Salīdzinot sodu par tādu noziedzīgu nodarījumu, kad tika izdarīta valsts vai sabiedriskas mantas zādzība, 1961.gada LPSRS kriminālkodekss paredzēja iespēju bargāk sodīt vainīgo personu.

1991.gadā, 1961.gada LPSR kriminālkodekss tiek pārdēvēts par Latvijas Kriminālkodeksu.³³ Otrajā nodaļā „Noziegumi pret sociālistisko īpašumu” ietvertie nodarījumi tika izslēgti. Piektās nodaļas nosaukums „Noziegumi pret pilsoņu personisku īpašumu” tika pārdēvēts par „Noziegumiem pret īpašumu”. Tika izslēgts atsevišķs pants par atklātu zādzību. Atbildība par zādzību tika noteikta 139. pantā. Zādzība tika definēta kā svešas mantas slepena vai atklāta nolaupišana.

Kvalificēti sastāvi izpaudās gadījumos, ja tika izdarīta atkārtoti vai ja to izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās; ja tā saistīta ar vardarbību, kas nav bīstama cietušā dzīvībai vai veselībai, vai ar šādas vardarbības piedraudējumu, kas mūsdienās skaitās laupīšana; vai arī tad, ja zādzība saistīta ar iekļūšanu telpā vai citā glabātuvē; vai ja tā izdarīta lielā apmērā, kā arī par automašīnu vai citu mehānisko transporta līdzekļu, narkotisku, psihotropu, indīgu vai radioaktīvu vielu, sprāgstvielu, ieroču, munīcijas, gāzes pistoļu (revolveru) vai to patronu zādzību.

1998.gadā 17. jūnijā pieņēma un 1999. gada 1. aprīlī stājās spēkā Krimināllikums.³⁴ Atšķirībā no Latvijas Kriminālkodeksā dotā zādzības definējuma, Krimināllikumā bija ieviests nosacījums, noziedznieks paņem svešu kustamu mantu. Nodarījuma sastāvs neparedz vardarbības momentu.

³³ Latvijas tiesību vēsture (1914-2000). Mācība grāmata juridiskajām augstskolām un fakultātēm. Prof. Dr. iur. Dīriha Andreja Lēbera redakcija. Rīga: Fonds Latvijas vēsture, 2000, 466. lpp.

³⁴ Turpat., 506. lpp.

2. Zādzības sastāva juridiskā analīze

Kriminālatbildības pamats noteikts Krimināllikumā 1.panta pirmajā daļā: persona saucama pie kriminālatbildības un sodāma, tikai tad, ja ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tas ir, kura ar nodomu (tīši) vai arī neuzmanības dēļ izdarījusi šajā likumā paredzētu nodarījumu, kam ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes.

Lai noteiktu pareizu noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju, ir nepieciešams precīzi konstatēt noziedzīga nodarījuma sastāvu, ar ko krimināltiesībās saprot Krimināllikumā paredzēto visu objektīvo un subjektīvo pazīmju kopumu, kas ir nepieciešams un pietiekams, lai atzītu kaitīgu nodarījumu par noteikta veida noziedzīgu nodarījumu.³⁵

Noziedzīgā nodarījuma sastāvu veido tā objektīvo un subjektīvo pazīmju kopums, jeb četri noziedzīgā nodarījuma sastāva elementi – objekts, objektīvā puse, subjekts, subjektīvā puse.

Zādzība ir noziedzīgs nodarījums ar nodomu (tīši) izdarīts, prettiesisks izdarīts nodarījums, kas paredzēts Krimināllikumā un par kura izdarīšanu draud kriminālsods. Noziedzīgs nodarījums izpaužas kā svešas kustamas mantas slepena vai atklāta nolaupīšana.³⁶

Zādzības pamatsastāvā paredzētais nodarījums (KL 175. panta pirmā daļa) ir mazāk smags noziegums, bet, ja pastāv kvalificējoši apstākļi, norādītiem KL 175. panta otrajā, trešajā daļā, tas ir smags noziegums, un ceturtajā daļā minētiem apstākļiem esot – tas ir sevišķi smags noziegums.

Krimināllikuma 180. pants, kurā noteikta atbildība par zādzību nelielā apmērā, pirmajā daļā paredzētais nodarījums ir kriminālpārkāpums, bet, pastāvot kvalificējošai pazīmei (KL 180. panta otrā daļa), -mazāk smags noziegums.

Noziedzīgajam nodarījumam ir materiāls sastāvs – bezatlīdzības svešas kustamas mantas paņemšana aiz mantkārības no uzņēmumu, iestāžu, organizāciju vai atsevišķu personu īpašuma vai valdījuma, lai nelikumīgi to paturētu vai izmantotu savā vai citas personas labā, vai citādi rīkotos ar to kā ar savu, kā rezultātā mantas īpašniekam vai tās valdītājam tiek nodarīts reāls materiāls zaudējums.³⁷

Krimināltiesību teorijā un tiesu praksē jautājums par zādzības pabeigšanas brīdi vairs nav diskutabls, kā tas bija agrāk. Tiesu praksē pamatā tika atzīts, ka zādzība ir pabeigta noziedzīgs nodarījums ar brīdi, kad vainīgais mantu prettiesiski iegūvis savā valdījumā, rodot brīvu iespēju ar

³⁵ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 10.-11. lpp.

³⁶ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 08. jūlijs, nr. 199/200 (1260/1261).

³⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 9. lpp.

to rīkoties pēc sava ieskata.³⁸ Tagad saskaņā ar likumu „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 19.¹ pantu, svešas kustamas mantas nolaupīšana uzskatāma par pabeigtu noziedzīgu nodarījumu ar brīdi, kad persona to prettiesiski ieguvusi, neatkarīgi no tā, vai šai personai bija iespēja rīkoties ar attiecīgo mantu kā ar savu.³⁹

Autore vairāk piekrīt tagadējam regulējam, jo noziedznieka visas pārējās darbības, kas saistītas ar nozagtu mantu, vairs neietekmē likumīgā mantas īpašnieka ekonomisko stāvokli, jo faktiskās varas pār mantu vairs nav. Jo plašāk vārda ekonomiskais jēdziens nozīmē – ražošanas (ekonomiskas) attiecību kopskaits pēc ražošanas, apmaiņas, sadalīšanas un materiālo labumu patēriņu.⁴⁰

2.1. Zādzības objekts

Noziedzīga nodarījuma objekts ir intereses (ar KL aizsargā tās valsts, sabiedrības, personu grupas vai atsevišķu personu likumīgās intereses, kuras apdraud noziedzīgais nodarījums).⁴¹ Ne visas intereses ir aizsargātas ar Krimināllikumu. Tas norāda, ka likumdevējs nolēma aizsargāt pašas nozīmīgākās un svarīgākas.

Bez aizsargāto interešu apdraudējuma nav noziedzīgā nodarījuma – objekts ir noziedzīgā nodarījuma obligāts elements. Objekts - katra noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme. Objekts dod pamatu, savstarpēji norobežot pēc objektīvās puses pazīmēm saskarīgus noziedzīgus nodarījumus un tos pareizi kvalificēt.⁴²

Kā atzīmējis profesors U.Krastiņš noziedzīga nodarījuma objekta jēdziens ir definēts un analizēts krimināltiesību teorijā, taču krimināltiesību teorētiķiem vienota viedokļa šajā jautājumā nav. Tomēr katrs noziedzīgs nodarījums kaut ko reālajā pasaulē pastāvošu apdraud, ir pret kaut ko vērsts, kaut kam nodara vai var nodarīt kaitējumu. Šis kaut kas noziedzīgā nodarījumā ir individuāli noteikts. Taču pastāv arī kopīgas pazīmes, un šīs kopīgas pazīmes var vispārināt, bet tajā pašā laikā arī atzīt, ka ir noteikti kritēriji, kas ietverami noziedzīga nodarījuma objekta jēdzienā.⁴³

³⁸ Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 27. lpp.

³⁹ Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 04. novembris, nr. 331/332 (1392/1393).

⁴⁰ Волжекин Б. Преступления в сфере экономической деятельности. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002, с. 79.-80.

⁴¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīga daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 97. lpp.

⁴² Turpat., 98. lpp.

⁴³ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums: Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 31.lpp.

Zādzības objekta veidi:

Vispārējais objekts – visas ar KL aizsargātās intereses;

Grupas objekts – noziedzīgais nodarījums ir vērsts pret fizisko un juridisko personu mantiskām interesēm, jo apdraud personas valdījuma, lietojuma un rīcības tiesības.⁴⁴

Tiešais objekts – zādzības gadījumā, konkrētas fizisko vai juridisko personu mantiskām intereses apdraudējums.

Noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir materiālais priekšnosacījums, kura dēļ radusies un pastāv interese.⁴⁵ Zādzības priekšmets ir sveša kustama manta.

Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīcā vārds „manta” definēta kā īpašums, bagātība, vērtības, lieta.⁴⁶ Civillikuma (turpmāk – CL) 927. pantā dota īpašuma definīcija: „Īpašums ir pilnīgas varas tiesības pār lietu, t.i., tiesības valdīt un lietot to, iegūt no tās visus iespējamus labumus, ar to rīkoties un noteiktā kārtā atprasīt to atpakaļ no katras trešās personas ar īpašuma prasību.”⁴⁷ Tādējādi, pirmkārt, īpašums ir subjektīva lietu tiesība jeb konkrētai personai piederoša tieša un ekskluzīva tiesiska vara pār lietu. Otrkārt, salīdzinājumā ar citām lietu tiesībām īpašums ir vispilnīgākā un visaptverošākā tiesība uz ķermenisku lietu.⁴⁸

Manta jurisprudencē ir cilvēka ārējā pasaulē objektīvi eksistējoša lieta, kura atrodas dabiskā stāvoklī vai izveidota ar cilvēka piepūles palīdzību,⁴⁹ tātad priekšmets zādzības gadījuma ir ķermeniska lieta. Bezķermeniskas lietas nevar būt par šā noziedzīgā nodarījuma priekšmetu, neskatoties uz to, ka bezķermeniskas lietas ir dažādas personiskas, lietu un saistību tiesības, kas skaitās kā kustama manta.

Saskaņā ar CL 842. pantu ķermeniskas lietas ir vai nu kustamas, vai nekustamas, raugoties pēc tā, vai tās var vai nevar pārvietot, ārēji nebojājot, no vienas vietas uz otru. Dzelzceļš ar visiem saviem piederumiem pieskaitāms nekustamām lietām, bet kuģi ar visiem saviem piederumiem - kustamām lietām. Zādzības priekšmets ir tikai kustama manta. Par zādzības priekšmetu var būt manta, kas atrodas civiltiesiskā apgrozībā un manta, kas izņemta no civiltiesiskās apgrozības, neskatoties uz to, ka CL 929. pantā noteikts, ka par īpašuma priekšmetu var būt viss tas, kas ar likumu nav noteikts un izņemts no vispārējās apgrozības.

⁴⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 381. lpp.

⁴⁵ Turpat., 28 lpp.

⁴⁶ Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. LU Matemātikas un informātikas institūts, 1993-2008. Pieejams: <http://www.ailab.lv/Vardnica/servlet/Vardnica?vards=manta> (aplūkots 2010. gada 24. oktobrī)

⁴⁷ Civillikums. Trešā daļa. – Lietu tiesības: LR likums. Ziņotājs, 1992. 30. jūlijs, nr. 29.

⁴⁸ Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 16. lpp.

⁴⁹ Большой юридический словарь. Pieejams: <http://slovari.yandex.ru> (aplūkots 2010. gada 24. oktobrī)

Par zādzības priekšmetu var būt arī materializētas garīgās vērtības, piemēram, rokraksti, vēstules, dokumenti ar literāru vai vēsturisku nozīmi u.c. Priekšmets var būt daļa no nekustamas mantas. Ja nozagta manta, no kuras vainīgajam vajadzīga tikai tās daļa, viņam jāatbild par visas mantas zādzību, piemēram, lai iegūtu automašīnas dzinēju, tiek nozagta visa automašīna. Tādā gadījumā vainīgajam jāatbild par visas automašīnas zādzību, kaut arī pēc motora paņemšanas pārējo automašīnas daļu viņš pametis vai iznīcinājis.⁵⁰

Manta, ko nolaupa, ir sveša manta, un par tādu uzskatāma manta, uz kuru mantas paņēmējam nav nekādu tiesību, tas ir, tā neatrodas viņa īpašumā vai likumīgā valdījumā, un tās paņemšana notikusi bez mantas īpašnieka vai valdītāja ziņas un piekrišanas. Ja manta personas valdījumā atrodas uz līguma pamata un viņa to neatdod vai patērējusi, tādu mantu nav pamata uzskatīt par nolaupīšanas priekšmetu. Par zādzību nav pamata uzskatīt gadījumu, kad neatļauti tiek paņemta manta, kas pieder pašam tās paņēmējam, kaut arī paņemšanas brīdī viņš to nav zinājis, jo nav zādzības elementa, proti, lietas piederība citai personai (sveša manta).⁵¹

Bet, runājot tikai par svešu mantu, rodas neviennozīmīga situācija. Tai par iemeslu ir tas, ka viens no īpašuma veidiem var būt kopējā manta, piemēram, laulāto kopējā manta.

Ja laulības līgumā noteikta laulāto mantas kopība, tad visa viņiem pirms laulības piederējusi, kā arī laulības laikā iegūtā manta ir apvienota vienā kopīgā nedalāmā masā, kura laulības laikā nepieder nevienam laulātajam atsevišķi. Laulības līgumā, nosakot laulāto mantas kopību, laulātie vienojas par to, kurš no viņiem būs mantas kopības valdītājs (vīrs, sieva vai abi kopīgi).

Pastāvot laulāto mantas kopībai, tajā neietilpst manta, ko laulības līgumā laulātie noteikuši par katra atsevišķo mantu. Šīs mantas sastāvā var būt jebkura manta, kas ir iegūta pirms laulības vai laulības laikā. Tā var būt iegūta kā mantojums, dāvinājums, iegādāta par laulātā ienākumiem u.tml. Tā var būt dzīvojamā māja, dzīvoklis, transporta līdzekļi, darbnīca, profesionālās darbības priekšmeti u.c.⁵² Katrs laulātais ar savu atsevišķo mantu rīkojas patstāvīgi.⁵³ Pēc autores domām, pie zādzības sastāva noteikšanas, iepriekš teiktais ir jāņem vērā. Autore pieļauj, ka gadījumos, ja laulība nav šķirta un pastāv līgums par laulāto mantas kopību, kurā laulātie kaut kādu mantu noteikuši par katra atsevišķo mantu, un, ja sieva vai vīrs

⁵⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. Trešais papildinātais izdevums Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 382. lpp.

⁵¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 8. lpp.

⁵² Vēbers J. Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans īpašums, 2000, 51. lpp.

⁵³ Civillikums. Pirmā daļa. – Ģimenes tiesības: LR likums. Ziņotājs, 1992. 30. jūlijs, nr. 29., 124. un 125. pants.

nedzīvo reāli kopā, un viena no personām paņēmusi šo mantu aiz mantkārības no otra laulātā īpašuma vai valdījuma, tad noziedzīga nodarījuma sastāvs veidojas.

Situācijā, kad nav līguma par laulāto mantas kopību, pēc analogijas var izdarīt secinājumu, ka, ja no otra laulātā īpašuma vai valdījuma būs paņemtas kādas personiskās lietas, piemēram, apģērbs, apavi, kosmētika, zāles, tad zādzības fakts pastāvēs, visos parējos gadījumos pretenzijas risināmas civiltiesiskā kārtā.

Autore pieļauj, ka tādu krimināltiesisko izmeklēšanu varētu uzsākt tikai uz laulātā iesnieguma pamata.

Par mantas nolaupīšanas priekšmetu nevar būt lieta, kas saņemta ar darba līguma pamatu, piemēram, speciālais apģērbs, darbarīki, vai nauda sakarā ar darba līguma attiecībām, piemēram, komandējuma nauda, pārceļšanās nauda. Par mantas nolaupīšanas priekšmetu nevar būt dabas objekti dabiskās vides apstākļos, jo viņu rašanās pamatā nav cilvēka darbs, kas rada mantas lietošanas vērtību (cenu), bet gan apkārtējās dabas vides komponenti – zeme (augšne), ūdens (mitrums) un atmosfēras gaiss.⁵⁴

Manta, no kuras tās īpašnieks ir atteicies, uzskatāma par bezīpašnieka mantu. Bezīpašnieka manta nav zādzības priekšmets. Piemēram, ar Alūksnes rajona tiesas 2009.gada 9.aprīļa spriedumu R. H., atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts KL 175. panta otrajā daļā. Ar Alūksnes rajona tiesas 2006.gada 21.augusta spriedumu R.H. bija notiesāts pēc KL 175.panta trešās daļas ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu nosacīti ar pārbaudes laiku uz 1 gadu un naudas sodu Ls 109. Apsūdzētais R.H. atkārtoti nosacītas notiesāšanas pārbaudes laikā, 2006.gada 30.augustā, mantkārīgu motīvu vadīts, ar tiešu nodomu slepeni nozaga dažādus metāla priekšmetus, lai vēlāk tos realizētu kā metāllūžņus, uzaicinājis palīgā savus paziņas, ieradies pie E.B. piederošās saimniecības ēkas Alūksnes rajona Alsviķu pagasta „[A]”, kur šīs ēkas apkārtnē savāca un sakrāva kaudzē E.B. piederošus metāla priekšmetus. Minētās mantas apsūdzētais R.H. 2006.gada 8.septembrī pārdeva sabiedrībai ar ierobežotu atbildību „[B]” uzpirkšanas punktā. Apelācijas instances tiesā prokurors grozīja apsūdzību un uzturēja apsūdzību pēc KL 180.panta otrās daļas. Ar Vidzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2009.gada 5.novembra spriedumu Alūksnes rajona tiesas 2009.gada 9.aprīļa spriedums atcelts. R.H. apsūdzībā pēc KL 180.panta otrās daļas atzīts par nevainīgu un attaisnots. Vidzemes tiesas apgabala prokuratūras virsprokurors J.Sūrums iesniedzis kasācijas protestu, kur lūdz atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai. Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments atzina, ka apelācijas instances tiesas spriedums jāatstāj negrozīts, bet virsprokurora J.Sūruma kasācijas protests jānoraida. No lietas materiāliem izriet, ka apsūdzētā R.H. attaisnošanas

⁵⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 8.-10. lpp.

pamats ir noziedzīga nodarījuma, kas paredzēts KL 180.panta otrajā daļā, sastāva neesamība, kas atbilst Kriminālprocesa likuma 519.panta 1.punkta noteikumiem. Apelācijas instances tiesa spriedumā ir atzinusi, ka „iztiesāšanas gaitā nav konstatētas R.H. inkriminētā noziedzīgā nodarījuma divas būtiskas pazīmes – noziedzīga nodarījuma priekšmets un tā izdarīšana ar nodomu (tīši), proti, nav konstatēta noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse, līdz ar to nav konstatēts noziedzīga nodarījuma sastāvs”. Šādu atzinumu tiesa pamatojusi ar apstākļiem, kuri noskaidroti apelācijas instances tiesā, pārbaudot un novērtējot pierādījumus: noslēgto pirkšanas - pārdošanas līgumu starp paju sabiedrību „[C]” un E.B., Alsviķu pagasta padomes dokumentus, melno metāllūžņu pieņemšanas aktu, dažādu metāla cauruļu un metāla lokšņu cenu lapu, cietušā E.B. liecības, liecinieku G.B., S.J. liecības, apsūdzētā R.H. liecības un citus lietā iegūtos pierādījumus. Izvērtējot pierādījumus, tiesa secinājusi, ka metāla priekšmeti, kurus 2006.gada augustā bijušās fermas „[A]” apkārtņē salasījis R.H., piederējuši paju sabiedrībai „[C]”, bet tā kā šī sabiedrība tika likvidēta jau 1993.gadā, tad uzskatāms, ka tā no apsūdzībā minētajiem metāla priekšmetiem bija atteikusies.⁵⁵

Autore vēlas pievērst arī uzmanību gadījumam, kad runa ir par atrastu mantu. Uz doto brīdi KL nedot atrastas mantas definīciju. Lietu atrašana regulējums sastopams Civillikumā.⁵⁶ Kustamas lietas, kas vēl nav atradušās neviena īpašumā, kļūst par tā īpašumu, kas tās atradis un ņēmis savā varā. Lietas, ko īpašnieks izlaiž no savas varas ārēju apstākļu spiests, nav atzīstamas par atrastām. Lieta uzskatāma par nozaudētu, kad tās nozaudētājs nezina, kur to meklēt, vai no kā pieprasīt, vai kādā kārtā dabūt atpakaļ savās rokās. Pēc CL 944. panta izriet, ka nozaudētas lietas atradējam, ja viņam nozaudētājs zināms, jāatdod lieta nozaudētājam atpakaļ, saņemot no viņa pienākošos atradēja algu. Pēc autores domām, gadījumā, ja atradējs neatdot mantu nozaudētājam, personu var saukt pie kriminālatbildības par zādzību, jo šajā darbībā saskatāms noziedzīga nodarījuma sastāvs.

Saskaņā ar Civillikumu, ja lietas atradējs nezina, kas to nozaudējis, tad viņam jāpaziņo par savu atradumu vietējai policijai nedēļas laikā no atrašanas dienas. Ja atrastā lieta ir tāda, kas ilgāki glabājot var mainīties vai kļūt nevērtīgāka, tad policijai tā nekavējoties jāpārdod izsolē un ieņemtā nauda jāuzglabā, lai to izdotu nozaudētājam. Ja pēc policijas sludinājuma ierodas atrastās lietas īpašnieks vai tās nozaudētājs un pierāda savas tiesības uz to, tad pati lieta vai par to ieņemtā nauda izdodama viņam, iepriekš saņemot no viņa vai atvelkot viņam izdevumus, kas taisīti lietas uzturēšanai un sludināšanai, kā arī atradējam pienākošos atradēja algu (CL 948. p.). Ja sešu mēnešu laikā no policijas sludinājuma dienas īpašnieks neierodas, tad atrastā lieta vai to pārdodot ieņemtā nauda (CL 946. p.) pāriet atradēja īpašumā.

⁵⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2010. gada 14. janvāra lēmums lietā SKK – 9/2010. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

⁵⁶ Civillikums. Trešā daļa. – Lietu tiesības: LR likums. Ziņotājs, 1992. 30. jūlijs, nr. 29., 940.-954. pants.

Autoresprāt, pat tādā gadījumā, ja atradējs neizpildīs nosacījumu par paziņošanu policijai, viņu nevar sodīt par zādzību, jo šeit nav saskatāma zādzības subjektīvā puse. Vienīgās sekas varētu būt, ka atrastā lieta nepāries atradēja īpašumā sešu mēnešu laikā, un, ja nozaudētājs vēlāk atpazīs savu lietu, tad viņam būs tiesības 10 gadu laikā (CL 1895. pants) atprasīt to atpakaļ. Bet piemēram, Baltkrievijas administratīvo pārkāpumu kodeksa 10.6. pantā, noteikta administratīva atbildība par atrastas mantas piesavināšanu.⁵⁷

2.2. Zādzības objektīvā puse

Noziedzīgā nodarījumā tāpat kā jebkura cilvēka uzvedībā var izdalīt divas puses - intelektuālo un gribas, kas izpaužas lēmumu pieņemšanā noteikta mērķa sasniegšanai, par paņēmieniem, līdzekļiem tā sasniegšanai, un reālo izpildījumu, ko realizē ar noteiktu darbību, vai atturoties no tās. To cilvēka uzvedības pusi, kas aptver apzinātu prettiesisku darbību vai bezdarbību, nodarījuma izdarīšanas veidu, apstākļus, vietu, laiku un nodarīto kaitējumu, pieņemts saukt par noziedzīga nodarījuma objektīvo pusi. Noziedzīga nodarījuma objektīvā puse ir nodarījuma, ārējās izpausmes pazīmju kopums, kas tiek realizēts kā prettiesiska uzvedība darbības vai bezdarbības veidā un nodara kaitējumu Krimināllikumam aizsargātām interesēm vai rada reālas šāda kaitējuma nodarīšanas briesmas.⁵⁸ Tātad, aplūkojot to kopsakarā ar zādzību, jāatzīst, ka šādu nodarījumu nav iespējams izdarīt ar bezdarbību. Noziedzīga nodarījuma objektīvās puses pamatpazīmes zādzības gadījumā izpaužas kā darbība – personas apzināta, aktīva, kaitīga, prettiesiska uzvedība, ar ko tiek realizēta personas griba, un kā rezultātā tiek izdarīts noziedzīgs nodarījums.

Konkrēti zādzības gadījumā darbība izpaužas, kā bezatlīdzības svešas kustamas mantas slepena vai atklāta paņemšana aiz mantkārības no uzņēmumu, iestāžu, organizāciju vai atsevišķu personu īpašuma vai valdījuma, lai nelikumīgi to paturētu vai izmantotu savā vai citas personas labā, vai citādi rīkotos ar to kā ar savu, kā rezultātā mantas īpašniekam vai tās valdītājam tiek nodarīts reāls materiāls zaudējums.⁵⁹

⁵⁷ Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях. По состоянию на 1 марта 2007 года (обновления). Глава 10 „Административные правонарушения против собственности. Pieejams: <http://www.pravo.by/WEBNPA/text.asp?RN=hk0300194> (aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)

⁵⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināltiesības. Vispārīga daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 110. lpp.

⁵⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 9 lpp.

Slepena zādzība

Par svešas kustamas mantas slepenu zādzību atzīstama tīša prettiesiska šādas mantas paņemšana, kas izdarīta:

1) bez īpašnieka vai citu aculiecinieku klātbūtnes.⁶⁰

Šajā gadījumā nodarījumam objektīvi nav aculiecinieku. Arī vainīgais subjektīvi ir pārliecināts, ka darbojas slepeni. Ar īpašnieku šajā gadījumā jāsaprot mantas faktiskais valdītājs. Šādos apstākļos izdarīta slepena mantas nolaupīšana ir tipiskākais zādzības veids⁶¹;

2) personu klātbūtnē, kuras, vainīgajam to apzinoties, nav spējīgas saprast un novērtēt notiekošā nozīmi mazgadības, psihiskā vai cita slimīga stāvokļa dēļ, bijušas aizmigušas, atradušās stiprā alkohola, narkotisko vielu vai citu apreibinošo vielu iespaidā u.tml.⁶² Raksturojot šo nodarījuma veidu, svarīgs mantas nolaupīšanas fakts citu personu klātbūtnē un pat tām redzot, taču subjekts apzinās, ka aculiecinieks nespēj saprast un novērtēt notiekošo, iepriekš minēto apstākļu dēļ⁶³;

3) tādu personu klātbūtnē, kurām saistība ar mantas paņemšanu vai par kurām vainīgais bijis pārliecināts, ka uz savstarpējo attiecību pamata šie indivīdi nekavēs izdarīt noziedzīgo nodarījumu un par to neziņos.⁶⁴ Par personām, kurām saistība ar mantas paņemšanu, jāuzskata līdzdalībnieki, piemēram, uzskūditāji, kā arī līdzizdarītāji, respektīvi, personas, kuras kopā ar vainīgo realizē noziedzīgā nodarījuma sastāvu. Zādzība ir slepena arī tādā gadījumā, ja to redz gan citas personas, piemēram, tuvinieki (vecāki, laulātais utt.), gan paziņas, kuras apzinās notiekošā noziedzīgumu, bet par kurām vainīgais ir pārliecināts, ka tās nekavēs īstenot iecerēto. Kvalificējot šādu nodarījumu, svarīgi ir novērtēt šo, ar zādzību saistīto, personu darbības. Ja šīs personas nav atvieglājušas nodarījuma izdarīšanu un viņu darbībās nav līdzdalības sastāva, tad jāizvērtē, vai tās nav saucamas pie atbildības par piesaistību noziegumam⁶⁵;

4) aculiecinieku un citu personu klātbūtnē, ja vainīgais ir pārliecināts, ka rīkojas slepus no apkārtējiem⁶⁶, uzskatīdams, ka izdara svešas mantas slepenu sagrābšanu. Šajā gadījumā arī

⁶⁰ Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2001. gada 14. decembra lēmums Nr.3. Jurista Vārds, 2002. 18. janvāris, Nr. 1.

⁶¹ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 136.-138. lpp.

⁶² Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2001. gada 14. decembra lēmums Nr.3. Jurista Vārds, 2002. gada 18. janvāris Nr. 1.

⁶³ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 136.-138. lpp.

⁶⁴ Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2001. gada 14. decembra lēmums Nr.3. Jurista Vārds, 2002. gada 18. janvāris Nr. 1.

⁶⁵ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 136.-138. lpp.

⁶⁶ Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2001. gada 14. decembra lēmums Nr.3. Jurista Vārds, 2002. gada 18. janvāris Nr. 1.

jānoskaidro gan objektīvie, gan subjektīvie apstākļi, taču noteicošā loma ir subjektīvajam kritērijam. Aculiecinieku klātbūtnē izdarītu zādzību uzskata par slepenu gadījumā, ja aculiecinieki nav apzinājušies notiekošā noziedzīgumu, piemēram, ja vainīgais, uzdodamies par personu, kurai ir tiesības uz mantu, ar savu pārliecinošo rīcību rada iespaidu par notiekošā likumību, piemēram, izdara bez uzraudzības atstātas automašīnas zādzību, izlikdamies par tās īpašnieku. Taču to nevar izlemt, pamatojoties tikai uz objektīvajām pazīmēm. Galvenā nozīme ir subjektīvajam kritērijam, respektīvi, vainīgā nodomam rīkoties slepeni tā, lai apkārtējie, kaut arī redz notiekošo, neapzinātos tā noziedzīgumu. Otrs gadījums, kad aculiecinieku klātbūtnē izdarītu zādzību uzskata par slepenu, ir tad, ja vainīgais subjektīvi uzskata, ka zādzība tiek izdarīta slepeni, bet faktiski (objektīvi) tā ir atklāta, jo to redz aculiecinieks, bet noziedzīgo darbību nepārtrauc, baidīdamies no izrēķināšanās vai citu apsvērumu dēļ. Piemēram, mantas nolaupīšana ir slepena arī tad, ja, vainīgajam nezinot, to fiksē veikala novērošanas videokameras.⁶⁷

Atklāta zādzība

Par svešas kustamas mantas atklātu zādzību jāuzskata tīša prettiesiska šādas mantas paņemšana nolūkā rīkoties ar to pēc sava ieskata, ja tā izdarīta mantas īpašnieka vai citas personas klātbūtnē, kura saprot mantas paņēmēja darbību noziedzīgo raksturu, un vainīgais apzinās, ka rīkojas atklāti, taču ignorē šo apstākli.⁶⁸

Atklātas nolaupīšanas gadījumā jākonstatē šādas pazīmes:⁶⁹

1) tā izdarīta mantas īpašnieka vai citu personu klātbūtnē. Mantas īpašnieks šajā gadījumā ir persona, kurai lieta pieder. Citas personas var būt ikviens cilvēks, kura klātbūtnē tiek nolaupīta manta. Tās var būt personas, kuras saistītas ar nolaupāmo mantu, piemēram, sargs vai pārvaldnieks, bet arī indivīdi, kuriem ar to nav nekādas saistības. Par šādām personām, kā jau minēts iepriekš, neatzīst līdzdalībniekus un līdzizdarītājus, kā arī vainīgajam tuvus cilvēkus, par kuriem viņš ir pārliecināts, ka tie neziņos varas iestādēm;

2) šīs personas saprot vainīgā darbību noziedzīgo raksturu. Ja noziedzīgais nodarījums izdarīts citu personu klātbūtnē, bet vainīgais apzinās, ka klātesošie nesaprot viņa darbību noziedzīgo raksturu, nodarījumu nevar atzīt par atklātu nolaupīšanu. Piemēram, ja nolaupīšana izdarīta zīdaiņa vai arī tādas personas klātbūtnē, kas psihisku traucējumu dēļ nesaprot notiekošo. Tomēr nolaupīšana uzskatāma par izdarītu atklāti, ja personai nav zināma klātesošās personas nespēja apzināties notiekošā nozīmi. Piemērojot Krimināllikumu, prioritāte parasti tiek piešķirta nodarījumu raksturojošajiem subjektīvajiem kritērijiem. Lai gan objektīvi šādā gadījumā

⁶⁷ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 136.-138. lpp.

⁶⁸ Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2001. gada 14. decembra lēmums Nr.3. Jurista Vārds, 2002. gada 18. janvāris, Nr. 1.

⁶⁹ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 140.-141. lpp.

nolaupīšana ir veikta slepeni, tomēr vainīgais apzināti ignorē citas personas klātbūtni, tādā veidā veicot atklātu mantas nolaupīšanu;

3) vainīgais apzinās to, ka rīkojas atklāti, taču šo apstākli apzināti ignorē.

Autore piekrīt D. Mežuļa domām, ka atklāta mantas nolaupīšana ir kaitīgāka, jo saistīta ar potenciālu vardarbības iespēju, kā arī raksturo demonstratīvu vienaldzību pret iespēju, ka vainīgais var tikt atmaskots un aizturēts noziedzīga nodarījuma vietā.⁷⁰

Ja zādzība ir atklāta, tas neietekmē uz noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju, jo saskaņā ar Krimināllikumu atklātība nav atbildību pastiprinošais apstāklis. Pēc autores domām, tas varētu ietekmēt sankciju piemērošanu.

Aplūkojot zādzības objektīvo pusi, nedrīkst aizmirst cēloņsakarību. Ar cēloņsakarību krimināltiesībās jāsaprot tāda objektīvā saikne starp prettiesisko darbību vai bezdarbību un tās izraisītajām, laika ziņā sekojošām kaitīgajām sekām, kurā darbība vai bezdarbība sagatavo un nosaka seku iestāšanos, un darbība vai bezdarbība ir galvenais noteicošais faktors, kas neizbēgami radījis kaitīgās sekas.⁷¹ Vienmēr jāpierāda, ka konkrēto zaudējumu izraisījis konkrētais nodarījums.⁷²

Tātad zādzības gadījumā jābūt objektīvai sakarībai starp svešas mantas atklātu vai slepenu nolaupīšanu un mantiskajām sekām, kas iestājušās.

2.3. Zādzības subjekts

Noziedzīga nodarījuma subjekts ir prettiesisku darbību izdarījusi vai bezdarbību pieļāvusi fiziska, pieskaitāma persona, kas sasniegusi kriminālatbildības vecumu, un līdz ar to viņu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu ir juridisks pamats saukt pie kriminālatbildības un notiesāt.⁷³

No KL izriet, ka, lai personu sauktu pie kriminālatbildības saskaņā ar KL 175. un 180.pantu, viņai ir jābūt fiziskai un pieskaitāmai, kā arī sasniegušai noteikto četrpadsmit gadu vecumu. Tiesu praksē parasti nav sastopami gadījumi, kad būtu problēmas ar noziedzīga nodarījuma subjektu, jo zādzības lietās tas ir vispārīgais, un tā parasti ir viena no faktiem, kas tiek pārbaudīta, uzsākot kriminālprocesu par šo noziedzīgo nodarījumu.

Fiziska persona

⁷⁰ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 141. lpp.

⁷¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīga daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 130. lpp.

⁷² Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 151. lpp.

⁷³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīga daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 138. lpp.

Par fizisku personu tiek uzskatīts cilvēks, radījums ar sarežģītu sociālo un darba organizāciju, viens no dzīvnieku pasaules pārstāvjiem, kas ir apveltīts ar augsti attīstītu domāšanu un smadzenēm (prātu).⁷⁴

Par noziedzīga nodarījuma izdarītāju uzskatāma persona, kas noziedzīgo nodarījumu pati tieši izdarījusi vai tā izdarīšanā izmantojusi citu personu⁷⁵, piemēram, ja zādzībā tiek izmantota mazgadīga vai nepieskaitāma persona, vainīgajam apzinoties, ka tā mazgadības vai gara slimības dēļ nav spējīga saprast savu darbību noziedzīgo raksturu un nozīmi, vainīgais atbild par nodarījumu kā izdarītājs neatkarīgi no tā, vai viņš pats tajā piedalījies vai nav piedalījies. Ja zādzībā apzināti izmantota mazgadīga vai psihiski slima persona, vainīgais atbild arī par šādu personu iesaistīšanu noziedzīgā nodarījumā attiecīgi saskaņā ar KL 172. vai 232.pantu.⁷⁶ Ja persona noziedzīga nodarījuma izdarīšanā iesaista nepilngadīgu personu, tā saucama pie kriminālatbildības par līdzdalību tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, saskaņā ar KL 20. pantu.

Krimināllikumā netiek sniegta juridiskās personas definīcija. Un tiek uzskatīts, ka juridiskas personas nevar būt par noziedzīga nodarījuma subjektiem.⁷⁷

Saskaņā ar KL 12. pantu par noziedzīgiem nodarījumiem, juridiskās personas lietā atbild tā fiziskā persona, kura nodarījumu izdarījusi, rīkodamās individuāli vai kā attiecīgās juridiskās personas koleģiālās institūcijas loceklis, balstoties uz tiesībām pārstāvēt juridisko personu, darboties tās uzdevumā vai pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā, vai īstenodama kontroli juridiskās personas ietvaros vai būdama juridiskās personas dienestā.

Krimināllikumā 2005. gada 1. oktobrī stājas spēkā VIII¹ nodaļā „Juridiskajām personām piemērojamie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi”, kur noteikts, ka par Krimināllikumā paredzētu noziedzīgu nodarījumu juridiskajai personai var piemērot piespiedu ietekmēšanas līdzekli, ja noziedzīgu nodarījumu juridiskās personas interesēs ir izdarījusi fiziskā persona atbilstoši KL 12.panta pirmās daļas nosacījumiem. Juridiskajai personai piemērojamie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi neattiecas uz valsti, pašvaldībām un citām publisko tiesību juridiskajām personām.⁷⁸

Pieskaitāma persona. Ierobežoti pieskaitāma. Nepieskaitāma persona.

Persona ir pieskaitāma, ja persona, kura noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī varēja saprast savu darbību un varēja savu darbību vadīt.

⁷⁴ "Словарь по естественным наукам от Глоссарий.ру"

Peejams: http://slovari.yandex.ru/dict/gl_natural (aplūkots 2008. gada 24. oktobrī)

⁷⁵ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 08. jūlijs, nr. 199/200 (1260/1261).

⁷⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 13 lpp.

⁷⁷ Krastiņš U. Konceptuāli par juridisko personu kriminālatbildību. Jurista Vārds, 2004. 31. septembris, Nr.33 (235).

⁷⁸ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 08. jūlijs, nr. 199/200 (1260/1261).

Krimināllikumā, saskaņā ar 14. pantu, arī ierobežoti pieskaitāmā persona tiek uzskatīta par noziedzīga nodarījuma subjektu. Ja persona noziedzīga nodarījuma izdarīšanas laikā psihisko traucējumu vai garīgās atpalcības dēļ nav bijusi spējīga visā pilnībā saprast savu darbību vai to vadīt, tā ir atradusies ierobežotas pieskaitāmības stāvoklī, tai atkarībā no nodarījuma konkrētajiem apstākļiem, tiesa var mīkstināt piespriežamo sodu vai šo personu atbrīvot no soda.⁷⁹

Saskaņā ar KL 13.pantu 1.daļu pie kriminālatbildības nav saucama persona, kas nodarījuma izdarīšanas laikā atradusies nepieskaitāmības stāvoklī, tas ir, psihisko traucējumu vai garīgās atpalcības dēļ nav varējusi saprast savu darbību vai to vadīt.⁸⁰

Nepieskaitāmības noteikšanai pastāv 2 kritēriji, kuri izpaužas kā juridiskie un medicīniskie.

Saskaņā ar KL 13.pantu persona ir atradusies nepieskaitāmības stāvoklī, ja noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī persona nav varējusi saprast savu darbību vai, kaut arī varējusi saprast savu darbību, taču nav bijusi spējīga to vadīt. Tie ir juridiskie kritēriji, bet, lai personu varētu atzīt par nepieskaitāmu, ir nepieciešams ievērot arī medicīnisko kritēriju, ar ko jāsaprot psihiskas darbības slimīgo traucējumu dažādās formas - psihiskās slimības vai garīgā atpalcība.⁸¹

Nepieskaitāmības medicīniskā kritērija pazīmes ir gara slimības (hroniskas gara slimības, hroniska šizofrēnija, smadzeņu sifiliss), gara darbības pārejošie traucējumi (depresija, psihiska trauma), gara atpalcība.⁸²

Lai konstatētu nepieskaitāmības medicīnisko kritēriju, pietiek ar vienu no iepriekšminētajiem psihiskās slimības stāvokļiem. Tie vienlaicīgi kaut vai ar vienu no juridiskā kritērija stāvokļiem ir pamats konstatējumam, ka persona nodarījumu ir izdarījusi nepieskaitāmības stāvoklī. To, vai persona nodarījumu ir izdarījusi pieskaitāmības vai nepieskaitāmības stāvoklī, galīgi izlemj tiesa uz tiesu psihiatriskās ekspertīzes atzinuma pamata, kurā tiek norādīta personas psihiskās darbības traucējumu smaguma pakāpe un raksturs.⁸³

Ja nepieskaitāmība rodas pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas, un vēlāk cilvēks kļūst pieskaitāms, tad to sauc pie kriminālatbildības.

79 Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 08. jūlijs, nr. 199/200 (1260/1261).

⁸⁰ Turpat.

⁸¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīga daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 141. lpp.

⁸² Turpat., 142. lpp.

⁸³ Turpat., 143 lpp.

Persona, kas sasniegusi kriminālatbildības vecumu

Pie kriminālatbildības saucama fiziskā persona, kas līdz noziedzīga nodarījuma izdarīšanas dienai sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu. Mazgadīgais, tas ir, persona, kas nav sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu, pie kriminālatbildības nav saucams.⁸⁴

2.4. Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse

Noziedzīgā nodarījuma subjektīvās puses saturu atklāj personas psihiskā attieksme pret viņas izdarīto prettiesisko darbību vai bezdarbību un kaitīgajām sekām. Tā ir personas iekšējā attieksme pret arējā pasaulē objektīvi notiekošo, šajā gadījumā pret personas izraisītajām izmaiņām ārpus šās personas – pret viņas aktīvajiem un pasīvajiem darbības procesiem, kuru rezultātā ir iestājušās vai varējušās iestāties kaitīgas sekas, un pret pašām šīm sekām.⁸⁵

Noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse ir subjekta psihiskā attieksme pret darbību, kas saprotama kā vaina. Subjektīvā puse apvieno personas psihiskās darbības intelektuālos un gribas procesus vienā veselumā. Pie kriminālatbildības saucama un sodāma tikai tāda persona, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tas ir, kura ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarījusi Krimināllikumā paredzētu nodarījumu, kam ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes. Nevienu nedrīkst atzīt par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā un nevienam nedrīkst uzlikt kriminālsodu citādi kā ar tiesas spriedumu un saskaņā ar likumu.⁸⁶ Noziedzīgā nodarījuma izdarīšana vairumā gadījumu ir saistīta ar nodoma realizāciju.

Vainas formai zādzības gadījumā ir tikai tiešs nodoms. Tieša nodoma intelektuālais moments realizējas personas darbībā, ar kuru vainīgais apzināti īsteno viņam vēlamās izmaiņas. Šai darbībai raksturīgs mērķtiecīgums uz konkrēta, noziedzīga rezultāta sasniegšanu.⁸⁷ Vainīgais apzinās to, ka viņa darbība ir prettiesiska, saprot to, ka cietušajam būs nodarīts materiāls zaudējums, un vēlas savu darbību īstenošanu. Turklāt vainīgais vēlas ne tikai izņemt mantu no sveša valdījuma, bet arī iegūt to savā rīcībā. Ja vainīgais nav vēlējis mantu iegūt savu vajadzību apmierināšanai - izmantošanai, bet gan tikai izņemt no cietušā mantiskās sfēras, to iznīcinot, piemēram, sadedzinot, nodarījums uzskatāms nevis par zādzību, bet gan par mantas iznīcināšanu.⁸⁸

⁸⁴ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 08. jūlijs, nr. 199/200 (1260/1261).

⁸⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīga daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 145. lpp.

⁸⁶ Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis 1993. 1. jūlijs, nr. 43.

⁸⁷ Podpriģora D. Vainas noteikšana krimināltiesībās. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 63. lpp.

⁸⁸ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 151. lpp.

Līdztekus nodomam ir arī motīvs un mērķis, kas ir tieši saistīti ar personas gribu. Motīvs un mērķis ir patstāvīgas noziedzīga nodarījuma subjektīvās puses pazīmes, kas tāpat kā vaina ir obligāti pierādāmi, ja tie ietverti krimināltiesību normas dispozīcijā. Motīvs un mērķis ietekmē nodoma rašanos, tā virzību un realizāciju. Tātad starp motīvu un mērķi pastāv iekšēja saistība. Motīvs ir iekšējais pamudinājums, dziņa, tieksme, kas virza personas gribu uz noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Mērķis (nolūks) ir vēlamais rezultāts, ko cilvēks, kas izdara noziedzīgu nodarījumu, vēlas sasniegt. Tieši vēlēšanās ir tas moments, kas liecina, ka motīvs un mērķis ir vienīgi tādos nodarījumos, kurus izdara ar tiešu nodomu.⁸⁹

Zādzības gadījumā motīvs ir mantkārība. Mantkārība izpaužas ne tikai personiska materiāla labuma gūšanā, bet arī labuma iegūšanā citai personai.⁹⁰ Zādzības mērķis ir iedzīvošanās.

⁸⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīga daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 175. lpp.

⁹⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 9. augusta lēmums, lietā SKK - 407/2007. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

3. Zādzības kvalificējošas sastāva pazīmes

Saskaņā ar KL 175. pantu otru, trešu, ceturto daļu zādzības kvalificēti veidi ir:

1. Šā nozieguma izdarīšana atkārtoti;
2. Šā nozieguma izdarīšana personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās;
3. Šā nozieguma izdarīšana, iekļūstot dzīvoklī vai citā telpā, vai ja tā izdarīta no glabātavas, ietaises, kas savieno glabātavas, vai transportlīdzekļa, ja tā izdarīta, iekļūstot dzīvoklī vai citā telpā, vai ja tā izdarīta no glabātavas, ietaises, kas savieno glabātavas, vai transportlīdzekļa;
4. Šā nozieguma izdarīšana lielā apmērā;
5. Šā nozieguma izdarīšana organizēta grupā;
6. Šā nozieguma izdarīšana, ja nozieguma priekšmets ir narkotiska, psihotropa, stipri iedarbīga, indīga vai radioaktīva viela, sprāgstviela, šaujamieroči vai munīcijas.

Noziedzīgu nodarījumu atkārtotība

Krimināllikuma 25.panta pirmajā daļā paredzēta divu veidu noziedzīgu nodarījumu atkārtotība (nodarījumu daudzējādība), kad viena persona: izdara divus vai vairākus noziedzīgus nodarījumus, kas paredzēti vienā un tajā pašā KL pantā (tādi paši nodarījumi), vai divus vai vairākus noziedzīgus nodarījumus, kas paredzēti dažādos KL pantos, ja atbildība par šādu atkārtotību paredzēta KL (viena veida noziedzīgi nodarījumi).

Noziedzīgu nodarījumu atkārtotību neveido nodarījums, par kura izdarīšanu persona atbrīvota no kriminālatbildības, vai par kuru iestājies kriminālatbildības noilgums, vai par kuru noņemta vai dzēsta sodāmība likumā noteiktajā kārtībā. Gadījumos, kad noziedzīgu nodarījumu atkārtotība paredzēta Krimināllikumā kā noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme, visi, vainīgās personas vienā un tajā pašā Krimināllikuma pantā paredzētie atkārtotie nodarījumi, kvalificējami tikai pēc tās šī Krimināllikuma panta daļas, kurā paredzēta atbildība par atkārtotu noziedzīgu nodarījumu.⁹¹

Zādzību uzskata par izdarītu atkārtoti ne tikai tad, ja tā ir pabeigta, bet arī gadījumā, ja tā pārtraukta sagatavošanas stadijā, bet tikai tad, kad gadījums atbilst situācijai, kura atspoguļota 175. pantā otrajā, trešajā un ceturtajā daļā. Tāpat zādzību uzskata par izdarītu atkārtoti ne tikai tad, ja persona izdarītāja statusā agrāk piedalījies zādzībā, bet arī tad, ja tā ir bijusi līdzdalībnieks, piemēram, uzkūditājs vai atbalstītājs.

Zādzība nav uzskatāma kā izdarīta atkārtoti, ja pirms tam vainīgā persona izdarījusi tādus noziedzīgus nodarījumus kā marodēšana, izspiešana, transportlīdzekļa reģistrācijas dokumenta,

⁹¹Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 08. jūlijs, nr. 199/200 (1260/1261).

agregāta un reģistrācijas numura zīmes nolaupīšana, gaisa vai ūdens transportlīdzekļa sagrābšana vai dokumenta, zīmoga un spiedoga nolaupīšana, krāpšana automatizētā datu apstrādes sistēmā, sveša finanšu instrumenta vai maksāšanas līdzekļa nolaupīšana. Autoresprāt, šāda likumdevēja pieeja līdz šim brīdim vērtējama kritiski, jo visi iepriekš nosauktie noziegumi ir mazāk smagi, smagi un sevišķi smagi un saistīti ar īpašuma vai tiesības uz īpašumu apdraudējumu, un pie tā noziedzīga nodarījuma darbības pazīmes ir līdzīgas mantas nolaupīšanas jēdzienam KL 18. nodaļas izpratnē.

Autore grib piekrist profesora U. Krastiņa domām, ka sarežģītāka situācija veidojas, ja nodarījumu atkārtotību veido viena veida noziedzīgi nodarījumi. Kas attiecas uz mantas nolaupīšanu, tad viena veida noziedzīgi nodarījumi ir norādīti KL 181.pantā - atkārtota zādzība, krāpšana, piesavināšanās. Saskaņā ar KL 181. pantu, piemēram, atkārtota zādzība veidojas, ja persona pirms zādzības ir izdarījusi šādus viena veida ar zādzību saistītus noziedzīgus nodarījumus kā: laupīšanu (KL 176. pants), krāpšanu (KL 177. pants), apdrošināšanas krāpšanu (KL 178. pants), piesavināšanos (KL 179. pants), krāpšanu vai piesavināšanos nelielā apmērā (KL 180. pants), bandītismu (KL 224. pants), kapa vai līķa apgānīšanu, ja tā saistīta ar pieminekļa, apbedījuma urnas vai citu uz kapa vai kapā vai pie apbedījuma urnas esošu priekšmetu nolaupīšanu (KL 228. panta trešā daļa). Salīdzinot ar mantas zādzību, gandrīz visi iepriekšminētie viena veida ar zādzību saistītie noziedzīgie nodarījumi jau pamatsastāvā (laupīšana, bandītisms, kapa vai līķa apgānīšana, ja tā saistīta ar priekšmetu nolaupīšanu) vai, pastāvot kvalificējošām pazīmēm (krāpšana un piesavināšanās), ir smagāki (bargāk sodāmi). Šeit jāatgādina krimināltiesību principu, ka nodarījumu kvalifikācijas procesā smagāko nodarījumu nedrīkst aptvert ar vieglāka noziedzīgā nodarījuma sastāvu. Tas ir noteicošais apstāklis, kādēļ šo noziedzīgo nodarījumu izdarīšana pirms zādzības nav kvalificējama tikai saskaņā ar KL 175 .panta otro daļu, atbilstoši atkārtotības nosacījumiem, kas tika piemēroti tādu pašu noziedzīgu nodarījumu atkārtotas izdarīšanas gadījumos. Tā nu nonākam pie secinājuma, ka zādzība un pirms tā izdarītais cita veida noziedzīgais nodarījums, veido noziedzīgo nodarījumu reālo kopību un saskaņā ar tās noteikumiem ir jānosaka likumā paredzētais sods.⁹²

Uz dotu brīdi izstrādāta Kriminālsodu politikas koncepcija, kurā ietverts priekšlikums izslēgt atkārtotību no Krimināllikuma, kā arī konkretizēta recidīva nozīme pie soda noteikšanas.

Pamatojums tam, ir ļoti plašs. Piemēram⁹³:

⁹² Krastiņš U. Atkārtotība un krimināltiesību normu kolīzija. Administratīvā un kriminālā justīcija, 2010., nr. 2 (51), 11-15. lpp.

⁹³ Kriminālsodu politikas koncepcija. Informatīva daļa. Ministru kabineta 2009.gada 9.janvāra rīkojums Nr. 6

1. Tiks sekmēta vienlīdzīga sodu noteikšanas prakse gan par atkārtoti izdarītiem dažādiem noziedzīgiem nodarījumiem, gan par atkārtoti izdarītiem viena veida noziedzīgiem nodarījumiem.

2. Tiks ievērots izdarīto noziedzīgo nodarījumu skaits pie soda noteikšanas.

3. Viens noziedzīgs nodarījums vienlaikus neveidos divus noziedzīgu nodarījumu daudzējādības veidus.

4. Tiks konsekventi novērtēts fakts, ka persona ir izdarījusi vairākus noziedzīgus nodarījumus.

5. Tiks nodrošināta vienkāršota sistēma noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijā un normu praktiskajā piemērošanā.

Profesors U. Krastiņš uzskata, ka atkārtotības normu piemērošanas problēmas tiktu atrisinātas, ja atbilstoši Ministru kabineta 2009.gada 9. janvārī apstiprinātajai "Kriminālsodu politikās koncepcijai" noziedzīgu nodarījumu atkārtotība abos iztirzātajos veidos tiktu izslēgta gan no Krimināllikuma vispārīgās, gan sevišķās daļas.⁹⁴

Izlasot, koncepciju un profesora U. Krastiņa viedokli par šo jautājumu, autore piekrita ka koncepcijas pieņemšana ir nepieciešama un pamatota.

Personu grupa pēc iepriekšējās vienošanās

Grupa pēc iepriekšējās vienošanās pastāv tajos gadījumos, kad vismaz divas personas par kopīgi izdarāmo nodarījumu ir vienojušās pirms prettiesisko darbību, kas jau tieši vērstas uz noziedzīgā nodoma realizēšanu.⁹⁵

Šāda definīcija, ņemot vērā lietoto terminu saturu atbilstīgi mūsdienu skatījumam, pietiekami labi atspoguļo šī noziedzīgas grupas veida pamatpazīmi, proti, vienošanās par noziedzīga nodarījuma kopīgu izdarīšanu notikusi, pirms grupas dalībnieki uzsāka izpildīt tā objektīvo pusi.⁹⁶ Tāds pats viedoklis ir arī krievu juristiem, viņas darbos⁹⁷, uz kopējā fona izceļas

⁹⁴ Krastiņš U. Atkārtotība un krimināltiesību normu kolīzija. Administratīvā un kriminālā justīcija, 2010, nr. 2 (51), 11-15. lpp.

⁹⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 1.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 82. lpp.

⁹⁶ Podprigora D. Vairāku personu piedalīšanās noziedzīgā nodarījumā. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2008, 157. lpp.

⁹⁷ Гришаев П. И., Кригер Г. А. Соучастие по уголовному праву. - Москва: Госюриздат, 1959, с. 68; Ковалев М. И. Соучастие в преступлении. Ч. 2. - Свердловск: Издательство Свердловского юридического института, 1962, с. 214-215.

tikai A. Kozlovs, rakstīdams, ka šāda veida grupa "tiek izveidota stihiski, bez nozieguma detaļu plānošanas un līdzdalībnieku lomu konkretizācijas".⁹⁸

Zādzība uzskatama par izdarītu personu grupā, ja nelikumīgi, bezatlīdzības svešas kustamas mantas paņemšanu aiz mantkārības kopīgi un tīši izdarījuši divi un vairāki indivīdi, kuri iepriekš vienojušies par šā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

Persona var tieši piedalīties nodarījuma realizēšanā tikai tad, ja viņa atrodas tajā vietā un tajā pašā laikā, kad izdarītas darbības, kas tieši vērstas uz noziedzīgā rezultāta sasniegšanu, un kopīgo darbību izdarīšana izraisījusi noziedzīgo rezultātu. Tas nozīmē, ka tajos gadījumos, kad kāda persona neko tieši nav darījusi, lai realizētu nodarījuma sastāva pazīmes, piemēram, stāvējusi sardzē nodarījuma izdarīšanas laikā vai citādi atbalstījusi tā izdarīšanu vai organizējusi nodarījuma izdarīšanu, bet pati nav bijusi nodarījuma izdarīšanas vietā, kad tas izdarīts, viņa nav analizēto noziedzīgo grupējumu dalībniece (izdarītāja) un tai jāatbild vienīgi par līdzdalību nodarījumā (atbalstītājs, organizētājs iepriekš minētajos gadījumos), atsaucoties uz KL 20.panta (līdzdalība) attiecīgo.⁹⁹

Vienošanās var būt par viena vai vairāku noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu. Tā var saturēt norunu vispārējos vilcienos par kopīgi izdarāmo nodarījumu, bet tās laikā var vienoties arī konkrēti par nodarījuma izdarīšanas vietu, laiku, izmantojamiem līdzekļiem, rīkiem un paņēmieniem u.c.

Organizēta grupa arī ir noziedzīgs grupējums pēc iepriekšējās vienošanās, bet no iepriekšējā grupējuma atšķiras ar augstāku organizētības pakāpi un skaitlisko sastāvu.

Tiesu praksē par grupā izdarītiem noziedzīgi nodarījumi tiek atzīti arī tādos gadījumos, kad tiesai nodod tikai vienu no grupas dalībniekiem, bet pārējie, saskaņā ar likumu, pie kriminālatbildības netiek saukti. Piemēram, nav sasnieguši kriminālatbildības vecumu vai atzīti par nepieskaitāmiem.¹⁰⁰

Nozieguma izdarīšana, iekļūstot dzīvoklī vai citā telpā, vai ja tā izdarīta no glabātavas, ietaises, kas savieno glabātavas, vai transportlīdzekļa, ja tā izdarīta, iekļūstot dzīvoklī vai citā telpā, vai ja tā izdarīta no glabātavas, ietaises, kas savieno glabātavas, vai transportlīdzekļa.

Lai inkriminētu šo kvalificējošo pazīmi, ir jākonstatē, ka vieta, no kuras mantas nolaupīšana ir izdarīta, atbilst tiesu praksē pieņemtajam telpas un glabātavas jēdzienam un tajā ietvertajām pazīmēm.¹⁰¹

⁹⁸ Козлов А. П. Соучастие: традиции и реальность. - Санкт-Петербург: Издательство "Юридический центр Пресс", 2001, с. 246.

⁹⁹ Krastiņš U. Grupveida nodarījumi: teorija un prakse. Jurista Vārds, 2005. 12. aprīlis, Nr. 13 (368).

¹⁰⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīga un sevišķa daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 1999, 217. lpp.

¹⁰¹ Liholaja V. Komentāri par Latvijas tiesu praksi krimināllietas. 2.grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 96. lpp.

Piemēram, tā ar Limbažu rajona tiesas 2004.gada 30.septembra spriedumu D.M., J.M., V.O. un J.P. atzīti par vainīgiem un notiesāti par to, ka viņi atkārtoti, personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās izdarīja zādzību, iekļūstot telpā. Pirmās instances tiesa konstatēja, ka 2004.gada aprīļa beigās apsūdzētie, iepriekš vienojušies izdarīt metāllūžņu zādzību, ar J.P. piederošo traktoru ieradās pie I.Z. piederošās bijušās cūku fermas, pa neaizslēgtām durvīm iekļuva fermā un tur slepeni nolaupīja 0,3 tonnas dažādu metāla izstrādājumu, kurus nodeva lūžņos, nodarot I.Z. materiālus zaudējumus Ls 20 apmērā. Atkārtoti 2004.gada 4.maijā apsūdzētie pa neaizslēgtām durvīm iekļuva G.T. piederošajā bijušajā cūku fermā un nozaga sešas metāla siles 1,5 tonnas kopsvarā, kuras aizveda ar J.P. piederošo traktoru un nodeva lūžņos, nodarot G.T. zaudējumu Ls 70 apmērā. D.M., J.M., V.O. un J.P. nodarījums kvalificēts saskaņā ar Krimināllikuma 173.panta trešo daļu, ar Vidzemes apgabaltiesas Krimināltiesu tiesas kolēģijas 2004.gada 9.decembra lēmumu pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts. Par šo spriedumu kasācijas sūdzību iesniedzis D.M., lūdzot pārkvalificēt viņa nodarījumu no Krimināllikuma 175.panta trešās daļas uz 180.panta pirmo daļu un norādot, ka bijušās cūku fermas, kurām nav bijis durvju, bet tikai durvju ailes, nav uzskatāmas par telpām, kas paredzētas mantu novietošanai vai glabāšanai. Viņš vācis metāllūžņus gan teritorijā, gan pussagruvušajās bijušajās fermās kā bijušo fermu būvelementus, nevis kā materiālas vērtības, kas tur glabātas. Pēc kasācijas sūdzības iesniedzēja domām, ieiešanu būvkonstrukcijām nenorobežotā vietā nevar kvalificēt kā iekļūšanu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments 2005.gada 25.janvāra lēmumā (lieta Nr.SKK-04-38/05) norādīja, ka šajā konkrētajā lietā nav pamata atzinumam, ka zādzība izdarīta ar iekļūšanu telpā, jo no krimināllietas materiāliem ir redzams, ka bijušo cūku fermu ēkas ir ar izsistiem logiem un pat ar pilnībā izņemtiem logiem un durvīm, vietām arī ar bojātu jumtu. Senāta Krimināllietu departaments tāpat norādīja, ka "par mantas glabātavu uzskatāma no apkārtējās vides norobežota vieta vai teritorija, kas paredzēta materiālo vērtību pastāvīgai vai pagaidu glabāšanai. Šīs ēkas nav tikušas izmantotas kā mantu glabātava. Nozagti faktiski ir dažādi šo būvkonstrukciju elementi." Tā kā nozagtā vērtība katrā epizodē nepārsniedza vienas minimālās mēnešalgas apmēru, Senāta Krimināllietu departaments analizējamo noziedzīgo nodarījumu kvalificēja kā atkārtotu zādzību nelielā apmērā saskaņā ar Krimināllikuma 180.panta otro daļu.¹⁰²

Telpa ir ar būvkonstrukcijām - sienām, griestiem, grīdu un jumtu - norobežota celtne, izbūve vai tās daļa, kas paredzēta cilvēku pastāvīgai vai pagaidu dzīvošanai vai viņiem

¹⁰² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2005.gada 25. janvāra lēmums lietā Nr.SKK-04-38/05. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

piederošās mantas novietošanai, preču, iekārtu vai jebkuru citu materiālo vērtību glabāšanai, mājlopu vai mājputnu izmitināšanai u.tml.¹⁰³

Par telpu uzskatāma dzīvojamā māja, dzīvoklis vai to sastāvdaļa, dārza māja, pagrabs, garāža, šķūnis, klēts, pirts, dažādas uzņēmumu, iestāžu un organizāciju telpas, ražotnes, noliktavas u.tml. Elektrosadales skapis nav pieskaitāms pie telpām Krimināllikuma 175.panta 3.daļas izpratnē. Elektrosadales skapis nav atzīstams arī par glabātavu, tā kā skapis ar tajā ievietotajiem vadiem, drošinātājiem un citiem mehānismiem ir vienots veselums – elektroapgādes sistēmas sastāvdaļa. Skapī ievietotās ietaises un iekārtas nav ekspluatējamas atsevišķi.¹⁰⁴

Dzīvoklis ir telpa, kas paredzēta cilvēku dzīvošanai un kurā atrodas viņu manta vai tās daļa. Pie dzīvokļa pieder vienotas telpas sastāvdaļas, kurās cilvēki pagaidām var neatrasties un nedzīvot. Par dzīvokli jāatzīst ne tikai dzīvojamās telpas daudzdzīvokļu mājās un individuālās mājās, bet arī vasarnīcu un dārzu mājiņas, istabas viesnīcās, teltis pagaidu dzīvošanai, nodalītās kupejas vagonos, vagonu pavadītāju nodalītās telpas u.tml., kā arī dzīvojamai telpai cieši blakus esošās tās daļas (lodžijas, balkoni, zemgrīdes, bēniņi, virtuve, pieliekamais u.c.).¹⁰⁵

Gadījumā, ja telts ir novietota tikai tamdēļ, lai pārļautu lietu, vai kādos citos apstākļos, tas obligāti jāņem vērā kvalificējot noziedzīgu nodarījumu, jo ja tas ir teltis pagaidu dzīvošanai vai laika pavadīšanai, tad nevar konstatēt iekļūšanu mājoklī.

Glabātava ir no apkārtējās vides norobežota vieta vai teritorija, kas paredzēta materiālo vērtību pastāvīgai vai pagaidu glabāšanai, piemēram, pārvietojamie autoveikali, frižeratori, konteineri, seifi, dzelzceļa vagoni un platformas, cisternas vai tilpnes savienojoshi cauruļvadi (piemēram, naftas vai citas degvielas pārsūkņēšanai), nožogotas transportlīdzekļu stāvvietas.

Teritorijas vai akvatorija iecirkņi, kaut arī iežogoti, kurus izmanto nevis materiālo vērtību glabāšanai, bet, piemēram, noteiktas produkcijas izaudzēšanai vai mājlopu ganīšanai, nav pieskaitāmi glabātavām.¹⁰⁶

Autoresprāt, vērtējot zādzības no laivu staciju teritorija, kas ir nožogota tikai no vienas puse, no sauszemes, jāskatās ka noziedznieks iekļuva tajā teritorijā, ja no sauszemes, tad būs saskatāma iekļaušana, ja noziedznieks piepeldēja ar kaut kādu peldlīdzekli, vai pats no cita upes

¹⁰³ Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2001. gada 14. decembra lēmums Nr.3. Jurista Vārds, 2002. gada 18. janvāris Nr. 1.

¹⁰⁴ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006. gada 2. februāra lēmums lietā SKK – 01-0050/06. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

¹⁰⁵ Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2001. gada 14. decembra lēmums Nr.3. Jurista Vārds, 2002. gada 18. janvāris Nr. 1.

¹⁰⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 384.-385. lpp.

vai ezera krasta, tad iekļaušana teritorijā nav saskatāma. Laivu, kuteru un citu peldlīdzekļu zādzība tiks atzīta par notikušu un iekļūšanu glabātavā būs, ja šie priekšmeti atradās īpaši tiem piemērotajos angāros.

Zādzība jākvalificē kā izdarīta, iekļūstot dzīvoklī vai citā telpā, vai kā izdarīta no mantas glabātavas vai transportlīdzekļa gadījumos, kad nolaupīšana izdarīta, prettiesiski, slepeni vai atklāti ieejot, ielaužoties, ielienot, iesniedzoties slēgtā vai neslēgtā telpā, glabātavā vai transportlīdzeklī, vai piekļūstot mantai citādā veidā (piemēram, ar dažādu palīgierīču - āķu, magnētu u.c. palīdzību bez ievietošanas pašā telpā, glabātavā vai transportlīdzeklī).¹⁰⁷

Kvalificējošā pazīme „iekļūšana telpā” ir saistāma ar nodomu izdarīt zādzību tomēr, ja zādzības izdarīšanas brīdī personas atrašanās dzīvoklī vai citā telpā nav bijusi prettiesiska, tad nodarījums, neatkarīgi no iepriekšējā nodoma, nav kvalificējams kā izdarīts ar iekļūšanu telpā. Iekļūšana kā objektīvās puses pazīme nozīmē, ka vainīgais telpā vai citā objektā iekļuvis prettiesiski. Nozīme ir tam, vai persona iekļuvusi telpā, kādu maldinot, vai arī iekļūšana telpā konkrētai personai ir brīva. Brīvas piekļuves gadījumos, kas nav atkarīga no kādas personas maldināšanas vai izmantojot viņas uzticēšanos, nav pamata uzskatīt, ka persona izdarījusi nelikumīgu iekļūšanu.¹⁰⁸

Tā piemēram Jūrmalas pilsētas tiesa nepareizi kvalificēja noziedzīgu nodarījumu un atzina par vainīgu un sodīja pēc Krimināllikuma 175.panta trešās daļas.

Lietas apstākļi bija sekojuši¹⁰⁹:

O.S. 2006.gada 24.jūlijā nolūkā izdarīt zādzību, brīvi iekļuvis veikalā „Maxima-X”, ar nodomu izdarīt zādzību, un izmantojot apstākli, ka viņa darbības neievēro, slepeni nozādzis SIA „Maxima-X” piederošo preci.

Bez tam, turpinot izdarīt zādzības, O.S. nākošajā dienā 2006.gada 25.jūlijā, atkal brīvi iekļuva veikalā „Maxima-X”, un ar nodomu izdarīja zādzību, atkārtoti nozādzis SIA „Maxima-X” piederošo preci.

Protestu iesniedzis Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta virsprokurors.

Pēc prokurora ieskata, atzīstot, ka O.S. darbības ir kvalificējamas pēc Krimināllikuma 175.panta trešās daļas, tiesa esot lietojusi tikai gramatisko tiesību normu interpretācijas metodi. Prokurors uzskata, ka šādai tiesas likuma interpretācijai nevar piekrist, jo, pielietojot

¹⁰⁷ Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2001. gada 14. decembra lēmums Nr.3. Jurista Vārds, 2002. gada 18. janvāris Nr. 1.

¹⁰⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2008. gada 29. decembra lēmums, lietā SKK -J-698/2008. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

¹⁰⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2008. gada 29. decembra lēmums, lietā SKK -J-698/2008. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

teleoloģisko (jēgas un mērķa) interpretācijas metodi, esot secināms, ka likumdevējs, ietverot Krimināllikuma 175.panta trešajā daļā kā kvalificējošo pazīmi zādzības izdarīšanu, iekļūstot dzīvoklī vai citā telpā, ar to ir domājis vainīgās personas aktīvas papildus darbības (šķēršļu novēršanai vai pārvarēšanai) nodoma-svešas mantas slepenas vai atklātas nolaupīšanas īstenošanai. Par šādiem gadījumiem uzskatāma prettiesiska iekļūšana telpās, kuras nav paredzētas brīvai publiskai apmeklēšanai vai brīvai publiskai apmeklēšanai paredzētās telpās ārpus to publiskās pieejamības laika.

Prokurors norāda, ka konkrētajā krimināllietā apsūdzētais mantas nolaupīšanas nodoma realizācijai nav veicis nekādas papildus aktīvas mērķtiecīgas darbības šķēršļu novēršanai vai pārvarēšanai. O.S. darbības neesot saistītas ar pretlikumīgu iekļūšanu telpās. Prokurors uzskata, ka personas atklāta ieiešana publiski brīvi pieejamā telpā zādzības izdarīšanas laikā, kad telpa ir atvērta publiskai apmeklēšanai, bez jebkādu papildus aktīvu darbību veikšanas šķēršļu pārvarēšanai vai novēršanai, vai sava patiesā nodoma slēpšanai un realizēšanai, nevar tikt kvalificēta pēc pazīmes "iekļūšana telpā".

Konkrētajā lietā tiesa esot vadījies tikai un vienīgi no apsūdzētā liecībām, ka viņš uz veikalu gājis ar nodomu nolaupīt pārtikas preces, tas ir, iekļuvis telpā ar nodomu izdarīt zādzību. Protesta iesniedzējs uzskata, ka O.S. darbību, par kurām viņš notiesāts, pareiza kvalifikācija ir pēc Krimināllikuma 180.panta otrās daļas (mazāk smags noziegums).

Izskatījis lietas materiālus Senāta Krimināllietu departaments uzskata, ka prokurora protests ir apmierināms. No lietas materiāliem redzams, ka apsūdzētais iegājis veikalā darba laikā pa pircējiem paredzētām durvīm, saskaņā ar celto apsūdzību „brīvi iekļuvis” un slepus nolaupījis apsūdzībā minētās preces, kuras veikalā novietotas jebkuram veikala apmeklētājam brīvi pieejamās vietās. Tādejādi secināms, ka O.S. atrašanās veikalā ir bijusi tiesiska, jo lietas materiālos nav konstatētas kādas papildus darbības, ko O.S. būtu veicis šķēršļu novēršanai vai pārvarēšanai, lai iekļūtu veikalā.

Zādzība, atbilstoši Krimināllikuma 175.panta trešās daļas dispozīcijai, jākvalificē kā izdarīta, iekļūstot dzīvoklī vai citā telpā, gadījumos, kad nolaupīšana izdarīta, prettiesiski, slepeni vai atklāti ieejot, ielaužoties, ielienot, iesniedzoties slēgtā vai neslēgtā telpā vai piekļūstot mantai citādā veidā.

Nemot vērā iepriekš minēto, Senāta Krimināllietu departaments norāda, ka Jūrmalas pilsētas tiesa, atzīstot O.S. par vainīgu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 175.panta trešās daļas, nav konstatējusi minētā noziedzīgā nodarījuma sastāvu, konkrēti, noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi.

Senāts uzsver, ka atbilstoši likuma garam un mērķim, iekļūšanai jābūt prettiesiskai, ja personai nav tiesību atrasties šajā telpā. Ja vadītos no pretējā, tad visos gadījumos, kad personai

ir iepriekšējs nolūks nolaupīt mantu un tā glabājas kaut kādā telpā, būs saskatāmas ar iekļūšanu saistītas pazīmes.

Šajā sakarībā Augstākās tiesas plēnums 2001.gada 14.decembra lēmumā Nr.3 „Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu” izteicis viedokli, ka, ja zādzības izdarīšanas brīdī personas atrašanās dzīvoklī, glabātavā vai transportlīdzeklī nebija prettiesiska, tad nodarījums, neatkarīgi no iepriekšējā nodoma, nav jākvalificē kā izdarīts ar iekļūšanu telpā. Senāta Krimināllietu departaments šādu viedokli pilnībā atbalsta.

Pastāvot iepriekš norādītajiem apstākļiem, Jūrmalas pilsētas tiesas 2006.gada 27.septembra spriedumā O.S. inkriminētā noziedzīgā nodarījuma juridiskā kvalifikācija bija grozāma no Krimināllikuma 175.panta trešās daļas uz Krimināllikuma 180.panta otro daļu.

Ar zādzību **no transportlīdzekļa** jāsaprot prettiesiska mantas paņemšana, piekļūstot tai vienai kādā veidā, ja manta ir atradusies transportlīdzekļa iekšpusē - automašīnas salonā vai bagāžas nodalījumā, kabīnē.¹¹⁰

Ar ceļu transportlīdzekļiem jāsaprot visu veidu automobiļi, traktori un citas pašgājējas mašīnas, tramvaji, trolejbusi un citi mehāniskie transportlīdzekļi, kas pārvietojas ar savu enerģijas avotu, izņemot transportlīdzekļus ar iekšdedzes dzinēju, kura tilpums ir mazāks par 50 kubikcentimetriem¹¹¹, kā arī dzelzceļa, gaisa un ūdens transportlīdzekļi.¹¹²

Joprojām praksē notiek kvalifikācija, kad mantas paņemšana notiek no automašīnas salonā vai bagāžas nodalījumā, kabīnē un kad notiek automašīnas paņemšana. Praksē, ja paņem mantu, neskatoties uz vērtību (izņēmums - liels apmērs) no autosalona, darbību kvalificē pēc KL 175. panta 3. daļas. Bet kad notiek automašīnas zādzība, noziedzīgu nodarījumu kvalificē pēc KL 175. panta 1. daļas. Autore vērtē pastāvošu situāciju kritiski, jo reāli maz iespēju nozagt automašīnu neiekļūstot tajā, izņēmums tikai, ja piemēram, noziedznieks neizmantoja evakuatoru vai speciaļo kravas automobili.

Latvijas Krimināllikumā varētu ieviest atsevišķu pantu, kas paredzētu atbildību par automašīnas prettiesisku aizdzīšanu. Līdzīgi kā, piemēram, likumdevējs to izdarīja Latvijas KL 268. pantā par gaisa un ūdens transportlīdzekļa sagrašanās gaidījumiem. Vai iekļaut KL 175. panta 3. daļā kvalificējošu pazīmi ne tikai, ka zādzību ar iekļūšana transportlīdzeklī, bet arī kvalificējošu pazīmi - transportlīdzekļa zādzība.

¹¹⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. . Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 386. lpp.

¹¹¹ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 08. jūlijs, nr. 199/200 (1260/1261), 261. pants.

¹¹² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. . Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 386. lpp.

Transportlīdzekļa zādzība uzskatāma par pabeigtu noziedzīgu nodarījumu ar brīdi, no kura vainīgajam radusies iespēja netraucēti rīkoties ar transportlīdzekli. Tātad transportlīdzeklis ir izņemts no cietušās personas valdījuma un cietušais nevar ar to rīkoties. Ja vainīgajam ir nodoms nozagt vienu transportlīdzekli, taču viņš šajā nolūkā vienā un tajā pašā vietā mēģina iedarbināt vairākus transportlīdzekļus, tad noziedzīgs nodarījums kvalificējams kā turpināta viena transportlīdzekļa nolaupīšana vai tās mēģinājums.¹¹³

Nozieguma izdarīšana lielā apmērā

Mantas nolaupīšana lielā apmērā ir kvalifikācijas pazīme, kas noteic nolaupīšanas priekšmetu vērtību un ar šo priekšmetu nolaupīšanu izdarītu reālu mantisko zaudējumu. Krimināltiesību zinātnieki vienprātīgi atzīst, ka šī pazīme ir būtisks atbildības diferencēšanas kritērijs, jo parasti raksturo vainīgās personas mērķtiecīgu darbību un izdarītā nodarījuma ievērojamu kaitīgumu.¹¹⁴

Saskaņā ar likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 20.pantu, atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziegumu, kas izdarīts lielā apmērā, iestājas, ja nozieguma priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par piecdesmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu.¹¹⁵ Kriminālatbildība par mantas nolaupīšanu liela apmērā iestājas, ja nolaupītās mantas kopsumma ir vienāda vai pārsniedz LVL 9000. Mantas vērtība vienmēr jāizsaka Latvijas naudas vienībās - latos un santīmos.

Praksē ļoti bieži sastopami problēmas ar nolaupītās mantas apmēra noteikšanu. To autore redzēja daudz reizes, kad bija praksē pirms kvalifikācijas eksāmena un pirms maģistra darba aizstāvēšanas Valsts policijas Rīgas Kurzemes iecirknī.

Izmeklētājs kvalificē zādzību pēc apmēra, vadoties tikai no tā zaudējuma apmēra, kas ir atkarīgs no cietušā teiktā vai no tā, kādus dokumentus mantai uzrādījis cietušais. Ja dokumentus nav par kaut kādu mantu, kas bija nolaupīta, tad cietušais pilnīgi pats noteic to cenu.

A. Mežulis raksta, ka nolaupīšana jākvalificē pēc šīs pazīmes neatkarīgi no tā, vai manta lielos apmēros nolaupīta vienā paņēmienā, turpinātos aktos, vai arī atkārtotās nolaupīšanās. Tomēr nolaupītās mantas apmēros nedrīkst ieskaitīt to mantu, par kuras nolaupīšanu vainīgais

¹¹³ Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2001. gada 14. decembra lēmums Nr.3. Jurista Vārds, 2002. gada 18. janvāris Nr. 1.

¹¹⁴ Плохова В. Ненасильственные преступления против собственности: криминологическая и правовая обоснованность. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003, с. 193; Кругликов Л., Василевский А. Дифференциация ответственности в уголовном праве. Автор главы Кругликов Л. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002, с. 262.

¹¹⁵ Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 04. novembris, nr. 331/332 (1392/1393).

jau ir sodīts vai iestājies kriminālatbildības noilgums. Ja mantas nolaupīšana izdarīta personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās vai organizētā grupa, grupas dalībnieku atbildību nosaka pēc visu dalībnieku kopīgi nolaupītās mantas apmēra, nevis pēc daļas, ko saņēmis katrs dalībnieks, sadalot nolaupīto. Šajā summā nevar iekļaut kaut kāda dalībnieka tās nolaupītās mantas vērtību, kuras nolaupīšanu ekscesa gadījumā neaptvēra pārējo grupas dalībnieku nodoms. Ja vainīgais ir vēlējies nolaupīt mantu lielos apmēros, bet no viņa gribas neatkarīgu iemeslu dēļ tas nav izdevies, nodarījums jākvalificē kā liela apmēra mantas nolaupīšanas mēģinājums atbilstīgi KL 15. panta ceturtajai daļai, kā arī tam pantam un panta daļai, kur paredzēta atbildība par liela apmēra mantas nolaupīšanu.¹¹⁶

Ja turpretim vainīgais nav vēlējies nolaupīt mantu lielā apmērā, bet tai faktiski bijusi augsta vērtība, un viņš to izmantojis pēc saviem ieskatiem, nodarījums atzīstams par nolaupīšanu lielos apmēros. Ja vainīgā nodoms saistībā ar nolaupāmās mantas vērtību nav bijis konkretizēts vai bijis alternatīvs, nodarījums jākvalificē, ievērojot faktiski nolaupītās mantas vērtību.¹¹⁷

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts 2009.gada 17.aprīļa lēmumā lietā SKK - 155/2009 pauž viedokli, ka, lai atzītu, ka apsūdzētā darbībās pastāv Krimināllikuma 175.panta ceturtajā daļā paredzētā kvalificējošā pazīme – liels apmērs – tiesai jākonstatē nodoms izdarīt zādzību lielā apmērā nevis tikai mehāniski jāsaskaita nozagto mantu vērtība.¹¹⁸

Ar Rēzeknes tiesas 2008.gada 28.oktobra spriedumu G. S. personas kods [...], atzīts par vainīgu un sodīts pēc Krimināllikuma 175.panta ceturtais daļas.

Pirmās instances tiesa atzina, ka G.S. slepeni nolaupīja svešu mantu par kopējo summu Ls 4705, kas sastāda lielu apmēru.

Par šo spriedumu kasācijas sūdzību iesniedzis apsūdzētais G.S., kurš lūdz atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu.

Kasators uzskata, ka nepareizi ir kvalificēti viņa izdarītie noziedzīgie nodarījumi pēc Krimināllikuma 175.panta ceturtais daļas, tā kā nozieguma priekšmetu kopējā vērtība nepārsniedz piecdesmit šobrīd valstī noteiktās minimālās mēnešalgas un vērā ņemama ir tieši šobrīd pastāvošā minimālā mēnešalga, jo likumdošanā ir notikušas izmaiņas, kuru rezultātā ir radušies apsūdzētajam labvēlīgāki apstākļi, tāpēc pie kvalifikācijas tas būtu jāņem vērā, jo to nosaka Krimināllikuma 5.panta otrā daļa.

¹¹⁶ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 354. -355. lpp.

¹¹⁷ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums, Teorija, Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 349. lpp.

Лопашенко Н. Преступления против собственности: Теоретико-прикладное исследование. Москва: ЛексЭст, 2005, с. 77.

¹¹⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009. gada 17. aprīļa lēmums, lietā SKK – 155/2009. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

Kasators norāda, ka nepareiza kvalifikācija pēc Krimināllikuma 175.panta ceturtās daļas izpaužas arī tādējādi, ka viņš ir veicis vairākas patstāvīgas zādzības, kas katra veido atsevišķu noziedzīgo nodarījumu, un tās nevar tikt summētas, lai izveidotos zādzība lielos apmēros Krimināllikuma 175.panta ceturtās daļas izpratnē. Pēc kasatora domām, viņa darbības būtu kvalificējamās pēc Krimināllikuma 175.panta trešās daļas, kas arī dotu iespēju samazināt viņam piespriesto sodu.

Izskatījis lietas materiālus, izvērtējis apsūdzētā G.S. kasācijas sūdzību, Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments atzīst, ka jāatceļ gan apelācijas instances tiesas spriedums, gan pirmās instances tiesas spriedums daļā par G.S. atzīšanu par vainīgu un sodīšanu pēc Krimināllikuma 175.panta ceturtās daļas un galīgā soda noteikšanu un lieta atceltajā daļā nosūtāma jaunai iztiesāšanai pirmās instances tiesai.

Senāta Krimināllietu departaments atrod, ka tiesu nolēmumi atceļami daļā sakarā ar būtisku Kriminālprocesa likuma normu pārkāpumu.

Konkrētajā lietā Senāta Krimināllietu departaments secina, ka pirmās instances tiesa nebija pārbaudījusi krimināllietas materiālus atbilstoši likumam, lai novērstu šaubas par noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijas pēc Krimināllikuma 175.panta ceturtās daļas pareizību.

Senāts atzīst, ka pirmās instances tiesai, iepazīstoties ar G.S. celtās apsūdzības izklāstu pēc Krimināllikuma 175.panta ceturtās daļas, bija jārodas šaubām par nozieguma sastāva subjektīvās puses esamību – konkrēti, kvalificējošās pazīmes, lieli apmēri, esamību konkrētajā lietā.

Kasācijas instances tiesa konstatē, ka G.S. apsūdzībā mehāniski saskaitīta nozagto mantu vērtība, bet nav norādes uz subjektīvās puses esamību – nodomu izdarīt zādzību lielā apmērā.

Senāta Krimināllietu departaments atzīmē, ka konkrētajā lietā Krimināllikuma 5.panta otrā daļa nav piemērojama, jo zaudējumu apmērs pie zādzības kvalifikācijas tiek noteikts pamatojoties uz speciālo likumu – „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”, kura 20.pants nosaka, ka atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziegumu, kas izdarīts lielā apmērā, iestājas, ja nozieguma priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par piecdesmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu. Konkrētajā gadījumā tas nozīmē, ka zaudējumu apmērs tiek noteikts, pamatojoties uz minēto likumu, nevis, pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumiem „Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi”, kā to norāda kasators. Bez tam, Senāts atzīmē, ka Ministru kabineta noteikumi nav likums Krimināllikuma 5.panta otrās daļas izpratnē.

Autore nevar tik viennozīmīgi piekrist Augstākās tiesas Senātam, jo vainīga persona pat negribot vai nezinot par iespēju, var izdarīt zādzību lielā apmērā vai vienkārši pateikt, ka nebija

nodomu nozagt mantu ar lielu apmēru, bet no pateikta cietušajam zaudējuma apmērs nesamazināsies. Piemēram, iekļūstot dzīvoklī, noziedznieks gribēja paņemt tikai audio aparāturu, jo redzēja to pa logu un jau zināja kas kur atrodas, bet būdams jau telpā iekšienē ieraudzīja, ka blakus audio aparāturai atstata ļoti vērtīgas dārglietas lādītē, un paņēma tas arī. Iznāk ka noziedzniekam nebija no sakuma nodoma un pat paņemot dārglietas no lādītes, varēja nebūt nodoma izdarīt zādzību lielā apmēra, jo persona piemēram nezināja, ka dārglietas sastāvs ir no balta zelta un briljantiem, nevis no sudraba ar baltu cirkoniju. Un šajā situācijā svarīgs reāls nodarīts zaudējums. Mantiskam zaudējumam, jābūt tādām, kas radies tieši no personas izdarītām noziedzīgām darbībām.¹¹⁹

Zādzība organizētā grupā

Zādzības izdarīšana organizētā grupā veido patstāvīgu noziedzīgu nodarījumu. Kriminālatbildība paredzēta par organizētās grupas izveidošanu vai piedalīšanos tajā zādzības nolūkā. Lai inkriminētu vainīgajām personām KL 175. pantu 3. daļu, saskaņā ar KL 21. pantu jākonstatē, ka noziedzīgu nodarījumu izdarījusi vairāk nekā divu personu izveidota apvienība, kura radīta nolūkā kopīgi izdarīt zādzību, un kuras dalībnieki saskaņā ar iepriekšēju vienošanos sadalījuši pienākumus.

Vēlētos minēt Augstākās tiesas lēmumu, kurā ar pirmās instances tiesas spriedumu J.E.I. atzīts par vainīgu un sodīts par to, ka viņš iedzīvošanās nolūkā, organizētā grupā nosūtījis personas ar to piekrišanu seksuālai izmantošanai.

Saskaņā ar tiesas spriedumā konstatēto, izmeklēšanā precīzi nenoskaidrotā laikā, bet līdz 2001.gada decembrim, Somijas pilsonis J.E.I. izveidojis organizētu grupu, t.i., personu apvienību, kurā sastāvējis viņš pats un citas izmeklēšanā nenoskaidrotas personas.

No 2003.gada aprīļa organizētās grupas sastāvā bijusi Latvijas Republikas pilsonē B.G., no 2003.gada oktobra – Igaunijas Republikas pilsonē A.K.. Organizētā grupa bijusi izveidota nolūkā kopīgi izdarīt noziedzīgus nodarījumus – mantkārīgā nolūkā nosūtīt personas ar to piekrišanu seksuālai izmantošanai no Latvijas uz ārzemēm.

Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palāta ar 2006.gada 24.novembra lēmumu pirmās instances tiesas spriedumu atstājusi negrozītu.

Kasācijas sūdzības iesniedzējs, uzskata, ka ir jāatceļ apgabaltiesas spriedums attiecībā uz organizētas grupas pastāvēšanu. Apsūdzētais norāda, ka apgabaltiesa grupas esamību ir pamatojusi ar to, ka grupas locekļi zināja viens par otra esamību, bet tas lietā neesot pierādīts.

Tiesas atzinums par noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu organizētā grupā neatbilstot Krimināllikuma 21.pantam. Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka, lai noteiktu, kāda

¹¹⁹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 5.septembra lēmums. lietā SKK - 404/2007. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

noziedzīga nodarījuma izdarīšanu organizētas grupas sastāvā, vienlaicīgi jāpastāv šādām pazīmēm: vairāk nekā divu personu izveidota apvienība, kopīgs nolūks izdarīt noziedzīgu nodarījumu, iepriekšēja vienošanās, pienākumu sadale.

Kā norāda aizstāvis, tas vien, ka noziegums izdarīts ilgstoši un pēc noteiktas, labi izstrādātas shēmas nenozīmē, ka tas izdarīts organizētā grupā. Pārējo apsūdzēto epizodiskā piedalīšanās neveido organizētu grupu, ņemot vērā to, ka lietā ir runa arī par nenoskaidrotām personām. Pastāvīgi līdzdalībnieki nav bijuši, nav konstatēta iepriekšējā vienošanās.

Izskatījis lietas materiālus un izvērtējis apsūdzētā J.E.I. un viņa aizstāvja S.V. kasācijas sūdzību motīvus, Senāta Krimināllietu departaments atzīst, ka Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas lēmums jāatstāj negrozīts, bet kasācijas sūdzības jānoraida.

Senāts atrod, ka Krimināllietu tiesu palāta nav pārkāpusi likuma prasības, atzīstot, ka pirmās instances tiesa pareizi piemērojusi Krimināllikuma 21.pantu un līdz ar to pamatoti kvalificējusi apsūdzētā J.E.I. darbības.

Kasācijas instances tiesa konstatē, ka Krimināllietu tiesu palātas lēmumā ir izvērtēti pirmās instances tiesas secinājumi par organizētas grupas esamību, ir nodibinātas visas nepieciešamās organizētās grupas pazīmes, kādas paredzētas Krimināllikuma 21.pantā.

Gan pirmās, gan apelācijas instances tiesa secinājusi, ka J.E.I. ilgstoši nodarbojās ar sieviešu nosūtīšanu seksuālai izmantošanai un organizēja viņu darbu Somijā, ka reāli pastāvēja apvienība, kurā bija vairāk nekā divi dalībnieki, kuri izpildīja katrs savu pienākumu kopīga mērķa sasniegšanai, t.i., J.E.I., vairākas izmeklēšanā nenoskaidrotas personas, kas izpildīja operatoru pienākumus, lai koordinētu klientu apmeklējumus pie sievietēm – seksuālu pakalpojumu sniegšanai, izmeklēšanā nenoskaidroti vīrieši, kas Somijā abraukāja seksuālo pakalpojumu sniegšanai dzīvokļos izmitinātās sievietes, lai saņemtu naudu tad, kad to nedarīja pats J.E.I.

Apelācijas instances tiesa konstatēja, ka apsūdzētie kā organizētās grupas dalībnieki bija informēti viens par otra esamību, zināja, kādus pienākumus veic citi grupas dalībnieki, kā arī apzinājās, ka katra grupas dalībnieka veiktās darbības ir vērstas uz vienu kopīgu mērķi – nosūtīt sievietes seksuālai izmantošanai uz Somiju un iegūt no tā peļņu.

No tā Senāta Krimināllietu departaments izdarīja secinājumu, ka nodarījuma atzīšanu par izdarītu organizētā grupā nevar ietekmēt tas apstāklis, ka visi grupas dalībnieki nebija tieši savstarpējā sarunā vienojušies par noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, kā arī tas, ka nav izdevies noskaidrot precīzas ziņas par ārzemēs esošo grupas dalībnieku personību un saukt tos pie kriminālatbildības. Būtiski ir konstatēt, ka katrs grupas dalībnieks, veicot savus pienākumus

kopīgo darbību ķēdē, ir apzinājies, ka bez viņa darbojas vēl arī citas personas, kuras, pildot tām uzdotos pienākumus, sekmē kopīga nozieguma izdarīšanu.¹²⁰

Ļoti svarīgi nošķirt organizētās grupas pazīmes no personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās pazīmēm (KL 17. un 18.pants). Ja mēs salīdzināsim KL 17. pantu, 18.pantu un 21. pantu, tad redzamas ir šādas atšķirības:

- personu grupa var būt izveidota vismaz vienai noziedzīga nodarījuma izdarīšanai. Noziedzīgs nodarījums var izpausties arī kā viens kriminālpārkāpums. Bet organizētā grupa radīta nolūkā kopīgi izdarīt noziedzīgus nodarījumus vai smagu vai sevišķi smagu noziegumu;
- persona grupā vismaz divas personas piedalās noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet organizētā grupa ir tikai gadījumā, ja personas ir vismaz trīs vai vairāk;
- organizētā grupā vienmēr būs iepriekšēja pienākumu sadale

No Krimināllikuma 21. panta pirmās daļas izriet, ka organizētu grupu var izveidot vairāku kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu izdarīšanai. Bet Krimināllikums neparedz atbildību un iespēju sodīt vainīgo personu par neliela apmēra zādzību (KL 180. p.) izdarīšanu organizētā grupā.

No KL 21. panta otrā daļa nosaka, ka atbildība iestājas nevis par kriminālpārkāpumu, bet gan par nozieguma izdarīšanu organizētā grupā. Organizēta grupa var būt izveidota vairāku tādas mantas zādzību izdarīšanai, kas vērtīgāka par nelielu apmēru (KL 175. panta pirmā daļa), kā arī zādzībai (kaut vai tikai vienai), ja tā izdarīta, iekļūstot dzīvoklī vai citā telpā, vai ja tā izdarīta no glabātavas, ietaises, kas savieno glabātavas, vai transportlīdzekļa (KL 175. panta trešā daļa) vai liela apmēra zādzībai, narkotisko, psihotropo, stipri iedarbīgo, indīgo vai radioaktīvo vielu, sprāgstvielu, šaujamieroču vai munīcijas zādzībai (KL 175. panta ceturtā daļa). Nodarījuma izdarīšanu organizētā grupā nevar inkriminēt, ja grupa organizēta tikai vienas zādzības (KL 175. panta otrā daļa) izdarīšanai vismaz trīs personu sastāvā pēc iepriekšējas vienošanās, sadalot pienākumus. Lai arī šis nodarījums ir smags noziegums (sankcijā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku līdz sešiem gadiem), tomēr personu grupa ir kvalificējošais nosacījums, kas to norobežo no KL 175. panta pirmās daļas. Faktiski šo nodarījumu likumdevējs klasificē kā mazāk smagu un tikai tā izdarīšana personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās ļauj to pieskaitīt smagiem noziegumiem. Tātad kvalificējošā pazīme ir personu grupa un nebūtu pareizi inkriminēt vēl vienu kvalificējošu pazīmi - organizētu grupu.¹²¹

¹²⁰ Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas 2007. gada 18. jūnija spriedums lietā SKK - 333/2007.

Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

¹²¹ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 324.- 325. lpp.

Profesors U. Krastiņš kā norobežojošus kritērijus izvirza:¹²²

- organizētās grupas sastāvu veido vismaz trīs personas;
- organizētā grupā iepriekšējās vienošanas laikā tiek sadalīti pienākumi kopīga noziedzīga mērķa sasniegšanai;
- visiem organizētās grupas dalībniekiem nav noziedzīgas darbības jārealizē tieši nodarījuma izdarīšanas vietā un vienā laikā;
- visiem organizētās grupas dalībniekiem tieši nav jārealizē nodomāta noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvās puses pazīmes, jo tāpēc jau notikusi pienākumu sadale starp grupas dalībniekiem iepriekšējas vienošanas laikā.

Kvalifikācijā var rasties grūtības ar norobežošanu starp personu grupu pēc iepriekšējas vienošanas un organizētu grupu. Organizētā grupā, var domāt, ka obligāti pastāv hierarhija. Pienākumu sadale notiek sagatavošanas stadijā, ja sadale notiek izdarīšanas brīdī, tad to nevar uzskatīt par organizētu grupu. Bet, ja organizēšana un vadīšana jau skaitās kā noziedzīgā nodarījuma izdarīšana, tad sagatavošana var izpausties, kā personu meklēšana un iesaistīšana organizētā grupā, upuru meklēšana, upuru materiālā stāvokļa izzināšana un citas darbības.

Var pieminēt Augstākās Tiesas izskatītu lietu, kas bija saistīta ar organizētas grupu izveidošanu, kura bija izveidota iedzīvošanas nolūkā personas nosūtīšanai uz ārvalstīm seksuālai izmantošanai.

Pirmā un otrā instance atzina D. P. kopā ar R. P. par vainīgiem, un lietu izskatīšanas laikā bija konstatēts, D.P. kopā ar R. P. un pirmstiesas izmeklēšanā nenoskaidrotu personu vārdā Laimis, savstarpēji vienojoties un sadalot pienākumus, iedzīvošanās nolūkā izveidoja stabilu apvienību organizētās grupas veidā ar noziedzīgu nodomu veikt personu nosūtīšanu no Latvijas uz Īriju seksuālai izmantošanai.

Apsūdzētais D. P. iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu, norāda, ka abu instanču spriedumos neesot konstatēts lomu sadalījums starp viņu, Laimi un R.P.

Aizstāve uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums grozāms juridisku iemeslu dēļ.

Likumdevējs, Krimināllikuma 21. pantā nosaka, kas ir organizētā grupa un dod trīs tās obligātās pazīmes: 1) vairāk nekā divu personu iesaistīšanās šai grupā, 2) šī apvienība ir stabila, radīta nolūkā kopīgi izdarīt noziedzīgus nodarījumus vai smagu vai sevišķi smagu noziegumu, 3) dalībnieku starpā ar iepriekšēju vienošanos sadalīti pienākumi. Ne apsūdzībā, ne tiesas spriedumos neesot norādīti fakti, ar kuriem konstatēta stabila apvienība un personu vienošanās par pienākumu sadali. Neesot noskaidrots ne laiks, ne persona, ar kuru notikusi D. P. vienošanās.

¹²² Krastiņš U. Mantisko nodarījumu teorētiski praktiski kvalifikācijas jautājumi. Jurista Vārds, 2005. 22. novembris, Nr. 44, un 29. novembris, Nr. 45.

Tātad rodas jautājums, vai šajā gadījumā eksistēja organizētā grupa vai nē?

Apsvēris apsūdzētā D. P. un viņa aizstāves M. K. kasācijas sūdzību motīvus un pārbaudījis lietas materiālus, Senāta Krimināllietu departaments konstatēja, ka sūdzība noraidāma šādu iemeslu dēļ.

Ar grozījumiem, kas izdarīti Krimināllikumā ar 2002. gada 25. aprīļa likumu, kurš stājās spēkā 2002. gada 23. maijā, no organizētās grupas pazīmēm izslēgta stabilitāte. Savukārt, par pienākumu sadales faktu var liecināt ne tikai personu liecības vai tamlīdzīgi pierādījumi, bet arī konkrētā rīcība. Šajā lietā, kā tas izriet no sprieduma teksta, tiesa konstatējusi pienākumu sadales faktu par pierādītu tieši ar apsūdzēto konkrētu saskaņotu rīcību. Par pierādītām atzītās apsūdzēto darbības dod pamatu šādam konstatējumam, līdz ar to Senāta Krimināllietu departaments uzskata, ka nav pamata noziedzīgā nodarījuma pārkvalificēšanai.¹²³

Tātad šajā gadījumā organizētā grupa eksistēja.

Autore vēlas pievērst uzmanību arī uz to, ka organizētas grupas definīcija, kas dota Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā pret transnacionālo organizēto noziedzību atšķiras burtiski no definīcijas, kas noteikta Krimināllikumā. Saskaņā ar ANO Konvencijas 2. pantu, punktu a - Organizēta noziedzīga grupa nozīmē strukturētu grupu, kas sastāv no trim vai vairāk personām un kas pastāv kādu laika posmu un darbojas saskaņoti nolūkā izdarīt vienu vai vairākus smagus noziegumus vai noziedzīgus nodarījumus, lai tieši vai netieši gūtu finansiālu vai citādu materiālu labumu.¹²⁴ Salīdzinot vārdu nozīmes abās definīcijās, pēc autores domām, tās pēc mērķa un jēgas neatšķiras.

Nozieguma izdarīšana, ja nozieguma priekšmets ir narkotiska, psihotropa, stipri iedarbīga, indīga vai radioaktīva viela, sprāgstviela, šaujamieroči vai munīcijas.

Krimināllikuma 175. panta ceturtajā daļā pastiprināta atbildība paredzēta gadījumā, ja nolaupītas narkotiskas, psihotropas, stipri iedarbīgas, indīgas vai radioaktīvas vielas, sprāgstvielas, šaujamieroči vai munīcija.

Šo priekšmetu nolaupīšanas gadījumā apdraudētas var būt ne tik daudz personas īpašuma intereses, jo daži no šiem priekšmetiem nevar būt īpašumā, bet gan valsts drošības intereses, iedzīvotāju veselība, dabas vide u.c.¹²⁵

Narkotiskās vielas pasaulē ir pazīstamas jau ļoti sen. Svarīga nozīme ir narkotisko vielu pielietošanai ārstnieciskos nolūkos, kas ir to oficiāls pamatpielietojums. Atkarībā no vielu

¹²³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006. gada 12. janvāra lēmums, lietā SKK 01-0020/06. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

¹²⁴ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 06. jūnijs, nr. 87 (2474)

¹²⁵ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 356. lpp.

grupas, tās lieto smagu slimību gadījumus sāpju mazināšanai, dažādu nervu vai psihisku saslimšanu gadījumos. Lai gan tās ir narkotiskās vielas, šajā gadījumā tās tiek izmantotas legāli, un, pareizi lietojot, netiek nodarīts ļaunums veselībai. Ārstēšanas nolūkam narkotiskās vielas var iegādāties aptiekās ar ārsta izrakstītu recepti, pēc stingras uzskaites gan aptiekās, gan primārās ārstniecības iestādēs. Narkomānijas gadījumā runā par narkotisko vielu lietošanu ar mērķi patvaļīgi mainīt centrālās nervu sistēmas (CNS) stāvokli. Šāds narkotisko vielu pielietojums ir nelegāls, tas nozīmē likumu pārkāpumu un kaitējumu savai veselībai, kas var beigties pat ar nāvi. Turpmāk apskatīsim visas narkotisko vielu grupas, lai sīkāk iepazītos ar to iedarbību uz organismu, radītajām izmaiņām un kaitīgo ietekmi:¹²⁶

Depresantu grupa. Pie šīs grupas pieder tādas vielas, kā opiāti - morfijs, heroīns, kodeīns; miega līdzekļi un psihotropās vielas. Šī vielu grupa izraisa vissmagāko atkarību, no kuras praktiski nav iespējams izārstēties.

Opiāti. Opiāti pieder narkotisko sāpju mazinošo medikamentu grupai. Pašu opiju iegūst no īpašas magoņu sugas – miega magonēm, izžāvējot to sulu. Agrāk ārstniecībā plaši izmantoja gan opiju, gan tā tinktūru un ekstraktu. Pašlaik medicīnā tiek lietoti opija atvasinājumi - morfijs, kodeīns, heroīns, u.c.

Morfīns pirmo reizi tika iegūts 1806. gadā. Galvenais tā darbībā ir spēja dot pretsāpju efektu. Pretsāpju efekts tiek saistīts ar iedarbību uz opiātu receptoriem galvas smadzenēs. Normāli ikviena cilvēka organismā veidojas vielas – neuropeptīdi, kas mazina sāpju sajūtu. Ilgstoši lietojot morfīnu, šīs dabīgās organisma vielas veidojas mazāk. Ar to izskaidro medikamentozo atkarību un abstinences parādības, ja morfīnu pārtrauc lietot. Taču morfīns arī rada eiforijas sajūtu.

Heroīns ir ķīmiski pārveidots morfīns. Tas tika radīts, lai aizvietotu morfīnu, kas izraisīja ļoti lielu atkarību. Bet izrādījās, ka heroīns ir divreiz stiprāks par morfīnu – tam piemīt gan stiprāka pretsāpju darbība, gan arī tas izraisa vēl spēcīgāku atkarību.

Kodeīns arī ir morfīna ķīmisks derivāts. To medicīnā visbiežāk izmanto dažādu pretklepus medikamentu izgatavošanā. Līdzīgi morfīnam arī kodeīns izraisa eiforiju un abstinenci.

Miega līdzekļi- parasti tiek lietoti narkotiskie miega līdzekļi (barbiturāti) vai trankvilizatori (piem., diazepam) tablešu veidā. Šīs vielas izraisa smagu atkarību, intelekta samazināšanos, 2-3 gadu laikā var iestāties plānprātība.

Stimulātoru grupa. Pie šīs grupas pieder vielas, kas stimulē CNS, uzlabojot garastāvokli, palielinot intelektuālās un darba spējas.

126 Narkotiskas vielas. Pieejams: <http://www.liis.lv/vesels/Veseliba/18/18narkotiskas.htm>

(aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)

Amfetamīns sākotnēji tika radīts depresijas ārstēšanai un novājēšanas veicināšanai. Mūsdienās to pieskaita narkotiskām vielām. Parasti amfetamīns ir pulvera formā. To var lietot sajaucot ar ūdeni un izdzerot, var injicēt vai iešņaut. Reibuma stāvoklī cilvēks ir pastiprināti darbīgs un enerģisks, bieži pat haotisks.

Kokaīnu iegūst no Dienvidamerikas kalnos augoša krūma. Tas ir nopērkams mirdzoši balta pulvera veidā. Parasti to lieto iešņaucot caur salmiņu vai sarullētu papīru. Asinīs kokaīns nonāk, uzsūcoties caur deguna gļotādā esošajiem asinsvadiem. Kokaīna darbība ir tāda pati kā amfetamīnam, bez tam tas var radīt arī halucinācijas.

Ekstazī ir stimulējoša viela, kas darbojas līdzīgi amfetamīnam. Tā mazina kautrību, ļauj atbrīvoties. Iedarbība sākas pēc ~20 minūtēm un ilgst vairākas stundas. Bīstami, ka ekstazī paaugstina ķermeņa temperatūru, veicina pastiprinātu svīšanu un izteiktu šķidruma zudumu. Tāpēc nepieciešama papildus šķidruma lietošana reibuma laikā. Nedrīkst lietot ekstazī kombinācijā ar alkoholu, jo tas noved pie dzīvībai bīstamas organisma atūdeņošanās.

Halucinogēnās vielas. Tās rada dažādas halucinācijas un ilūzijas, kas veicina murgainu stāvokļu rašanos un pat apziņas traucējumu parādīšanos.

Indijas kaņepes sastop ar nosaukumu marihuāna, hašišs, zālīte, anašs u.c. To iegūst no krūmveidīga auga un pārstrādā dažādās formās. Tie var būt sveķi: hašišs – brūngana, cieta viela. Vēl var būt kaltētas augu lapas vai arī kaņepju eļļa. Kaņepes parasti sajauc ar tabaku un satin cigaretēs.

Lizergīnskābe jeb LSD ir visspēcīgākā halucinogēnā narkotika. To sastop dažādas formas tablešu veida un lieto paliekot zem mēles. LSD izraisa spēcīgu psihisko atkarību.

Dabā ir sastopamas arī sēnes, kas satur halucinogēnas vielas.

Saskaņā ar likumu „Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgās aprites kārtību”, narkotiskā viela ir jebkura dabīga vai sintētiska viela, kas ir klasificēta atbilstoši 1961.gada 30.marta Vienotajai konvencijai par narkotiskajām vielām un 1972.gada Protokolam par grozījumiem 1961.gada 30.marta Vienotajā konvencijā par narkotiskajām vielām un iekļauta Latvijā kontrolējamo narkotisko vielu, psihotropo vielu un prekursoru sarakstos. Psihotropā viela ir jebkura dabīga vai sintētiska viela, kas ir klasificēta atbilstoši 1971.gada 21.februāra Konvencijai par psihotropajām vielām un iekļauta Latvijā kontrolējamo narkotisko vielu, psihotropo vielu un prekursoru sarakstos.¹²⁷

Atkarībā no šo augu, vielu un zāļu ļaunprātīgas lietošanas bīstamības pakāpes tās iedala četros sarakstos. Pirmā sarakstā iekļautas aizliegtās sevišķi bīstamās narkotiskās vielas un tām pielīdzinātās psihotropās vielas un augi, piemēram, jēlopijs, kokas krūma lapas, magoņu salmi,

¹²⁷ Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgās aprites kārtību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30. jūlijs, nr. 116 (3900).

heroīns, kanabiss, halucioģenās sēnes, amfetamīns. Otrā sarakstā iekļautas ļoti bīstamās narkotiskās vielas un tām pielīdzinātās psihotropās vielas un zāles, kuras atļauts izmantot medicīniskiem un zinātniskiem mērķiem, piemēram, kokaīns, metadons, morfīns, opijs, kodeīns. Trešā sarakstā iekļautas bīstamās psihotropās vielas un zāles, kas var tikt izmantotas ļaunprātīgos nolūkos, piemēram, barbitāls, diazepāms, efedrīns.¹²⁸

Ceturtnā sarakstā iekļauti prekursori, kurus var izmantot nelegālai narkotisko vai psihotropo vielu izgatavošanai un kuru apriti regulē likums "Par prekursoriem".¹²⁹

Uz dotu brīdī prekursoru zādzība neveido kvalificētu mantas nolaupīšanas sastāvu. Autore uzskata, ka arī prekursoru zādzību, kurus var izmantot nelegālai narkotisko vai psihotropo vielu izgatavošanai jāiekļauj 175. pantā 4. daļās, ka atbildību pastiprinošu apstākļu.

Stipri iedarbīgas vielas rada draudus personas dzīvībai vai veselībai tādā gadījumā, ja tās tiek lietotas paaugstinātās devās vai arī gadījumā, ja ir kontrindikācijas to lietošanai. Piemēram, par stipri iedarbīgām vielām skaitās dimedrols, analģīns, kodeīns, kofeīns, nikotīnskābe, etilspirts u.c.¹³⁰ Šādas vielas līdzīgi psihotropām vielām spēj izraisīt atkarību no tām, radīt depresīvu vai stimulējošu iedarbību uz centrālo nervu sistēmu, izraisot halucinācijas vai motoro funkciju, domāšanas, uzvedības vai uztveres traucējumus, garastāvokļa maiņu un citus traucējumus.¹³¹

Stipras iedarbības vielām parasti pieskaita medikamentus, kas spēj iedarboties uz centrālo nervu sistēmu. Savulaik stipri iedarbīgās vielas bija uzskaitītas Latvijas farmakopejas stipriespaida zāļu līdzekļu - Separanda – „B” sarakstā.¹³² Patlaban Latvijā šādi saraksti netiek veidoti, tāpēc šāda pazīme praktiski nav piemērojama.¹³³

Indes ir vielas, kas bīstamas cilvēka dzīvībai vai veselībai, pat diezgan mazās devās tās izraisa saindēšanos vai nāvi, piemēram, strihnīns, arsēns, zilskābe, metilspirts, ciankālijs u.c.¹³⁴ Pārmērīgā devā saindēšanos var radīt gandrīz vai ikviena ķīmiska viela. Iespējama saindēšanās

¹²⁸ Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem: Ministru kabineta 2005.gada 8.novembra noteikumi Nr. 847. Latvijas Vēstnesis, 2005. 10. novembris, Nr. 180.

¹²⁹ Par prekursoriem: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 01. jūnijs, nr. 192/193 (1253/1254).

¹³⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 261 lpp.

¹³¹ Косарев С. Преступления, связанные с сильнодействующими и ядовитыми веществами. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004, С. 23.

¹³² Liholaja V. Kriminālatbildība par nelikumīgām darbībām ar narkotiskiem līdzekļiem, indīgām un stipri iedarbīgām vielām; Mācību līdzeklis. - Rīga; LU, 1992, 15. lpp.

¹³³ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 358. lpp.

¹³⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 590. lpp.

pat ar uzturā lietojamām vielām, piemēram, vārāmo sāli, ja tās ievada organismā lielā daudzumā.¹³⁵ Tomēr par indēm uzskata tikai tās vielas, kas ir bīstamas jau mazā daudzumā. Savulaik indīgās vielas tika uzskaitītas Latvijas farmakopejas Nāvīgo zāļu līdzekļu „A” sarakstā.¹³⁶ Līdzīgi stipras iedarbības vielu sarakstiem arī indīgo vielu saraksti Latvijā patlaban nepastāv.

Izpētot normatīvo aktus, tādus ka „Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu likums”¹³⁷, MK noteikumi Nr.107 „Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība”¹³⁸, „Noteikumi par bīstamo ķīmisko vielu sarakstu”¹³⁹, autore konstatēja ka likumdevējs nedot indīgas vielas definīciju, ne arī pazīmes.

Pie tā visi iepriekš nosauktiem normatīvi aktiem mērķis ir nodrošināt ķīmisko vielu lietošanu vienīgi medicīnas, zinātnes un ražošanas mērķiem. Autore uzskata, ka kvalificējot indes vai stipri iedarbīgas vielas zādzību, obligāti jāņem vērā, no kuriem tas bija nozagtas un kāda apmērā.

Pretēja gadījumā, analgīna tablešu zādzība no somas, var uzskatīt par atbildības pastiprinošiem apstākļiem.

Ka jau autore rakstīja, ka Latvijā patlaban nav legāli definētas pantā norādītās vielas un to pazīmes, kā arī to aprites kārtība, tāpēc izmantojami tiesību akti, kuros noteikti ierobežojumi un aizliegumi attiecībā uz cita veida vielām, kuras tāpat vērtējamas kā indīgas vai stipri iedarbīgas.¹⁴⁰

Konsultējoties ar Vides aizsardzības departamenta Atkritumu apsaimniekošanas nodaļas vadītāju Ilzes Doniņu, autore izdarīja secinājumu, ka starp bīstamo ķīmisko vielu un indīgo vielu nevar ielikt vienādības zīme, jo indīgums var būt viens no bīstamo ķīmisko vielu parametriem.

Autore saskata problēmu noziedzīga nodarījuma kvalifikācijā par indīgam vielām un stipri iedarbīgam vielām, un pastāvoša situācija apgrūtina noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju. Autore pieļauj trīs variantus problēmas risināšanai:

1. Izslēgt no Krimināllikumā jēdzienus „indīgas vielas” un „stipri iedarbīgas vielas” vai
2. Sastādīt kompetentam iestādēm sarakstus un dot definīcijas vai

¹³⁵ Hodgson E. A textbook of modern toxicology. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2004, p. 3.

¹³⁶ Liholaja V. Kriminālatbildība par nelikumīgām darbībām ar narkotiskiem līdzekļiem, indīgām un stipri iedarbīgām vielām; Mācību līdzeklis. - Rīga; LU, 1992, 15. lpp.

¹³⁷ Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 15. marts, nr. 42 (2617).

¹³⁸ Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība: Ministru kabineta 2002.gada 12.marta noteikumi Nr. 107. Latvijas Vēstnesis, 1998. 21. aprīlis, nr. 106 (1167).

¹³⁹ Noteikumi par bīstamo ķīmisko vielu sarakstu: Ministru kabineta 2005.gada 13.decembra noteikumi Nr. 949. Latvijas Vēstnesis, 2002. 15. marts, nr. 42 (2617).

¹⁴⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 591. lpp.

3. Aizvietot vārdus indīgas vielas uz bīstamo ķīmisko vielu, Krimināllikums pielikumā konkrēti noradot, kādas vielas būs noziedzīga nodarījuma priekšmeti.

Personu jāsauc pie bargākas atbildības par šāda priekšmeta nolaupīšanu tikai tad, ja tā funkcionālā nozīme nav sadzīvisku vajadzību apmierināšana, piemēram, sadzīves ķīmija. Vainīgās personas nolūkam jābūt vērstam uz to, lai iegūtu tieši tādu priekšmetu, kura pielietošana var apdraudēt cilvēka dzīvību vai veselību un kurš nav pieejams brīvā civiltiesiskā aprītē. Šādas indes var būt nolaupītas no medicīnas vai zinātnes iestādēm, rūpniecības vai lauksaimniecības uzņēmumiem, kā arī no militārām bāzēm vai personām, kuras tās glabā nelikumīgi.¹⁴¹

Likums „Par radiācijas drošību un kodoldrošību”¹⁴² dot radioaktīvas vielas definīciju un arī citas definīcijas, kurus jāzina runājot par radioaktīvam vielām.

Radioaktīvā viela ir viela, kura satur vienu vai vairākus radionuklīdus - izotopus, kas atomu pārvēršanās procesā rada jonizējošo starojumu ar kopējo vai īpatnējo radioaktivitāti, kura pārsniedz pieļaujamos lielumus un, no kuras nepieciešams aizsargāt darbiniekus, iedzīvotājus un vidi.

Jonizējošā starojuma avoti ir ierīces, radioaktīvās vielas, kodolmateriāli, radioaktīvie atkritumi vai iekārtas, kas spēj ģenerēt jonizējošo starojumu vai no neradioaktīviem materiāliem radīt radioaktīvas vielas, tos apstarojot ar daļiņām vai augstas enerģijas gammas starojumu, kā arī jonizējošā starojuma ģenerēšanas tehnisko iekārtu nozīmīgas daļas.

Kodolmateriāli ir rūdas, no kurām ķīmiskos vai fizikālos procesos var iegūt urānu vai toriju, urāns, kas satur dabā esošo izotopu maisījumu, vai vājināts urāns, urāns 233, ar urānu 233 vai urānu 235 bagātināts urāns, torijs metāliskā veidā, sakausējuma veidā, ķīmiska savienojuma vai koncentrāta veidā, plutonijs, izņemot tādu plutonija izotopu maisījumu, kurā plutonija 238 koncentrācija ir lielāka par 80 procentiem, kā arī citi materiāli, kuri satur izotopus, kas spēj dalīties mijiedarbībā ar neitroniem, un kuri kodoldalīšanās procesā rada jonizējošo starojumu.

Jonizējošais starojums ir gamma starojums, rentgenstarojums, korpuskulārais starojums un ikviens cita veida starojums, kas tiešā vai netiešā veidā spēj radīt jonizāciju.

Radioaktīvie atkritumi ir turpmāk neizmantojami materiāli, ierīces un priekšmeti, kuri satur vai uz kuru virsmas ir radioaktīvas vielas.

Likums "Par radiācijas drošību un kodoldrošību" nosaka drošības prasības jonizējošā starojuma avotiem un darbībām ar tiem un izvirza īpašas prasības valsts nozīmes jonizējošā

¹⁴¹ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 362. lpp.

¹⁴² Par radiācijas drošību un kodoldrošību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2000. 07. novembris, nr. 394/395 (2305/2306).

starojuma objektiem, kā arī nosaka pienākumu sadali starp valsts iestādēm radiācijas drošības un kodoldrošības jomā.

Izmantojot speciālas mērierīcēs, ar kuru palīdzību var noteikt to, ka konkrētā viela ir radioaktīva, proti, izstaro jonizējošo starojumu, nav nepieciešamības veidot īpašus radioaktīvas vielas uzskaites sarakstus. Lai personai inkriminētu radioaktīvo vielu nolaupīšanu, ir pietiekami pierādīt personas nolūku nolaupīt šādas vielas un to faktisku nolaupīšanu. Ja personai nav izdevies sasniegt iecerēto mērķi, nodarījums jākvalificē kā radioaktīvo vielu nolaupīšanas mēģinājums.¹⁴³

Saskaņā ar Krimināllikuma 175. panta 4. daļu zādzības kvalificējošie apstākļi rodas tad, ja noziedzīga nodarījuma priekšmeti ir

- 1. šaujameroci** - ierocis, kurā šāviņš enerģiju virzes kustībai saņem, šaujampulverim sadegot gāzu spiediena rezultātā.¹⁴⁴
- 2. sprāgstvielas** - ķīmisks savienojums vai ķīmisko savienojumu maisījums, kas ārēju faktoru iedarbībā ātri reaģē, izdalot lielu daudzumu gāzes vai siltuma enerģiju¹⁴⁵. Sprāgstvielu aprīko ar spridzināšanas ietaisi, kas nodrošina sprādzienu noteiktā vietā un laikā vai konkrēti iedarbojoties (uzspridzināšanas līdzekļi, lādiņi un palaišanas ierīces - detonatori).¹⁴⁶;
- 3. munīcija** - priekšmeti, kas konstruktīvi izgatavoti šāviena izdarīšanai un paredzēti dzīvu vai nedzīvu mērķu iznīcināšanai vai bojāšanai¹⁴⁷.

Visos gadījumos, kad ir jāizlemj jautājums, vai konkrētais nozieguma priekšmets vai rīks ir šaujamerocis, munīcija, sprāgstviela, kā arī lai to noskaidrotu, vai minētie priekšmeti (vielas) ir derīgi lietošanai, lietā ir jānosaka ekspertīze.¹⁴⁸

Ja persona, izdarot sprāgstvielu, ieroču, munīcijas izkrāpšanu, kļūdaini uzskatījusi tos par lietošanai derīgiem, tad tā saucama pie kriminālatbildības par Latvijas LR Krimināllikuma 175. pantā paredzēto noziegumu mēģinājumu.¹⁴⁹

Spridzināšanas ietaises un par lielas enerģijas pneimatisko ieroču nolaupīšana saskaņā ar KL 175. pantu nav atbildības pastiprinošs apstākļis. Likumdevējs nosaka kriminālatbildību par spridzināšanas ietaises un lielas enerģijas pneimatisko ieroču izgatavošanu, remontēšanu,

¹⁴³ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: „Biznesa augstskola Turība”, 2006, 368. lpp..

¹⁴⁴ Ieroču aprites likums, Latvijas Vēstnesis, 2002. 06. jūnijs, Nr.95 (2670).

¹⁴⁵ Ieroču aprites likums, Latvijas Vēstnesis, 2002. 06. jūnijs, Nr.95 (2670).

¹⁴⁶ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 369. lpp..

¹⁴⁷ Ieroču aprites likums, Latvijas Vēstnesis, 06.06.2002., Nr.95 (2670).

¹⁴⁸ Joksts O., Ierocis un likums. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2003, 93. lpp..

¹⁴⁹ Turpat., 93. lpp..

iegādāšanās, glabāšanu, nēsāšanu, pārvadāšanu, pārsūtīšanu, realizēšanu un realizēšanas noteikumu pārkāpšanu.¹⁵⁰

Autore uzskata, ka spridzināšanas ietaises un lielas enerģijas pneimatisko ieroču zādzība var apdraudēt vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību, tapāt kā sprāgstvielu, šaujamo ieroci vai municijas zādzība. Autoresprāt, ka arī šos priekšmetus var iekļaut KL 175. panta 4. daļas dispozīcijā

Zādzība nelielā apmērā

Zādzība nelielā apmērā veido patstāvīgu noziedzīgu nodarījumu, izņemot šā likuma 175.panta trešajā un ceturtajā daļā paredzētos noziegumus.

Noziedzīga nodarījuma pastiprināta atbildība pastāv par zādzību nelielā apmērā, ja tā izdarīta atkārtoti. Noziedzīgā nodarījuma objekts un subjekts neatšķiras no KL 175. panta sastāva, bet subjektīvajā un objektīvajā pusēs ir dažādas atšķirības.

Saskaņā ar likuma „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību” 22.pantu, atbildība par Krimināllikumā paredzēto kriminālpārkāpumu, kas izdarīts nelielā apmērā, iestājas, ja vainīgajam bijis nodoms iegūt kriminālpārkāpuma priekšmetu, kura vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nepārsniedz vienu tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu.¹⁵¹ Saskaņā ar 23.09.2008. MK noteikumu Nr.791 "Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi"¹⁵², kas stājās spēkā 2009.gada 1.janvārī, 2.punktu, uz 2010.gada jūniju minimālā mēnešalga Latvijā sastāda LVL 180.

Zādzība nelielā apmērā, saskaņā ar Krimināllikuma 7.pantu 2.daļu ir kriminālpārkāpums. Sakarā ar to jāatzīmē, ka tādēļ par šī noziedzīgā nodarījuma mēģinājumu nevar saukt pie kriminālatbildības.

Autore uzskata, ka praksē pastāv problēmas ar zādzības priekšmeta vērtības noteikšanu, jo zaudējums atkarīgs no cietušā teiktā vai atkarībā no tā, kādus dokumentus uz mantu uzrādījis cietušais.

Viennozīmīga situācija vēl nav par mazcenās mobilajam telefoniem. Mazcenās mobilā telefona pirkuma maksa ir zemāka nekā konkrētā modeļa tirgus vērtība. Kvalificējot šā priekšmeta zādzību, autore pirmsdiploma praksē konstatēja situāciju, ka pārsvarā atbildība tiek noteikta pēc 180. panta. Pēc autores domām, tā ir nepareiza pieeja, jo to, ka cietušais noslēdzot līgumu ar mobilo telefonu operatoru samaksāja, piemēram, par telefonu 10 LVL, kā pirkumu

¹⁵⁰ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 08. jūlijs, nr. 199/200 (1260/1261), 233. pants.

¹⁵¹ Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 04. novembris, nr. 331/332 (1392/1393).

¹⁵² Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi: Ministru kabineta 2008.gada 23.septembrī noteikumi. Nr.791, Latvijas Vēstnesis, 2008. 26. septembris, nr. 150 (3934).

maksu, vēl nenozīmē, ka tā ir zādzība nelielā apmērā. Ir jāvērtē, kādi līguma nosacījumi bija cietušajam ar mobilā telefona operatoru, jo bieži vien mazcenās mobilā līguma darbības laikā var tikt piemērota mēneša maksa. Mēneša maksas apmēru nosaka pieslēguma veids un izvēlēta iekārta. Ja mobilais telefons ir nozagts, līguma attiecības cietušajam ar operatoru turpinās, un ikmēneša maksu jāmaksā tik ilgi, cik tas norādīts līgumā. Tāpēc svarīgi noskaidrot telefona reālo vērtību atbilstoši esošajām tirgus cenām, kādas bijušas nozieguma izdarīšanas laikā.

Gadījumos, kad noziedzīgā nodarījuma priekšmeta vērtība var ietekmēt noziedzīgā nodarījuma kvalifikāciju un lietā pastāv strīds par kvalifikāciju šā iemesla dēļ, ir nepieciešams pēc iespējas precīzāk un, pamatojoties uz objektīvām ziņām, noteikt noziedzīgā nodarījuma priekšmeta vērtību.¹⁵³

¹⁵³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 12.decembra lēmums lietā SKK - 695/2007. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

4. Zādzības norobežošana no saskarīgiem noziedzīgiem nodarījumiem

Zādzība ir viens no nolaupīšanas veidiem, pie kuriem arī tiek pieskaitīta krāpšana, piesavināšanās, laupīšana.

Nolaupīšanas veidi tiek atšķirti pēc objektīvās puses pazīmēm, kā svešas mantas pārņemšanas veids un ne tikai tas.

Krāpšana KL 177. pantā tiek noteikta kā svešas mantas vai tiesību uz šādu mantu iegūšanu, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos vai ar viltu, bet zādzība ir slepena svešas mantas nolaupīšana. Tomēr zādzībai un krāpšanai ir noteiktās kopējās pazīmes objektīvajā pusē. Tas tiek attiecināms uz krāpšanas raksturojumu, t.i., nepatiesu ziņu paziņošanu vai to ziņu nepaziņošanu, kuras personai bija jāpaziņo, stājoties līgumattiecībās ar cietušo.¹⁵⁴

Piemēram, nododot savu mantu vai tiesības krāpšanas iespaidā, cietušais neiedomājas, ka viņa mantu nolaupa krāpnieks, un viņš nesaņems par to atbilstošo ekvivalentu. Te vainīgais darbojas it kā cietušajam nemanāmi jeb slepeni.

Ja manta iegūta no personas, kas nav spējīga saprast savu rīcību vai vadīt savu gribu (piemēram, mazgadība, psihiskas slimības), tad neatkarīgi no tā, kādu apstākļu dēļ manta nodota vainīgajam, nodarījums jā kvalificē nevis kā krāpšana, bet gan kā zādzība, jo mantas atdevējs nav bijis spējīgs novērtēt notiekošo, ko apzināti izmanto mantas ieguvējs.¹⁵⁵

Tomēr zādzības un krāpšanas norobežošana notiek ne tikai pēc objektīvas puses, bet nolaupīšanas objekta. KL 177. panta dispozīcijā tiek noteikts, ka krāpšanas gadījumā tiek runāts par svešas mantas nolaupīšanu vai par tiesību iegūšanu uz svešu mantu, t.i., būtībā te tiek runāts par diviem patstāvīgiem sastāviem, katrs no kuriem paredz savu nozieguma objektu.

Mantas vai tiesības uz mantu nodošana krāpniekam labprātīgi viltus vai uzticības ļaunprātīgas izmantošanas rezultātā ir galvenā atšķirība, kas ļauj krāpšanu norobežot no zādzības, kad šādas apzinātas labprātīgas mantas lidošanas nav.¹⁵⁶

Par krāpšanas objektu var būt gan cietušajam ar īpašuma tiesībām piederoša manta, gan arī manta, kurai cietušais ir par īpašnieku kā ierobežotu mantisko tiesību subjekts.¹⁵⁷ Bez tam, ja zādzības priekšmets ir tikai kustamā manta, bet nekustamā manta – tikai izņēmuma gadījumos, tad krāpšanas priekšmeta lomā var būt gan kustamā, gan nekustamā manta.

Krāpšana kā patstāvīgs noziedzīgs nodarījums jāatšķir no zādzības gadījuma, kad viltus vai uzticēšanās tiek izmantoti kā līdzeklis, lai piekļūtu šai mantai un to varētu nolaupīt.¹⁵⁸ Piemēram, ja personas krāpšanas ceļā iekļūst dzīvokļos, uzdodoties par elektriķiem vai

¹⁵⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 26. lpp.

¹⁵⁵ Turpat., 27. lpp.

¹⁵⁶ Turpat., 27. lpp.

¹⁵⁷ Turpat., 319. lpp.

¹⁵⁸ Turpat., 27. lpp.

sociālajiem darbiniekiem, bet tad cietušajam nemanot nolaupa viņu mantu, tad tas ir zādzības sastāvs. Persona, kura uzdodoties par sociālo darbinieku, uzrāda kādus viltotus dokumentus, tad tas ir krāpšana.

Gadījumos kad cietušais nodod savu mantu šķietamam nesējam, lai tas to nogādātu glabāšanas kamerā, bet pēdējais to piesavinās un pazūd. Te jārunā tieši par zādzību, jo cietušais, nododot savu mantu šķietamajam nesējam, nenodod savas īpašumtiesības uz to.

Atbildība par piesavināšanos vai izšķērdēšanu ir paredzēta KL 179. pantā, kura dispozīcija nosaka šīs nozieguma formas kā svešas mantas prettiesisku iegūšanu vai izšķērdēšanu, ja to izdarījusi persona, kurai šī manta uzticēta vai kuras pārziņā tā atradusies.

Objektīvi piesavināšanās izpaužas kā svešas mantas prettiesiska iegūšana vai izšķērdēšana, jāto izdarījusi persona, kurai šī manta uzticēta vai kuras pārziņā tā atradusies, un vainīgais izmanto savu pilnvarojumu attiecībā pret nolaupāmo mantu, lai to prettiesiski iegūtu. Uzticētas vai pārziņā esošas mantas valdījums ir tāds personas tiesiskais stāvoklis attiecībā pret mantu, kuram pastāvēt, iespējama mantas piesavināšanās vai izšķērdēšana KL 179.panta izpratnē. Mantas valdījumam jābūt īpašam gan tā rašanās ziņā, gan saistībā ar uzliktajiem pienākumiem sakarā ar uzticēto vai pārziņā nodoto mantu. Valdījuma īpašais stāvoklis ir raksturīgs ar to, ka manta uzticēta noteiktai rīcībai ar to, lai to pārvaldītu, saglabātu, izsniegtu citām personām, pārvadātu, piegādātu vai citāda veida operatīvai rīcībai. Pilnvarojums rīcībai ar mantu vai tās pārvaldīšanai var būt izteikts gan rakstiskā, gan arī mutiskā formā.¹⁵⁹

Piesavināšanās atšķirība no izšķērdēšanas ir tas, ka piesavināšanās gadījumā manta atrodas vainīgajam un to var atdot atpakaļ īpašniekam, izšķērdēšanas gadījumā tas tiek iztērēts un īpašnieka valdījums neatgriezeniski beidzas.

Zādzību un piesavināšanos apvieno tas, ka zādzība būtībā ir tad, kad vainīgais piesavinās svešu mantu un nodibina pār to savu valdījumu, turklāt šī manta var tikt arī izšķērdēta. No otras puses, zādzība būtiski atšķiras no piesavināšanos un izšķērdēšanas. Zādzības nodalīšana no piesavināšanos un izšķērdēšanas notiek pēc nolaupīšanas priekšmeta. Zādzības priekšmets ir sveša manta, piesavināšanās un izšķērdēšanas priekšmets ir uzticētā manta.

Zādzība no piesavināšanās jāatšķir ne tikai pēc vainīgā attiecības pret mantu, bet arī pēc nozieguma subjekta.

Zādzības subjekts var būt persona, kurai ir piekļuve svešai mantai sakarā ar uzticēto darbu, piesavināšanās subjekts ir personas, kurām attiecībā uz mantu ir noteiktie pilnvarojumi un kuras ir par to materiāli atbildīgas.

¹⁵⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 33.-34. lpp.

Vēsturiski zādība no laupīšanas atšķiras ar to, ka otrās gadījumā tiek lietota vardarbība vai tās draudi. Krimināllikuma 175. pants neparedz, ka atklāta mantas nolaupīšana varētu būt saistīta ar vardarbību. Savukārt KL 176. pantā paredzētās laupīšanas sastāvā nav izvirzītas konkrētas prasības, kādai jābūt vardarbībai vai tās piedraudējumam. Taču ja norobežošanas kritērijs ir vardarbība, tad ļoti svarīga kļūst vardarbības saturs (kas tiek apdraudēts) un formas (kādā veidā tiek apdraudēts) izpratne.¹⁶⁰

Viens no strīdīgākajiem jautājumiem nodarījuma kvalifikācija gadījumos, ja svešas mantas nolaupīšana saistīta ar tādām darbībām, kuru vardarbīgums ir niecīgs vai pat vispār apšaubāms.¹⁶¹ Praktiķiem radās grūtības norobežot gadījumus, ja pret cietušo mantas nolaupīšanas procesā lieto nelielu fizisku spēku, piemēram, cietušajam no rokas izraujot somu. Problēmas risināšanai izmanto dažādus kritērijus. Dažās valstīs krimināllikumā atzīst, ka ne jebkura vardarbība ir tik bīstama, ka tas lietošana jāatzīst par laupīšanu. Piemēram, Krievijas Federācijas Kriminālkodeksa 161. pants nosaka atbildību par mantas atklātu nolaupīšanu, kurš paredz arī kvalificētu gadījumu, ja manta nolaupīta, lietojot vardarbību, kas nav bīstama dzīvībai un veselībai, vai arī draudot ar šādu vardarbību. Taču šādā gadījumā atbildības diferenciācijas kritērijs nav vardarbības intensitāte, bet gan cietušajam nodarīto miesas bojājumu smagums, turklāt šādas vardarbības draudi ir diezgan grūti norobežojami no laupīšanai raksturīgajiem draudiem.¹⁶²

Latvijas Krimināllikuma parasti netiek formulēts pret ko tieši vērsta vardarbība, tomēr ar to saprot tādu fizisku aktīvu prettiesisku uzvedību, kas vērsta pret personu. Apstākļi, ka vardarbība likumā nav aprakstīta, dod likuma piemērotajam rīcības brīvību, tomēr vardarbību arī nevar interpretēt bezgalīgi plaši. Vardarbība var būt tāda, kas izraisa sekas - cietušā nāvi, miesas bojājumus, bet var būt arī tāda, kas sekas neizraisa, piemēram, KL 130. pantā minētā sišana vai spīdzināšana. Vardarbība ir arī vardarbīga brīvības ierobežošana, piemēram, turot cietušā rokas vai cietušo iesprostojojot kaut kādā telpā. Piemēram, par laupīšanu tika atzītas to personu darbības, kuras nolūkā iegūt automašīnu - viens no viņiem, aiztaisīdams garāžas durvis, kur atradās automašīnas īpašnieks, to izolēja un, neņemdam vērā cietušā pretošanos, turēja ciet garāžas durvis, ierobežodams viņa pārvietošanās iespējas. Bet otrs iekāpa automašīnā un iedarbināja tās dzinēju. Pēc tam tiesājamie automašīnu izmantoja kā transportlīdzekli, līdz beidzās degviela.¹⁶³

¹⁶⁰ Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 143. lpp.

¹⁶¹ Rudzītis K. Cik bargi sodīt somiņas vai cepures nolaupītāju. Par zādības un laupīšanas norobežošanu. Jurista Vārds, 2002. 21. maijs, Nr. 10.

¹⁶² Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 142. lpp.

¹⁶³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā SKK-01-257/03.

Nav uzskatāma par vardarbību tāda iedarbība uz cietušo, kad noteicošais nav vis vardarbības pielietošana, bet gan mantas nolaupīšana, izmantojot pārsteiguma efektu, piemēram, mantas izraušana no rokām, galvassegas noraušana u.tml. Noziedzīgs nodarījums jākvalificē pēc KL 176. panta arī tādā gadījumā, ja zādzība iesākta vai nu slepeni vai atklāti bez vardarbības vai vardarbības piedraudējuma, bet tālākajā noziedzīga nodarījuma turpināšanas gaitā, kad cietušais vai citas personas izrādījušas pretestību vai kavējušas izdarīt noziedzīgu nodarījumu līdz galam, vainīgais, lai paņemtu vai paturētu nolaupāmo mantu, lietojis vardarbību vai vardarbības draudus.¹⁶⁴

Dažāda veida dokumentu, to veidlapu vai zīmogu nolaupīšanu, ja tiem nav materiālās vērtības, nevar uzskatīt par mantas nolaupīšanu; par šo priekšmetu, kā arī par pases vai cita personas dokumenta nolaupīšanu kriminālatbildība draud saskaņā ar KL 274. pantu, nevis ar 175. pantu.¹⁶⁵

Dokuments ir jebkurā veidā un materiālā ierakstīta informācija, ko rada, saņem un uzglabā jebkura Latvijas Republikas valsts pārvaldes institūcija, valsts un pašvaldību iestāde, uzņēmums, uzņēmēj sabiedrība un uzņēmēj sabiedrību apvienība, kā arī sabiedriskā un reliģiskā organizācija vai fiziskā persona.¹⁶⁶

Krimināltiesību teorijā un judikatūrā nav izteikts viedoklis, ka braukšanas talons ir atzīstams par dokumentu oficiālās dokumentācijas lietvedības noteiktā kārtībā.¹⁶⁷ Secinājums, ka tas nevar būt noziedzīga nodarījuma priekšmets, saskaņā ar KL 274. pantu. Pēc autores domām, braukšanas biļetes zādzības gadījumā, nodarījums kvalificējams saskaņā ar KL 180. pantu.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments ar savu 2006.gada 22.marta lēmumu lietā Nr.SKK-97 izskaidrojis tiesām, ka Krimināllikuma 274.pantā paredzētā noziegumu sastāva priekšmets var būt pase. Lēmumā teikts: "Pase ir personu apliecinošs dokuments, kuru uzrādot, persona var realizēt tiesības un pienākumus privāto un publisko tiesību jomā, līdz ar to tā ir atzīstamu par Krimināllikuma 274.pantā paredzēto noziedzīgā nodarījumu priekšmetu (Krimināllikuma 274.pants)."¹⁶⁸

¹⁶⁴ Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2001. gada 14. decembra lēmums Nr.3. Jurista Vārds, 2002. 18. janvāris, Nr. 1.

¹⁶⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 10. lpp.

¹⁶⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. Trešais papildinātais izdevums . Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 679. lpp.

¹⁶⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2010. gada 17. septembra lēmums lietā SKK – 350/2010. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

¹⁶⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2006. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 120.lpp.

Mantas nolaupīšanas priekšmets nav finanšu instrumenti un maksāšanas līdzekļi (izņemot naudu), vai dokumenti, kas piešķir tiesības atbrīvo no pienākumiem un par kuru nolaupīšanu kriminālatbildība paredzēta citos Krimināllikuma pantos (KL 193., 274.p). Ja, nolaupot mantu, vienlaikus tiek nolaupīti arī minētie dokumenti, vērtspapīri, maksāšanas līdzekļi, vainīgajam apzinoties iespēju tos nolaupīt, tad nodarījums jākvalificē saskaņā ar nodarījumu kopības nosacījumiem.¹⁶⁹

No uzskaitītajiem maksāšanas līdzekļiem KL 193.panta kontekstā ir izslēdzama skaidra nauda, kas nav atzīstama nedz par šajā pantā minētās nolaupīšanas (2.daļa), nedz arī viltošanas (3.daļa) priekšmetu, jo atbildība par šādām darbībām paredzēta citās Krimināllikuma normās (KL 175., 176., 177., 179., 180., 192.pants).¹⁷⁰

Svešas mantas nolaupīšana no kapa, neatkarīgi no mantas vērtības un nolaupīšanas motīviem, jākvalificē saskaņā ar KL 228.panta trešo daļu, un papildu kvalifikācija atbilstoši KL 175., 176. vai 180.pantam nav nepieciešama.¹⁷¹

Darbībās saistītas ar pieminekļa, apbedījuma urnas vai citu uz kapa vai kapā esošu priekšmetu (ziedu, vainagu, mirušā apģērba, rotaslietu, zobu kronīšu utt.) nolaupīšanu, proti, to slepenu vai atklātu zādzību, laupīšanu, izkrāpšanu vai piesavināšanos. Šajā gadījumā nozieguma sastāvs ir materiāls, nodarījums pabeigts ar brīdi, kad vainīgais nolaupījis minētos priekšmetus, lai rīkotos ar tiem pēc sava ieskata.¹⁷²

¹⁶⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 11. lpp.

¹⁷⁰ Latvijas Republikas Augstākā tiesa. Tiesu prakse lietās par nelikumīgām darbībām ar finanšu instrumentiem un maksāšanas līdzekļiem. 2006.gads. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

¹⁷¹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007, 11. lpp.

¹⁷² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 520. lpp.

5. Zādzības regulējums ārvalstu kriminālkodeksos

Šajā nodaļā autore salīdzinās zādzības tiesisko regulējumu Krimināllikumā ar citu valstu kriminālkodeksiem. Salīdzinājumam paņemti gan Eiropas valstis, gan atsevišķas Postsociālisma valstis.

Lietuva

Lietuvas Republikas Kriminālkodeksa 28. nodaļā „Noziegumi un kriminālpārkāpumi pret īpašumu, mantiskām tiesībām un mantiskām interesēm” 178. pantā noteikts zādzības jēdziens - sveša manta nolaupīšana.¹⁷³ Zādzības pamatsastāvā netiek norādīta slepenība, atklātība, ne arī nolūks to piesavināties sev vai citai personai.

Jāpiezīmē, ka saskaņā ar Lietuvas KK par zādzību, kas izdarīta bez pastipriņošiem apstākļiem vai nelielā apmērā, persona saucama pie kriminālatbildības tikai tad, ja ir cietušās personas sūdzība, viņas likumīgā pārstāvja iesniegums vai prokurora prasība.¹⁷⁴ Latvijā gandrīz tāds pats regulējums attiecībā pret zādzību neliela apmēra. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma¹⁷⁵ 7. pantu par Krimināllikuma 180. pantā paredzēto nodarījumu publiskās apsūdzības kriminālprocesu uzsāk, ja saņemts pieteikums no personas, kurai nodarīts kaitējums. Publiskās apsūdzības kriminālprocesu var uzsākt arī bez pieteikuma no personas, kurai nodarīts kaitējums, ja šī persona sakarā ar fiziskiem vai psihiskiem trūkumiem pati nespēj realizēt savas tiesības.

Lietuvas KK kvalificējošās zādzības pazīmes ir tikai trīs¹⁷⁶ :

1. zādzība, nelikumīgi iekļūstot telpā, glabātavā vai apsargātā teritorijā;
2. manta zādzība ar lielu vērtību;
3. manta zādzība ar nelielu vērtību.

Igaunija

Igaunijas Sodukodeksa 13 nodaļā „Vainojami nodarījumi pret mantu” 199.pantā 1. daļā paredzēta atbildība par zādzību, kas izpaužas svešas kustamas mantas sagrābšanā ar nolūku to

¹⁷³ Lietuvas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 307. lpp.

¹⁷⁴ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 153.lpp.

¹⁷⁵ Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, nr. 74 (3232).

¹⁷⁶ Lietuvas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 307. lpp.

nelikumīgi piesavināties.¹⁷⁷ Atšķirībā no KL nav akcentēta mantas paņemšanas slepenība vai atklātība. Bet atklātums ir kvalificējoša pazīme saskaņā ar SK 199. pantu 2. daļu, par kuru ir paredzēts bargāks sods, ja zādzība izdarīta atklāti, taču bez vardarbības pielietošanas.

Autoresprāt, ka tāda atsevišķa kvalificējoša pazīme, nav nepieciešama KL, jo likumdevējs jau definīcijā paredz iespēju ka zādzība var būt izdarīta vai slepeni, vai atklāti, un šo apstākli tiesa var ņemt vērā nosakot sodu.

Sodu kodeksā nav atsevišķi kvalificēta – indīgo, vai stipri iedarbīgo vielu zādzība.

SK pastiprināta atbildība paredzēta par priekšmetu zādzību, kam ir liela zinātniska, kultūras un vēsturiska vērtība, par narkotisko līdzekļu vai psihotropas vielas prekursoriem, vai par vai jonizējošā starojuma avota zādzību. Pēc autores domām, jonizējošā starojuma avota definīcijas iekļaušana KL būs daudz veiksmīga, nekā KL radioaktīva viela, kas ir tikai viena no jonizējošā starojuma avota veidiem.

Jonizējošā starojuma avoti ir ierīces, radioaktīvās vielas, kodolmateriāli, radioaktīvie atkritumi vai iekārtas, kas spēj ģenerēt jonizējošo starojumu vai no neradioaktīviem materiāliem radīt radioaktīvās vielas, tos apstarojot ar daļiņām vai augstas enerģijas gamma starojumu, kā arī jonizējošā starojuma ģenerēšanas tehnisko iekārtu nozīmīgas daļas.¹⁷⁸ Un šo priekšmeta zādzība var būt ļoti bīstama un kaitīga.

Austrija

Austrijas Krimināltiesībās zādzības jēdziens noteikts Kriminālkodeksa 127.§. Austrijas Kriminālkodeksā sastopami 6 zādzības paveidi, bet katrs paveids ir izdalīts atsevišķā pantā, kurā atrodama nozieguma kvalifikācija. Ir sekojuši panti: 127.§ un 141.§ Zādzība; 128.§ Smaga zādzība; 129.§ Zādzība ar ielaušanos vai ar ieroča pielietošanu; 130.§ Zādzība, kurai ir nodarbošanās raksturs, un zādzība noziedzīgas apvienības sastāvā; 131.§ Zādzība, kas saistīta ar laupīšanas uzbrukumu; 132.§ Elektroenerģijas zādzība.¹⁷⁹

Austrijas Kriminālkodeksa 127. § noteikts, ka zādzība ir gadījumos, kad ikviens, kurš paņem no citas personas svešu kustamu lietu ar nolūku gūt labumu sev vai trešajai personai tās piesavināšanās rezultātā. Šī definīcija līdzīga KL 175.panta 1.daļai tikai papildus ietverta norāde

¹⁷⁷ Igaunijas Sodu kodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 405. lpp.

¹⁷⁸ Par radiācijas drošību un kodoldrošību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2000. 07. novembris, nr. 394/395 (2305/2306)

¹⁷⁹ Austrijas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 282.-285. lpp.

uz mantas paņemšanu ar mērķi gūt labumu sev vai trešajai personai, bet nav akcentēta mantas paņemšanas slepenība vai atklātība.

Austrijas Kriminālkodeksā 141.§ noteikta kriminālatbildība par zādzību, aiz trūkuma, nesaprātīguma vai kaisles apmierināšanai un vainīgais paņem no citas personas lietu ar nenozīmīgu vērtību, vai piesavina to pats vai nodod trešajai personai. Nodarījuma izdarītāju var vajāt tikai pēc cietušā pilnvarojuma. Zemes vai tās sastāvdaļu (kā augļukoku augļu, meža produktu, zaru) produktu prettiesiska piesavināšanās neievērojamā apmērā tiesas kārtībā nav sodāma.¹⁸⁰

Par smagu zādzību AK izpratnē ir zādzība, kura tika izdarīta ugunsgrēka, plūdu vai vispārējā posta laikā, vai izmantojot cietušā smago vai bezpalīdzības stāvokli; no telpas, kas kalpo reliģisko rituālu veikšanai, paņemot lietas, ko baznīca vai Austrijas teritorijā esoša reliģiska apvienība izmanto dievkalpojumam vai pielūgšanai; paņemot lietas ar vispāratzītu zinātnisku, folkloras, māksliniecisku vai vēsturisku vērtību, kas atrodas vispārpieejamā kolekcijā vai citā tādā vietā, vai sabiedriskā ēkā, vai paņemot lietu, kuras vērtība pārsniedz 2000 eiro vai pārsniedz 40 000 eiro.¹⁸¹ Ja vērtība pārsniedz 40 000 eiro, tad tiesa var noteikt daudz bargāku sodu.

Austrijas Kriminālkodeksa 129.§ paredz atbildību par zādzību ar ielaušanos vai ar ieroča pielietošanu. Paragrāfa ceturtajā punktā aprakstīta zādzība, kuras laikā līdz ir ierocis vai cits līdzeklis, lai pārvarētu vai novērstu cietušā pretošanos. Pēc KL tāda darbība būtu kvalificējuma, ka laupīšana.

Kā vēl viena zādzības kvalificējoša pazīme analizējamos krimināllikumos ir tās izdarīšana dalībā. KL ir minēta gan zādzības izdarīšana personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, gan organizētā grupā, Austrijas likumdevējs KK 130.§ runā par zādzību, ko persona izdarījusi kā noziedzīgas apvienības locekle.¹⁸²

Dānija

Dānijas Kriminālkodeksā zādzība definēta 276. §, un ar to saprot jebkādu materiālu priekšmetu aiznešanu bez valdītāja piekrišanas ar mērķi iegūt sev vai citām personām nelikumīgu labumu. Kvalificējošas pazīmes tiek minētas 286.§: Ja zādzība ir sevišķi smaga pēc sava rakstura, piemēram, tās izdarīšanas veida dēļ vai tāpēc, ka to izdarījušas vairākas personas

¹⁸⁰ Austrijas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 282.-285. lpp.

¹⁸¹ Austrijas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 282-285. lpp.

¹⁸² Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 166. lpp.

kopīgi, vai ieroča vai cita bīstama rīka dēļ, kas atnests līdzī, vai nozagto priekšmetu lielās vērtības dēļ, vai sakarā ar apstākļiem, kādos tie tika glabāti, vai ja bija izdarīts liels skaits zādzību.¹⁸³

287. § paredz mīkstāku sodu par zādzību nelielā apmērā. Ja ir citi mīkstinoši apstākļi, personu var atbrīvot no soda. Atšķirībā no Latvijas Krimināllikuma nelielā apmērā zādzības mēģinājums ir sodāms.

Atšķirībā no Latvijas Krimināllikuma Dānijas Kriminālkodeksa 288. § iekļauta atklāta zādzība - ikviena persona, kura ar mērķi gūt sev vai citām personām nelikumīgu labumu, ar vardarbību vai piedraudējumu nekavējoties to lietot: 1) paņemt vai izspiež citai personai piederošu materiālu priekšmetu; 2) aiznes jebkādu nozagtu priekšmetu; 3) piespiež kādu citu personu izdarīt jebkādu darbību vai atturēties no darbības, iesaistot šo personu vai jebkuru citu personu, kuras interesēs tā rīkojas, zaudējot mantu; šāda persona ir atzīstama par vainīgu atklātā zādzībā.

Latvijas Krimināllikumā šādas darbības atbilstami gan laupīšanas sastāvam, gan arī pamanāmas izspiešanas sastāva pazīmes. Jo saskaņā ar Krimināllikumu zādzības priekšmets ir sveša kustama manta, nevis darbība vai atturēšanās no tā.

Vel jānorāda, ka atšķirīga ir zādzības priekšmeta izpratne, jo saskaņā ar Dānijas KK minētajā pantā norādīto gan zādzības, gan citu mantas nolaupīšanu gadījumā jebkāds enerģijas daudzums, kas saražots, glabāts vai izmantots gaismas, siltuma, jaudas vai kustības ražošanai vai jebkādam citam ekonomiskam mērķim, ir uzskatāms par ekvivalentu materiālajam priekšmetam. Latvijas likumdevējs enerģiju neatzīst par mantas nolaupīšanas priekšmetu, bet KL 182. pantā nosaka patstāvīgu atbildību par elektroenerģijas, siltumenerģijas, gāzes un telekomunikāciju pakalpojumu patvaļīgu izmantošanu ar nosacījumu, ja ar to radīts būtisks kaitējums.¹⁸⁴

Šveice

Šveices Kriminālkodeksa 139.panta 1. daļā ir noteikta zādzības definīcija- svešas kustamas mantas paņemšana ar nolūku to piesavināties, lai gūtu labumu sev vai citam. Norāde uz mantas nolaupīšanas slepenību vai atklātību nav ietverta, bet likumdevējs ir akcentējis, ka sveša kustama manta tiek paņemta, lai to piesavinoties, gūtu labumu sev vai trešajai personai.¹⁸⁵

¹⁸³ Dānijas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Beļģijas, Dānija, Nīderlande. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008, 339. lpp.

¹⁸⁴ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Beļģijas, Dānija, Nīderlande. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008, 111. lpp.

¹⁸⁵ Šveices kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 373. lpp.

Šveices Kriminālkodeksa 139.panta 2.daļā saskatāma kvalificējoša pazīme, kurā paredzēta atbildība par personas izdarītajam zādzībām ja tās izdarītas nodarbošanās veidā. 139.panta 3. daļa satur zādzības sekojošas vainu pastiprinošos apstākļus:

- 1) ja persona izdara zādzību, būdama tās bandas locekle, kas organizējusies, lai pastāvīgi izdarītu laupīšanas vai zādzības;
- 2) ja pie personas zādzības izdarīšanas nolūkā bijis šaujamierocis vai cits bīstams ierocis;
- 3) ja persona, izdarot zādzību, kādā citā veidā demonstrējusi savu īpašo bīstamību.

Pēdējie divi gadījumi pilnībā atbilst KL 176.pantam, kas paredz atbildību par laupīšanu. KL par zādzību izdarīšanu bandā persona atbild saskaņā ar 224. pantu.

Zādzība, kas nodara zaudējumu radniekam vai ģimenes loceklim, tiek vajāta tikai pēc sūdzības.¹⁸⁶

Atšķirībā no KL, Šveices Kriminālkodeksā kā kvalificējoša pazīme nav minēta zādzība ar iekļūšanu, zādzība lielā un narkotisko, psihotropo, stipri iedarbīgo, indīgo un radioaktīvo vielu zādzība vai sprāgstvielu, šaujamieroču vai munīcijas zādzību, nepastāv noziedzīga nodarījuma atkārtotības institūts.

Šveices Kriminālkodeksā 172.ter pantā noteikts mīkstāks sods, ja nodarījums vērsts pret maznozīmīgu mantisku vērtību. Šveices Kriminālkodeksa 172. ter pantu nevar piemērot kvalificētas zādzības (139.panta 2. un 3. daļa - ja persona zog nodarbošanās veidā un ja persona izdara zādzību, būdama bandas locekle, kas organizējusies, lai pastāvīgi izdarītu laupīšanas vai zādzības), kā arī laupīšanas un izspiešanas gadījumā, kas pēc būtības atbilst KL 180.pantā noteiktajam saistībā ar mantas nolauptāšanu nelielā apmērā.¹⁸⁷

Vācija

Vācijas Federatīvās Republikas Kriminālkodeksa deviņpadsmitā sadaļa veltīta noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar zādzību vai piesavināšanos. Zādzība definēta kā svešas citas personas kustamas mantas paņemšana ar nolūku to prettiesiski piesavināties sev vai trešajai personai.¹⁸⁸

Vācijas Federatīvās republikas Kriminālkodeksā sastopami 7 zādzības paveidi, bet katrs paveids ir izdalīts atsevišķā pantā, kurā atrodama nozieguma kvalifikācija. Ir sekojuši panti:

¹⁸⁶ Šveices kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 373. lpp.

¹⁸⁷ . Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 165. lpp.

¹⁸⁸ Vācijas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 530. lpp.

242.§ Zādzība; 243.§ Īpaši smags zādzības gadījums; 244.§ Zādzība, kas izdarīta ar ieroča palīdzību; zādzība, ko izdarījusi banda; zādzība ar iekļūšanu mājoklī; 244.a§ Īpaši smags zādzības gadījums, ko izdarījusi banda; 247.§ Zādzība no mājas vai no ģimenes; 248.a§ Lietu, kurām ir neliela vērtība, zādzība un piesavināšanās; 248.c§ Elektriskās enerģijas nolaupīšana.

Saskaņā ar Vācijas KK 243.§ par īpaši smagu zādzības gadījumu liek atzīta mantas nolaupīšana, kas izdarīta, izmantojot vispārējā posta apstākļus vai cita cilvēka bezpalīdzības stāvokli, zādzība no baznīcas vai citas telpas, kura kalpo reliģisko rituālu izdarīšanai, kā arī lietas ar vispārātzītu zinātnisku, mākslas vai kultūras vērtību, kas atrodas vispārpieejamā kolekcijā vai tiek eksponēta publiski, zādzība. Par īpaši smagu zādzības gadījumu Vācijas likumdevējs atzinis arī zādzību ar nelikumīgu iekļūšanu telpā un no glabātavas, kas atbilst KL 175.panta trešajā daļā paredzētajai kvalificējošai pazīmei.¹⁸⁹

Ja KL 175.panta ceturtajā daļā dots visai plašs priekšmetu uzskaitījums -narkotiskas, psihotropas, stipri iedarbīgas, indīgas, radioaktīvas vielas, sprāgstvielas, šaujamieroči, munīcija, kuru zādzība veido sevišķi kvalificētu sastāvu, vēl tikai Vācijas KK 243.pantā kā īpaši smags zādzības gadījums minēta personiskā šaujamieroča, kura iegādāšanai nepieciešama speciāla atļauja, ložmetēja, automātiskās vai pusautomātiskās šautenes, kaujas ieroča vai sprāgstvielas zādzība.¹⁹⁰

Kā vēl viena zādzības kvalificējoša pazīme analizējamos krimināllikumos ir tās izdarīšana daļībā. KL ir minēta gan zādzības izdarīšana personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, gan organizētā grupā, saskaņā ar Vācijas KK 244.§ persona sodāma bargāk, ja viņa izdarījusi zādzību, būdama tādas bandas locekle, kas organizēta pastāvīgai zādzību un laupīšanu izdarīšanai. Analizējamos ārvalstu krimināllikumos ir iekļauta vēl viena kvalificējoša pazīme, kura, esot zināmiem nosacījumiem, saskaņā ar KL jau norādītu uz laupīšanas sastāvu. Tā Vācijas KK 244.§ ir norādīts uz ieroča vai cita rīka esamību, lai zādzības laikā nepieļautu personas pretošanos vai novērstu to.¹⁹¹

Saskaņā ar Vācijas Kriminālkodeksu ja mantas zādzības vai piesavināšanās izdarīšanas rezultātā cietušais ir radnieks, aizbildnis vai aizgādnis, vai, ja cietušais dzīvo kopā ar personu, kura izdarījusi nodarījumu, nodarījuma izmeklēšana tiek veikta tikai uz iesnieguma pamata.¹⁹²

¹⁸⁹ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 165. lpp.

¹⁹⁰ Turpat., 166. lpp.

¹⁹¹ Turpat., 166. lpp.

¹⁹² Vācijas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 531. lpp.

Krievijas Federācija

Saskaņā ar Krievijas Federācijas kriminālkodeksa 158. pantu zādzība definēta, ka slepena svešas mantas nolaupīšana. Ar mantas nolaupīšanu saprot mantkārīgu motīvu izdarītu prettiesisku bezatlīdzības svešas mantas izņemšanu un (vai) rīkošanos ar to vainīgā, vai citu personu labā, nodarot zaudējumu īpašniekam vai citam šīs mantas valdītājam.¹⁹³

Tapāt ka KL ir akcentēta mantas paņemšanas atklātība, bet autoresprāt, Krievijas Federācijas kriminālkodeksā šā noziedzīga nodarījuma kvalificējoša pazīme atrodas arī pantā par slepenu zādzību un izpaužas, ka kabatas vai somas zādzība (Krievijas Federācijas kriminālkodekss 158. Panta 2. daļa), kas ir ļoti izplatīta Krievijā¹⁹⁴. KL izpratnē atklāta zādzība ir, ja tā izdarīta mantas īpašnieka vai citu personu klātbūtnē, piemēram, no jakas kabata vai studenta portfeļa.

Bet vēl pie tā atklātuma pazīme mantas nolaupīšanas gadījumā izdalīta ka atsevišķs noziedzīgs nodarījums 161.pantā ar nosaukumu atklāta zādzība (грабеж), proti, atklāta svešas manta nolaupīšana.

Visi parēji pastiprinoši atbildības pazīmes ir ļoti līdzīgi atbildības pastiprinošiem pazīmēm, kas noteikti KL, izņemot zādzību no maģistrālo gāzes, naftas un naftas produktu vadiem. Pēc apmēra tiek izdalītas zādzības lielos apmēros un īpaši lielos apmēros.

Krievijas krimināltiesībās būtisks zaudējums pilsonim tiek aprēķināts, vadoties no viņa materiālā stāvokļa, tomēr kaitējums nevar būt mazāks par divi tūkstoši piecsimt rubļiem.¹⁹⁵

Par zādzībām nelielā apmērā Krievijā paredzēta administratīvā atbildība. Tā iekļauta Krievijas Federācijas kodeksā par administratīvajiem tiesībpārkāpumiem 7. nodaļā.¹⁹⁶

Ukraina

Ukrainas Kriminālkodeksā ar zādzību (185. pants) saprot slepenu svešas mantas nolaupīšanu¹⁹⁷, Jāpiebilst, ka tapāt ka Krievijas Federācijas kriminālkodeksā slepena un atklāta zādzība atrodas 2 patstāvīgas pantos.

¹⁹³ Уголовный кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 г. № 63-ФЗ: Принят Государственной Думой 24 мая 1996 года; Одобрен Советом Федерации 5 июня 1996 года. Доступен: http://www.labex.ru/pg/uk2_map_1.html (aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)

¹⁹⁴ Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Верховный суд РФ. Ответственный редактор В.Н. Радченко. Научный редактор А.С. Михлин. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2008, с. 282.

¹⁹⁵ Уголовный кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 г. № 63-ФЗ: Принят Государственной Думой 24 мая 1996 года; Одобрен Советом Федерации 5 июня 1996 года. Доступен: http://www.labex.ru/pg/uk2_map_1.html (aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)

¹⁹⁶ Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях от 0.12.2001. N 195-ФЗ, Глава 7. Административные правонарушения в области охраны собственности. Доступен: <http://www.admkodeks.ru/> (aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)

Slepenai zādzībai ir gan drīz tādas pašas kvalificējošas pazīmes, ka KL. Bet atklāta zādzība kvalificējoša pazīme ir vardarbības pielietošana, kas nav bīstama cietuša dzīvībai un veselībai. Pēc KL tas jau ir laupīšanas pazīmes. Par atklātu zādzību paredzēts bargāks sods.

Baltkrievija

Baltkrievijas Kriminālkodeksa 24.nodaļa veltīta noziegumiem pret īpašumu. Baltkrievijas Kriminālkodeksa 205. pants paredz kriminālatbildību par slepenu īpašuma nolaupīšanu (zādzība). Ar mantas nolaupīšanu Kriminālkodeksā tiek saprasta prettiesiska, bezatlīdzības svešas mantas vai tiesību uz mantu iegūšana mantkārīgā nolūkā zādzības, laupīšanas, izspiešanas, krāpšanas, ļaunprātīgi izmantojot dienesta pilnvaras, piesavināšanās vai izšķērdēšanas ceļā.¹⁹⁸

Baltkrievijas kriminālkodeksa 205.pants pēc savas uzbūves un panta punktos norādīto kvalificējošo pazīmju secības ir tāds pats kā KL 175.pants.

Tāpat kā Krievijā arī Baltkrievijas likumdošanā par zādzību nelielā apmērā paredzēta administratīvā atbildība, kas noteikta Baltkrievijas administratīvo pārkāpumu kodeksa¹⁹⁹ 10.5 pantā. Veidojoties atkārtotībai, iestājas kriminālatbildība. Baltkrievijas Kriminālkodeksa 213. pants paredz atbildību par atkārtotu nolaupīšanu nelielā apmērā. Mantas nolaupīšana tiek atzīta par izdarītu atkārtoti, ja pirms tam izdarīta cita mantas nolaupīšana vai: sprāgstvielu, šaujammieroču vai munīcijas zādzība, radioaktīvo materiālu nolaupīšana, narkotisko, psihotropo vielu un prekursoru nolaupīšana, stipri iedarbīgo un indīgo vielu zādzība.²⁰⁰

Tapāt ka Krievijas Federācijas kriminālkodeksā un Ukrainas Kriminālkodeksā slepena un atklāta zādzība atrodas 2 patstāvīgas pantos.

Baltkrievijas Kriminālkodeksā paredzēts, ka ja persona izdarot slepenu zādzību, pati atzinās, palīdzēja izmeklēšanā un kompensēja materiālu zaudējumu, tad vainīgais atbrīvojams no kriminālatbildības. Par atklātu zādzību izdarīšanu Baltkrievijas Kriminālkodekss tādu iespēju neparedz.

¹⁹⁷ Уголовный кодекс Украины: Принят Верховной Радой Украины 5 апреля 2001 года № 2341-III; Вступает в силу с 1 сентября 2001 года. Доступен: <http://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/> (aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)

¹⁹⁸ Уголовный кодекс Республики Беларусь: Закон Республики Беларусь от 9 июля 1999 года, номер 275-3; Принят Палатой представителей 2 июня 1999 года; Одобрен Советом Республики 24 июня 1999 года. Доступен: <http://www.levonevsky.org/documentz/uk012007.htm> (aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)

¹⁹⁹ Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях. По состоянию на 1 марта 2007 года (обновления). Глава 10 „Административные правонарушения против собственности. Доступен: <http://www.pravo.by/WEBNPA/text.asp?RN=hk0300194> (aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)

²⁰⁰ Уголовный кодекс Республики Беларусь: Закон Республики Беларусь от 9 июля 1999 года, номер 275-3; Принят Палатой представителей 2 июня 1999 года; Одобрен Советом Республики 24 июня 1999 года. Доступен: <http://www.levonevsky.org/documentz/uk012007.htm> (aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)

Praksē, ja mantu paņem no autosalona, tad, neskatoties uz vērtību (izņēmums - liels apmērs), darbību kvalificē pēc 175. panta 3. daļas. Bet, kad notiek automašīnas zādzība, noziedzīgu nodarījumu kvalificē pēc 175. panta 1. daļas. Autore vērtē esošo situāciju kritiski, jo reāli ir maz iespēju nozagt automašīnu neiekļūstot tajā, izņēmums var būt tikai tad, ja, piemēram, noziedznieks ir izmantojis evakuatoru vai speciālo kravas automobili. Pārņemot Krievijas Federācijā esošo praksi, Latvijas Krimināllikumā varētu ieviest atsevišķu pantu, kas paredzētu atbildību par automašīnas prettiesisku aizdzīšanu. Līdzīgi kā, piemēram, likumdevējs to izdarījis Latvijas KL 268. pantā par gaisa un ūdens transportlīdzekļa sagrābšanas gaidījumiem. Vai arī iekļaut 175. panta 3. daļā kvalificējošu pazīmi, kas paredz ne tikai zādzību ar iekļūšana transportlīdzeklī, bet arī kvalificējošu pazīmi - transportlīdzekļa zādzība.

Kopsavilkums

1. Zādzības priekšmets ir sveša kustama manta. Bet, ja tiek runāts tikai par svešu mantu, rodas neviennozīmīga situācija. Tai par iemeslu ir, ka viens no īpašuma veidiem var būt kopējā manta, piemēram, laulāto kopējā manta.

Gadījumos, ja laulība nav šķirta un pastāv līgums par laulāto mantas kopību, kurā laulātie kādu mantu noteikuši par katra atsevišķo mantu, un ja sieva vai vīrs reāli nedzīvo kopā, un viena no personām paņēmusi šo mantu aiz mantkārības no otra laulātā īpašuma vai valdījuma, tad veidojas zādzības sastāvs. Situācijā, kad nav līguma par laulāto mantas kopību, pēc analogijas var secināt, ka, ja no otra laulātā īpašuma vai valdījuma būs paņemtas kādas personiskās lietas, piemēram, apģērbs, apavi, kosmētika, zāles, tad zādzības fakts pastāvēs, visos parējos gadījumos pretenzijas risināmas civiltiesiskā kārtā.

2. Krimināllikums nedot atrastas mantas definīciju. Lietu atrašanas regulējums pagaidām sastopams tikai Civillikumā.

No Civillikuma 944. panta izriet, ka nozaudētas lietas atradējam, ja viņam nozaudētājs zināms, jāatdod lieta nozaudētājam atpakaļ, saņemot no viņa pienākošos atradēja algu. Gadījumā, ja atradējs neatdod mantu nozaudētājam, personu var saukt pie kriminālatbildības par zādzību, jo šajā darbībā saskatāms noziedzīga nodarījuma sastāvs. Saskaņā ar Civillikumu, ja lietas atradējs nezina, kas šo lietu nozaudējis, tad viņam jāpaziņo par savu atradumu vietējai policijai nedēļas laikā no atrašanas dienas. Autoresprāt, pat tādā gadījumā, ja atradējs neizpildīs nosacījumu par paziņošanu policijai, viņu nevar sodīt par zādzību, jo šeit nebūs saskatāma subjektīvā puse.

Autore piedāvā arī ieviest administratīvo atbildību par atrastas mantas piesavināšanos, līdzīgi kā tagad to regulē Baltkrievijas administratīvo pārkāpumu kodekss, jo pretējā gadījumā nosacījums par paziņošanu nedarbojas un nepastāv nekādas sekas par šī nosacījuma neizpildīšanu.

3. Joprojām praksē notiek neloģiska kvalifikācija, kad mantas paņemšana notiek no automašīnas salona vai bagāžas nodalījuma, no kabīnes un kad notiek automašīnas paņemšana. Praksē, ja mantu paņem no autosalona, tad, neskatoties uz vērtību (izņēmums - liels apmērs), darbību kvalificē pēc 175. panta 3. daļas. Bet, kad notiek automašīnas zādzība, noziedzīgu nodarījumu kvalificē pēc 175. panta 1. daļas.

Autore vērtē esošo situāciju kritiski, jo reāli ir maz iespēju nozagt automašīnu neiekļūstot tajā, izņēmums var būt tikai tad, ja, piemēram, noziedznieks ir izmantojis evakuatoru vai speciālo kravas automobili. Pārņemot Krievijas Federācijā esošo praksi, Latvijas Krimināllikumā varētu ieviest atsevišķu pantu, kas paredzētu atbildību par automašīnas prettiesisku aizdzīšanu. Līdzīgi kā, piemēram, likumdevējs to izdarījis Latvijas KL 268. pantā par gaisa un ūdens transportlīdzekļa sagrābšanas gaidījumiem. Vai arī iekļaut KL175. panta 3. daļā kvalificējošu pazīmi, kas paredz ne tikai zādzību ar iekļūšana transportlīdzeklī, bet arī kvalificējošu pazīmi - transportlīdzekļa zādzība.

4. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts 2009.gada 17.aprīļa lēmumā lietā SKK-155/2009 pauž viedokli, ka, lai atzītu, ka apsūdzētā darbībās pastāv Krimināllikuma 175.panta ceturtajā daļā paredzētā kvalificējošā pazīme – liels apmērs – tiesai jākonstatē nodoms izdarīt zādzību lielā apmērā, nevis tikai mehāniski jāsaskaita nozagto mantu vērtība. Autore nevar tik viennozīmīgi piekrist Augstākās tiesas Senātam, jo vainīga persona pat iepriekš negribot vai nezinot par iespēju, var izdarīt zādzību lielā apmērā. Piemēram, iekļūstot dzīvoklī, noziedznieks gribēja paņemt tikai audio aparāturu, jo redzēja to pa logu un jau zināja, kas kur atrodas, bet, nokļūstot telpā, ieraudzīja, ka blakus audio aparatūrai atstāta ļoti vērtīgu dārglietu lādīte un paņēma arī to. Sanāk, ka noziedzniekam no sākuma nebija nodoma un, pat paņemot dārglietas no lādītes, varēja nebūt nodoma izdarīt zādzību lielā apmērā, jo persona, piemēram, nezināja, ka dārglietu sastāvs ir baltais zelts un dimanti, nevis sudrabs un baltais cirkonijs. Un šajā situācijā ir svarīgi saskaitīt nodarīto zaudējumu. Mantiskam zaudējumam jābūt tādām, kas radies tieši no personas izdarītajām noziedzīgajām darbībām.
5. Narkotisko un psihotropo vielu definīcija ir dota likumā „Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgās aprites kārtību”. Atkarībā no šo augu, vielu un zāļu ļaunprātīgas lietošanas bīstamības pakāpes tās iedala četros sarakstos. Ceturtajā sarakstā iekļauti prekursori, kurus var izmantot nelegālai narkotisko vai psihotropo vielu izgatavošanai un kuru apriti regulē likums „Par prekursoriem”.²⁰¹ Šobrīd prekursoru zādzība neveido kvalificētu mantas nolaupīšanas sastāvu. Likumdevējs nosaka kriminālatbildību par prekursoru izgatavošanu, iegādāšanos, glabāšanu,

²⁰¹ Par prekursoriem: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 01. jūnijs, nr. 192/193 (1253/1254).

pārvadāšanu, pārsūtīšanu, realizēšanu un realizēšanas noteikumu pārkāpšanu. Autore uzskata, ka arī prekursoru, kurus var izmantot nelegālai narkotisko vai psihotropo vielu izgatavošanai, zādzība jāiekļauj 175. pantā 4. daļā kā atbildību pastiprinošo apstākli.

6. Izpētot normatīvo aktus, tādus kā „Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu likums”²⁰², MK noteikumi Nr.107 „Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība”²⁰³, „Noteikumi par bīstamo ķīmisko vielu sarakstu”²⁰⁴, autore konstatēja, ka likumdevējs nedot nedz indīgas vielas definīciju, nedz arī pazīmes. Autore saskata problēmu noziedzīga nodarījuma kvalifikācijā par indīgām vielām un stipri iedarbīgām vielām. Autore pieļauj 3 variantus problēmas risināšanai: izslēgt no Krimināllikumā jēdzienus „indīgas vielas” un „stipri iedarbīgas vielas” vai kompetentam iestādēm sastādīt sarakstus un dot definīcijas, vai arī aizvietot vārdus „indīgas vielas” uz „bīstamām ķīmiskajām vielām”, Krimināllikuma pielikumā konkrēti norādot, kādas vielas būs noziedzīga nodarījuma priekšmeti.
7. Saskaņā ar Krimināllikuma 175. panta 4. daļu zādzības kvalificējošie apstākļi rodas tad, ja noziedzīga nodarījuma priekšmeti ir šaujamo ieroci, sprāgstvielas, munīcija. Par spridzināšanas ietaises un par lielas enerģijas pneimatisko ieroču nolaupīšanu likums neparedz bargāku sodu. Likumdevējs nosaka kriminālatbildību par spridzināšanas ietaises un lielas enerģijas pneimatisko ieroču izgatavošanu, remontēšanu, iegādāšanos, glabāšanu, nēsāšanu, pārvadāšanu, pārsūtīšanu, realizēšanu un realizēšanas noteikumu pārkāpšanu.²⁰⁵ Autore uzskata, ka spridzināšanas ietaises un lielas enerģijas pneimatisko ieroču zādzība var apdraudēt vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību, tāpat kā sprāgstvielu, šaujamo ieroci vai munīcijas zādzība. Autore uzskata, ka arī šos priekšmetus vajadzētu iekļaut KL 175. panta 4. daļas dispozīcijā.

²⁰² Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 15. marts, nr. 42 (2617).

²⁰³ Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība: Ministru kabineta 2002.gada 12.marta noteikumi Nr. 107. Latvijas Vēstnesis, 1998. 21. aprīlis, nr. 106 (1167).

²⁰⁴ Noteikumi par bīstamo ķīmisko vielu sarakstu: Ministru kabineta 2005.gada 13.decembra noteikumi Nr. 949. Latvijas Vēstnesis, 2002. 15. marts, nr. 42 (2617).

²⁰⁵ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 08. jūlijs, nr. 199/200 (1260/1261), 233. pants.

8. Autoresprāt, praksē pastāv problēmas ar zādzības priekšmeta vērtības noteikšanu, jo zaudējums ir atkarīgs no cietušā teiktā vai no tā, kādus dokumentus par mantu uzrādījis cietušais. Viennozīmīgā situācija vēl nav par mazcenas mobilajiem telefoniem. Mazcenas mobilā telefona pirkuma cena ir zemāka nekā konkrētā modeļa tirgus vērtība. Kvalificējot šī priekšmeta zādzību, autore pirmsdiploma praksē konstatēja situāciju, ka pārsvarā atbildība tiek noteikta pēc 180. panta. Pēc autores domām, tā ir nepareiza pieeja, jo tas, ka cietušais, noslēdzot līgumu ar mobilo sakaru operatoru, samaksāja, piemēram, par telefonu 10 LVL kā pirkumu maksu, vēl nenozīmē, ka tā ir zādzība nelielā apmērā. Ir jāvērtē, kādi līguma nosacījumi bija cietušajam ar mobilo sakaru operatoru, jo bieži vien mazcenas mobilā līguma darbības laikā var tikt piemērota mēneša maksa. Mēneša maksas apmēru nosaka pieslēguma veids un izvēlētā iekārta. Ja mobilais telefons ir nozagts, līguma attiecības cietušajam ar operatoru turpinās, un ikmēneša maksa jāmaksā tik ilgi, cik tas ir norādīts līgumā. Tāpēc svarīgi ir noskaidrot telefona reālo vērtību atbilstoši esošajām tirgus cenām, kādas bijušas nozieguma izdarīšanas laikā.
9. Lai zādzību varētu kvalificēt pēc Krimināllikuma 180. panta, ir jānoskaidro, vai nozagtais priekšmets nav speciāls priekšmets (KL 175 pants 4. daļa), pat, ja tā vērtība atbilst Krimināllikuma 180. pantā noteiktajam apmēram - minimālajai mēnešalgai.
10. Zādzību un piesavināšanos apvieno tas, ka zādzība būtībā ir tad, kad vainīgais piesavinās svešu mantu un nodibina pār to savu valdījumu, turklāt šī manta var tikt arī izšķērdēta. No otras puses, zādzība būtiski atšķiras no piesavināšanos un izšķērdēšanas. Zādzības nodalīšana no piesavināšanos un izšķērdēšanas notiek pēc nolaupīšanas priekšmeta. Zādzības priekšmets ir sveša manta, kas nav uzticēta, piesavināšanās un izšķērdēšanas priekšmets ir uzticētā manta.
11. KL nav akcentēta mantas paņemšanas slepenība vai atklātība, ka kvalificējoša pazīme, kā tas ir, piemēram, Igaunijas Sodu kodeksā. Autoresprāt, tāda atsevišķā kvalificējoša pazīme nav nepieciešama KL, jo likumdevējs jau definīcijā paredz iespēju, ka zādzība var būt izdarīta vai nu slepeni, vai atklāti, un šo apstākli tiesa var ņemt vērā, nosakot sodu.

12. SK pastiprināta atbildība paredzēta par tāda priekšmetu zādzību, kam ir liela zinātniska, kultūras un vēsturiska vērtība, par narkotisko līdzekļu vai psihotropas vielas prekursoriem, vai par jonizējošā starojuma avota zādzību. Pēc autores domām, jonizējošā starojuma avota definīcijas iekļaušana KL būs daudz veiksmīgāka, nekā KL radioaktīva viela, kas ir tikai viena no jonizējošā starojuma avota veidiem. Jonizējošā starojuma avoti ir ierīces, radioaktīvās vielas, kodolmateriāli, radioaktīvie atkritumi vai iekārtas, kas spēj ģenerēt jonizējošo starojumu vai no neradioaktīviem materiāliem radīt radioaktīvās vielas, tos apstarojot ar daļiņām vai augstas enerģijas gamma starojumu, kā arī jonizējošā starojuma ģenerēšanas tehnisko iekārtu nozīmīgas daļas.²⁰⁶ Un šāda priekšmeta zādzība var būt ļoti bīstama un kaitīga.

Ņemot vērā izteiktos secinājumus, autore vēlas piedāvāt šādu KL 175. panta redakciju:

▼ 175.pants. Zādzība

- (1) Par svešas kustamas mantas slepenu vai atklātu nolaupīšanu (zādzība) — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz simt minimālajām mēnešalgām.
- (2) Par zādzību, ja to izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz sešiem gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.
- (3) Par zādzību, ja tā izdarīta, iekļūstot dzīvoklī vai citā telpā, vai ja tā izdarīta no glabātavas, ietaises, kas savieno glabātavas, vai transportlīdzekļa, vai transportlīdzekļa zādzība — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.
- (4) Par zādzību, ja tā izdarīta lielā apmērā vai ja to izdarījusi organizēta grupa, kā arī par narkotisko, psihotropo vai to prekursoru, stipri iedarbīgo, indīgo vielu, vai jonizējošā starojuma avota, sprāgstvielu, šaujāmieroču, munīcijas, spridzināšanas ietaises un lielas enerģijas pneimatisko ieroča zādzību — soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no trim līdz piecpadsmit gadiem, konfiscējot mantu, un ar policijas kontroli uz laiku līdz trim gadiem.

²⁰⁶ Par radiācijas drošību un kodoldrošību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2000. 07. novembris, nr. 394/395 (2305/2306).

Аннотация

Данная работа посвящена анализу проблемы квалификаций такого преступного деяния как кража. На сегодняшний день до сих пор в следовательской и судебной практике приходится сталкиваться с различными проблемами в процессе квалификаций кражи.

Во время написания магистратурской работы было рассмотрено уголовно-историческое развитие преступного деяние с его изменением на Латвийской территории. Была проанализирована более детально 175 и 180 статья Уголовного закона ЛР, с объяснением различий между другими схожими преступными деяниями. Так же было проведено сравнение с Уголовными законами других стран Европы и постсоциалистического пространства. В работе была использована судебная практика, литература, другие законы ЛР связанные с регулированием вопросов об имуществе.

На протяжении написания работы автор констатирует и анализирует недостатки и проблемы норм уголовного закона и предлагает варианты для их возможного решения.

Annotation

This paper analyzes the issues of qualifications of such criminal act as theft. Nowadays, we still need to deal with various problems in the process of qualifications of theft in investigative and judicial practice.

Criminal and historical development of the criminal act with its changes in the territory of Latvia has been considered while writing this paperwork. Articles 175 and 180 of the Criminal Law of the Republic of Latvia have been analyzed in more detailed way with an explanation of the differences between other similar criminal acts. Comparison with the Criminal Laws of other European countries and the post-socialistic space also has been performed. Judicial practice, literature and other laws concerning regulation of property related issues have been used in this paper.

Throughout the writing, the author observes and analyzes the shortages and the problems of the norms of Criminal Law and makes own offers for possible solutions.

Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts

Literatūra

1. Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.
2. Joksts O. Ierocis un likums. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2003.
3. Kalniņš V. Latvijas PSR valsts un tiesību vēsture, I daļa. Rīga: Zvaigzne, 1972.
4. Krastiņš U. Atkārtotība un krimināltiesību normu kolīzija. Administratīvā un kriminālā justīcija, 2010., nr. 2 (51).
5. Krastiņš U. Grupveida nodarījumi: teorija un prakse. Jurista Vārds, 2005. 12. aprīlis, Nr. 13 (368).
6. Krastiņš U. Konceptuāli par juridisko personu kriminālatbildību. Jurista Vārds, 2004. 31. septembris, nr.33 (235).
7. Krastiņš U. Mantisko nodarījumu teorētiski praktiski kvalifikācijas jautājumi. Jurista Vārds, 2005. 22. novembris, nr.44, un 29. novembris, nr. 45.
8. Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000.
9. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004.
10. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
11. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Beļģijas, Dānija, Nīderlande. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008.
12. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīga un sevišķa daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 1999.
13. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 1.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007.
14. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. 3.d. Sevišķā daļa. Rīga: AFS, 2007.
15. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009.
16. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A.. Krimināltiesības. Vispārīga daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008.
17. Latvijas tiesību avoti. Teksti un komentāri. Seno paražu un Livonijas tiesību avoti 10. gs. - 16. gs. Rīga: LU žurnāla "Latvijas Vēsture" fonds, 1998, 1. Sēj.

18. Latvijas tiesību vēsture (1914-2000). Mācība grāmata juridiskajām augstskolām un fakultātēm. Prof. Dr. iur. Dīriha Andreja Lēbera redakcija. Rīga: Fonds Latvijas vēsture, 2000.
19. Liholaja V. Komentāri par Latvijas tiesu praksi krimināllietās. 2.grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007.
20. Liholaja V. Kriminālatbildība par nelikumīgām darbībām ar narkotiskiem līdzekļiem, indīgām un stipri iedarbīgām vielām; Mācību līdzeklis. Rīga: LU, 1992.
21. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums, Teorija, Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003.
22. Mežulis D. Īpašuma krimināltiesiskā aizsardzība. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006.
23. Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķa daļa. Ar V. Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.
24. Podprigora D. Vainas noteikšana krimināltiesībās. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006.
25. Podprigora D. Vairāku personu piedalīšanās noziedzīgā nodarījumā. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2008.
26. Rudzītis K. Cik bargi sodīt somiņas vai cepures nolauptāju. Par zādzības un laupīšanas norobežošanu. Jurista Vārds, 2002. gada 21. maijs, Nr. 10.
27. Švābe A. Latviešu cilšu tiesības. Rīga: [b.i.], 1939.
28. Švābe A. Latvijas tiesību vēsture. Viduslaiki. Pēc 20. gadu lekciju pierakstiem. 3. d. Rīga: Latvijas Universitātes studentu padomes grāmatnīca, 1934.
29. Švābe A. Vecākās zemnieku tiesības. Rīga: Latvijas Skolotāju savienība, 1927.
30. Vēbers J. Civillikuma komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans īpašums, 2000.
31. Hodgson E. A textbook of modern toxicology. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2004.
32. Волжекин Б.. Преступления в сфере экономической деятельности. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.
33. Гришаев П. И., Кригер Г. А. Соучастие по уголовному праву. Москва: Госюриздат, 1959.
34. Ковалев М. И. Соучастие в преступлении. Ч. 2. Свердловск: Издательство Свердловского юридического института, 1962.
35. Козлов А. П. Соучастие: традиции и реальность. Санкт-Петербург: Издательство Юридический центр Пресс, 2001.

36. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Верховный суд РФ. Ответственный редактор В.Н. Радченко. Научный редактор А.С. Михлин. Санкт-Петербург: Издательство: Юридический центр Пресс, 2008.
37. Косарев С. Преступления, связанные с сильнодействующими и ядовитыми веществами. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004.
38. Кругликов Л., Василевский А. Дифференциация ответственности в уголовном праве. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002.
39. Плохова В. Ненасильственные преступления против собственности: криминологическая и правовая обоснованность. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003.

Elektroniskie informācijas avoti

1. Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīca. LU Matemātikas un informātikas institūts, 1993-2008. Pieejams: <http://www.ailab.lv/Vardnica/servlet/Vardnica?vards=manta> (aplūkots 2010. gada 24. oktobrī)
2. Latvijas Republikas Iekšlietu Ministrijas Informācijas centrs. Kriminālā statistika. Pieejams: <http://www.ic.iem.gov.lv/?q=lv/node/75> (aplūkots 2010. gada 22. martā)
3. Narkotiskas vielas. Pieejams: <http://www.liis.lv/vesels/Veseliba/18/18narkotiskas.htm> (aplūkots 2010. gada 24. oktobrī)
4. Desmit Dieva baušļi. Pieejams: <http://www.catholic.lv/main.php?parent=1094> (aplūkots 2010. gada 22. martā)
5. Большой юридический словарь <http://slovari.yandex.ru> (aplūkots 2010. gada 24. oktobrī)
6. Гермес. Википедия.
Pieejams: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B5%D1%81> (aplūkots 2010. gada 22. martā)
7. Законы вавилонского царя Хаммурапи.
Pieejams: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/hammurap.htm> (aplūkots 2010. gada 22. martā)
8. Словарь по естественным наукам от Глоссарий.ру"
Pieejams: http://slovari.yandex.ru/dict/gl_natural (aplūkots 2010. gada 24. oktobrī)
9. Электронная библиотека юридической литературы. Pieejams: <http://pravoznavec.com.ua/books/75/3805/35/> (aplūkots 2010. gada 22. martā)

Normatīvie akti

1. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis 1993. 1. jūlijs, nr. 43.
2. 1948. gada ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija.
3. Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 06. jūnijs, nr. 87 (2474)
4. Ieroču aprītes likums, Latvijas Vēstnesis, 2002. 06. jūnijs, Nr.95 (2670).
5. Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 04. novembris, nr. 331/332 (1392/1393).
6. Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 08. jūlijs, nr. 199/200 (1260/1261).
7. Kriminālsodu politikas koncepcija. Informatīva daļa. Ministru kabineta 2009.gada 9.janvāra rīkojums Nr. 6.
8. Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, nr. 74 (3232).
9. Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 15. marts, nr. 42 (2617).
10. Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2001. gada 14. decembra lēmums Nr.3. Jurista Vārds, 2002. 18. janvāris, Nr. 1.
11. Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 04. novembris, nr. 331/332 (1392/1393).
12. Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgās aprītes kārtību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2008. 30. jūlijs, nr. 116 (3900).
13. Par prekursoriem: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 01. jūnijs, nr. 192/193 (1253/1254).
14. Par radiācijas drošību un kodoldrošību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2000. 07. novembris, nr. 394/395 (2305/2306).
15. Civillikums. Ceturtā daļa - Saistību tiesības: LR likums. Ziņotājs, 1993. 14. janvāris, nr.1.
16. Civillikums. Pirmā daļa. – Ģimenes tiesības: LR likums. Ziņotājs, 1992. 30. jūlijs, nr. 29.
17. Civillikums. Trešā daļa. – Lietu tiesības: LR likums. Ziņotājs, 1992. 30. jūlijs, nr. 29.
18. 1961.gada LPSR kriminālkodekss. Rīga: Avots,1984.
19. 1926.gada KPFSR kriminālkodekss. Maskava: PSRS TTK juridiska izdevniecība, 1944.

20. 1933. gada Sodu likumi, Rīga: Valsts tipogrāfija, 1934.
21. 1903. gada Sodu likumi. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1930.
22. Noteikumi par bīstamo ķīmisko vielu sarakstu: Ministru kabineta 2005.gada 13.decembra noteikumi Nr. 949. Latvijas Vēstnesis, 2002. 15. marts, nr. 42 (2617).
23. Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība: Ministru kabineta 2002.gada 12.marta noteikumi Nr. 107. Latvijas Vēstnesis, 1998. 21. aprīlis, nr. 106 (1167).
24. Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem: Ministru kabineta 2005.gada 8.novembra noteikumi Nr. 847. Latvijas Vēstnesis, 2005. 10. novembris, Nr. 180.
25. Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi: Ministru kabineta 2008.gada 23.septembrī noteikumi. Nr.791, Latvijas Vēstnesis, 2008. 26. septembris, nr. 150 (3934).
26. Beļģijas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Beļģijas, Dānija, Nīderlande. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008.
27. Dānijas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Beļģijas, Dānija, Nīderlande. Rīga: Latvijas Universitāte, 2008.
28. Austrijas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
29. Šveices kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
30. Vācijas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
31. Igaunijas Sodu Kodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004.
32. Lietuvas kriminālkodekss. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmas krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004.
33. Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях. По состоянию на 1 марта 2007 года (обновления). Глава 10 „Административные правонарушения против собственности. Доступен: <http://www.pravo.by/WEBNPA/text.asp?RN=hk0300194> (aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)
34. Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях от 0.12.2001. N 195-ФЗ, Глава 7. Административные правонарушения в области охраны собственности.

Доступен: <http://www.admkodeks.ru/> (aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)

35. Уголовный кодекс Республики Беларусь: Закон Республики Беларусь от 9 июля 1999 года, номер 275-3; Принят Палатой представителей 2 июня 1999 года; Одобрен Советом Республики 24 июня 1999 года.

Доступен: <http://www.levonevsky.org/documentz/uk012007.htm> (aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)

36. Уголовный кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 г. № 63-ФЗ: Принят Государственной Думой 24 мая 1996 года; Одобрен Советом Федерации 5 июня 1996 года.

Доступен: http://www.labex.ru/pg/uk2_map_1.html (aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)

37. Уголовный кодекс Украины: Принят Верховной Радой Украины 5 апреля 2001 года № 2341-III; Вступает в силу с 1 сентября 2001 года.

Доступен: <http://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks/> (aplūkots 2010. gada 31. oktobrī)

Tiesu prakse

1. Latvijas Republikas Augstākā tiesa. Tiesu prakse lietās par nelikumīgām darbībām ar finanšu instrumentiem un maksāšanas līdzekļiem. 2006.gads. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)
2. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2005.gada 25.janvāra lēmums lietā SKK-04-38/05. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)
3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006. gada 12. janvāra lēmums lietā SKK 01-0020/06. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)
4. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2006. gada 2. februāra lēmums lietā SKK – 01-0050/06. Pieejams: www.tiesas.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)
5. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmumi 2006. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007.
6. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 12.decembra lēmums lietā SKK - 695/2007. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

7. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 5.septembra lēmums lietā SKK - 404/2007. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)
8. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 9. augusta lēmums lietā SKK - 407/2007. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)
9. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2008. gada 29. decembra lēmums lietā SKK -J-698/2008. Pieejams: www.tiesas.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)
10. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2010. gada 17. septembra lēmums lietā SKK – 350/2010. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)
11. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā SKK-01-257/03.
12. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta lēmums lietā SKK – 9/2010. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)
13. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009. gada 17. aprīļa lēmums lietā SKK – 155/2009. Pieejams: www.at.gov.lv (aplūkots 2010. gada 20. septembrī)

Maģistra darbs „Zādzības kvalifikācijas problēmas” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Aleksandra Pogorelova

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Prof., Dr. habil.iur. Uldis Krastiņš

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā 29.11.2010

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Komisijas sekretāre: